

V Sprawozdanie

Pomorskiej Izby Rzemieśniczej

w Grudziądzu

za rok 1927

————— **Grudziądz 1928** —————

Nakładem własnym Pomorskiej Izby Rzemieśniczej
Drukiem „Drukarni Rzemieśniczej” w Grudziądzu.

POMORSKA
IZBA RZEMIEŚLNICZA
W GRUDZIĄDZU

1240

THE HISTORY OF
THE ARMY OF
THE UNITED STATES

V Sprawozdanie

Pomorskiej Izby Rzemieślniczej

w Grudziądzu

za rok 1927

————— **Grudziądz 1928** —————

Nakładem własnym Pomorskiej Izby Rzemieślniczej
Drukiem „Drukarni Rzemieślniczej” w Grudziądzu.

V SPRAWOZDANIU
Pomorskiej Izby Rzemieślniczej
w Gdyni
za rok 1957

028960

Wydane 1958

W. 1000/74

Sprawozdanie niniejsze jest ostatniem na podstawie dotychczas obowiązującej ustawy procederowej niemieckiej — zamyka okres działania Izby, który nazwać można przedwstępnym. Wybory do Izb Rzemieślniczych, które odbędą się niebawem, stworzą normalny stan rzeczy, który zabezpieczy zapewne instytucję przed temi niedomaganiem, jakie spotykał zarząd obecny z powodu stałego braku funduszków na cele Izby. Tego, co stworzono środkami, które były do dyspozycji, nie można nie uznać. Niemniej jednakże podkreślić trzeba, że sprawa funduszków na cele budżetowe Izb Rzemieślniczych nie jest załatwiona, a rozwiązanie dotychczasowe tej kwestji niewystarczające.

Nowy zakres pracy wyłania się przed Izbami i to zakres pracy i działania, który w swych skutkach może i musi być owocny. Dlatego potrzeby Izb Rzemieślniczych winny znaleźć u miarodajnych władz zadawalniające zrozumienie. W ramach obecnie ustalonych budżetów — nawet, gdyby znalazło się pokrycie dla takowych, nie może być mowy o ostatecznie skutecznem działaniu. Izby Rolnicze i Handlowe obracają milionowymi funduszami, — upośledzenie pod tym względem rzemiosła winno być zrównoważone.

Praca i działalność Izby będzie w przyszłości tem owocniejszą, im więcej zrozumienia znajdzie wśród tych, którym służy. Możemy stwierdzić, że Izba cieszy się powszechnie poważaniem i uznaniem, jednakże w kwestjach organizacji gospodarczej praca postępuje zbyt powolnie z powodu błędnego mniemania, że wszystko „ktoś“ zrobi. Bez czynnego współdziałania wszystkich zainteresowanych, a zwłaszcza bez moralnego i materialnego poparcia nie może być mowy o zrealizowaniu pozytywnych przedsięwzięć, tem mniej może być mowa o korzyściach dla rzemiosła. Wynika to np. ze sprawozdań Centralnej Kasy Rzemieślniczej na Pomorze, gdzie nikła tylko ilość w porównaniu do ogólnej siły rzemieślniczej jest członkami tej instytucji. Nie wszystko może być odrazu idealne. Każdy styka się z praktyczną stroną tych zagadnień i zna trudności, co nie powinno jednakże być powodem do pewnego niezauwania czy też pozostawania w rezerwie w myśl przysłowia: niech inni najpierw zrobią, to ja się również znajdę. To jest stanowisko antyspołeczne i niemoralne. Należy kłaść fundamenty i na budowę wszystkiego łożyć kapitał. Tej zasady ekonomicznej nikt dotychczas nie obalił, — a bez praktycznego zastosowania jej nie może być mowy o dźwignięciu się z obecnej niemocy.

Wiara w siebie i w skuteczność poczynań, to pierwszy szczebel powodzenia, wytrwała praca — to pewna wygrana.

IZBA RZEMIEŚLNICZA.

OBWÓD DZIAŁANIA.

Teren działalności Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu obejmuje Województwo Pomorskie:

Obwód I. Obejmuje powiaty: toruński, wąbrzeski i Toruń miasto, większe miejscowości: Toruń, Wąbrzeźno, Chełmża, Golub i Kowalewo.

Obwód II. Obejmuje powiaty: grudziądzki, chełmiński, świecki, Grudziądz-miasto; większe miejscowości: Grudziądz, Chełmno, Świecie, Łasin, Nowe, Radzyn i Gniew.

Obwód III. Obejmuje powiaty: chojnicki, tucholski, sępoliński, większe miejscowości: Chojnice, Tuchola, Sępólno, Więcbork, Kamień, Brusy i Czernik.

Obwód IV. Obejmuje powiaty: brodnicki, lubawski, działdowski; większe miejscowości: Brodnica, Lubawa, Lidzbark, Nowemiasto, Działdowo i Górzno.

Obwód V. Obejmuje powiaty: starogardzki, tczewski, kościerski; większe miejscowości: Starogard, Tczew i Kościerzyna.

Obwód VI. Obejmuje powiaty: wejherowski, pucki, kartuski; większe miejscowości: Wejherowo, Puck, Kartuzy, Skarszewy i Gdynia.

Władzą nadzorczą Izby jest p. Wojewoda Pomorski, Komisarzem państwowym Izby radca wojewódzki p. inż. Celichowski, Instruktorem wojewódzkim radca p. Kazimierz Barciszewski.

IMIENNY SKŁAD IZBY.

a) Zarządu i komisarzy obwodowych:

Przewodniczący: *Władysław Grobelny*, mistrz drukarski i introli-gatorski i dyrektor Zakładów Graficznych Wikt. Kulerskiego.

Zastępca przewodn. *Stanisław Rost*, mistrz krawiecki, Grudziądz.

Skarbnik: *Feliks Lesiński*, mistrz malarski, Grudziądz, członek Zarządu.

Franciszek Konkolewski, mistrz stolarski, Toruń, komisarz obwodu I.

Stanisław Rost, mistrz krawiecki, Grudziądz, komisarz obwodu II.

Bernard Trojanowski, mistrz piekarski, komisarz obwodu III.

Tomasz Niklewski, mistrz ślusarski i ciesielski, Starogard, komisarz obwodu IV.

Jan Pillar, budowniczy, mistrz murarski i ciesielski, Starogard, komisarz obwodu V.

Teofil Scheiba, budowniczy, mistrz murarski i ciesielski, Wejherowo, komisarz obwodu VI.

b) *Wybrani na mocy uprawnień z §§ 5 i 6 jako delegaci Izby:*

Augustyński M., mistrz malarski, Tuchola.

Bartkowski, mistrz kowalski, Lidzbark.

Drost J., mistrz stolarski, Lubichowo, pow. Starogard.

Eblowski, mistrz ślusarski, Chełmno.

Grubczyński, mistrz szewski, Gniew.

Grzeszczyk, budowniczy, Działdowo.

Hejka, mistrz siodlarski, Lubawa.

Jabłoński W., mistrz piekarski, Nowemiasto.

Jereczek Ignacy, budowniczy, Kościerzyna.

Kotecki J., mistrz ślusarski, Wąbrzeźno.

Kurzyński Franciszek, mistrz piekarski, Kowalewo.

Kalinowski K., mistrz kowalski, Górzno

Kopicki, mistrz piekarski, Puck.

Koźmiński J., mistrz krawiecki, Skarszewy.

Młodzik Maks., mistrz kowalski, Więcbork.

Porzych Jan, mistrz kołodziejski, Łasin.

Rolewski, mistrz stolarski, Toruń-Mokre, Sobieskiego 25.

Roszkowski L., mistrz piekarski, Kartuzy, Gdańska 32.

Rosiński, mistrz krawiecki, Świecie.

Szóstakowski, mistrz piekarski, Chełmża.

Soborski, mistrz malarski, Sępólno.

Sadowski K., mistrz krawiecki, Czersk.

Wiecki, mistrz piekarski, Nowe.

Wiśnicki, mistrz szewski, Tczew.

Z dniem wejścia w życie nowej ustawy przemysłowej t. j. z dniem 15-go grudnia, nominacje powyższe tracą swoją ważność.

Posiedzenia Zarządu. Posiedzeń Zarządu odbyło się w roku sprawozdawczym 22 (w roku 1926 — 16, w roku 1925 — 13). Głównym tematem tychże były sprawy, dotyczące szkolenictwa zawodowego, regulacji kwestji egzaminacyjnych, szkolenia uczniów i ich liczb, różnych załogów oraz całego szeregu spraw wewnętrznych.

Posiedzenia plenarne. Plenarnych posiedzeń odbyło się w roku sprawozdawczym 3 (w roku 1926 — 1, w r. 1925 — 2). Tematem posiedzeń plenarnych, poza sprawami zasadniczej wagi, — były również sprawy związane z kupnem obiektu po byłej „Drukarni Pomorskiej“ dla celów stworzenia Instytutu Rzemieślniczego.

NAJWAŻNIEJSZE ZDARZENIA.

Ustawa Przemysłowa. Z dniem 15. grudnia 1927 r. weszła w życie nowa Polska Ustawa Przemysłowa rozporządzeniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7. czerwca 1927. (Dz. U. R. P. Nr. 53/27. poz. 468). Ustawa ta ma dla życia rzemieślniczego w Polsce przełomowe znaczenie. Podkreślić należy, że Polska Ustawa

Przemysłowa zachowała dowód uzdolnienia w rzemiośle, a dalej, że zabezpieczyła wyłączność wykonywania rzemiosła przez wykwalifikowanych rzemieślników. Ustawa ta stworzyła również podstawy do organizacji gospodarczej, przerzucając ciężar z czysto administracyjnego ujmowania spraw w cechach na działanie gospodarcze. Izba tutejsza może poszczycić się tem, że do założenia podwalin pod powyższą ustawę mogła przyczynić się wybitnie.

Dla Izby naszej ma ona to znaczenie, że przyszłe wybory do Izby odbędą się niebawem na zasadzie nowych przepisów.

Kupno obiektu na siedzibę Izby i Instytut rzemieślniczy. Dzięki szczęśliwym okolicznościom, wielkiemu zrozumieniu Zarządu Izby jak i władz nadzorczych oraz sprężystemu działaniu prezesa p. Grobelnego, Izba Rzemieśnicza weszła w posiadanie własnego gmachu na siedzibę własną oraz siedzibę Instytutu Rzemieślniczego. Ma to duże znaczenie tak dla pracy Izby jak i rozwoju rzemiosła na Pomorzu. Obiekt kupiono łącznie z kosztami kupna za sumę 334.568 złotych. Kupno pokryto z pożyczki długoterminowej w Banku Gospodarstwa Krajowego, spłacalnej w ratach półrocznych w przeciągu lat dwudziestu. Przez zlikwidowanie zbędnych obiektów i przekształcenie drukarni dla celów własnych uzyskano wzgl. uzyska się sumę około 120.000 złotych, które służyć będą na pierwsze potrzeby dostosowania obiektu dla nowych potrzeb. Wartość nominalna majątku nabytego wynosi 349.957.67 złotych.

Dla celów administracji obiektu wybrano na Plenum Izby Kuratorjum, składające się z pp. prezesa Izby Grobelnego, Rosta, Lesińskiego, Rucińskiego i Peikerta.

Odnaczenie prezesa Izby Rzemieślniczej p. Władysława Grobelnego.

DOKUMENT.

Krzyż Zasługi
Nr. 1137/Or.

Do

Pana Władysława Grobelnego
Prezesa Pomorskiej Izby Rzemieślniczej
Dyrektora Zakładów Graficznych Wiktora Kulerskiego
w Grudziądzu.

Stwierdzam, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zarządzeniem z dnia 23. czerwca 1927 r. Nr. 1280/Or. nadał Panu po raz pierwszy

ZŁOTY KRZYŻ ZASŁUGI

za zasługi na polu rzemiosła oraz za zorganizowanie I-ej Pomorskiej Wystawy Rolniczej i Przemysłowej w Grudziądzu w roku 1925.

Warszawa, dnia 17. lipca 1927 r.

Pieczęć.

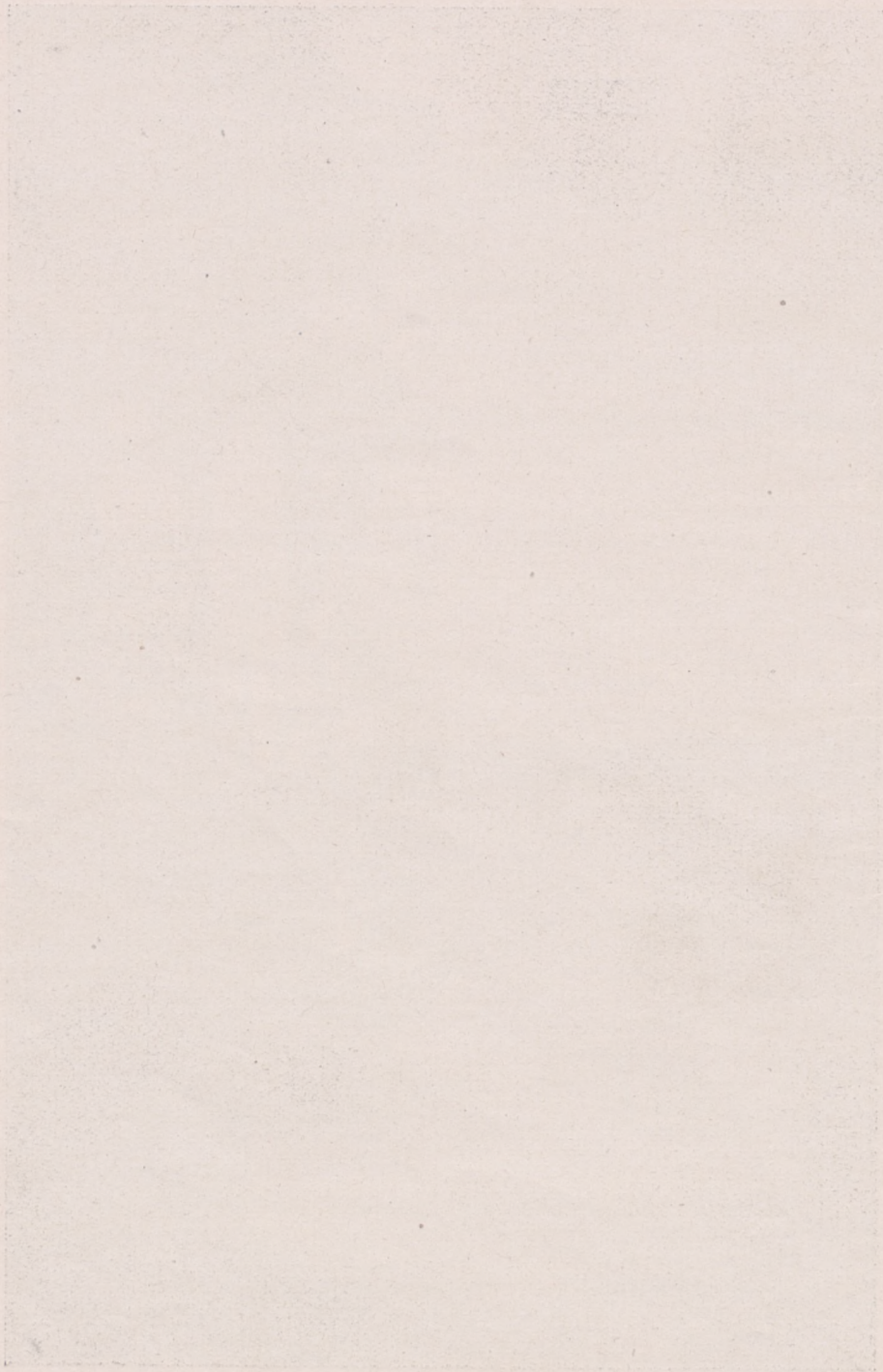
Prezes Rady Ministrów:

w z.

(—) K. Bartel.

Ścisły Zarząd Izby w gabinecie prezesa. — Pp. Grobelny, Rost, Lesiński.

Uroczyste wręczenie odznaczenia odbyło się na plenarnem posiedzeniu w dniu 6. X. 27. w imieniu Rządu przez p. Starostę Czarlińskiego w obecności przedstawiciela p. Wojewody, p. Barciszewskiego, przy której to okazji podkreślono zasługi prezesa Izby p. Grobelnego, położone na niwie społecznej, a zwłaszcza rzemieślniczej.

Działalność biura. Biuro Izby mieści się w Grudziądzu we własnym gmachu przy ul. Groblowej 27/29 i jest otwarte od godz. 8 do godz. 3.

Działalność biura Izby wzrasta z roku na rok. W miejsce zbędnej argumentacji przyjrzyjmy się niżej podanym cyfrom statystycznym, które same za siebie mówią.

Listów w p ł y n ę ł o		w y s ł a n o
w roku 1920	5630	5342
1921	5769	6590
1922	7359	6099
1923	6630	9560
1924	5956	5936
1925	8780	8711
1926	10496	10229
1927	15251	12376

Rozmów telefonicznych przypada dziennie: miejscowych około 50, zamiejskowych około 10, ustnych informacji udzielano około 50—60 dziennie. Do tego trzeba dodać, że poza zwykłą korespondencją wysłano jeszcze kilkadziesiąt okólników i komunikatów prasowych, oraz kilkanaście obszernych memorjałów, uwzględniających postulaty i potrzeby rzemiosła.

Czynność biura Izby koncentrowała się głównie około spraw: egzaminacyjnych, całego szeregu opinii w kwestjach paszportowych, celnych, komunikacyjnych, około reklamacji podatkowych i innych świadczeń, spraw rzeczoznawstwa, komunikowaniu się z władzami sądowymi, skarbowymi itd., około godzenia zatargów pomiędzy rzemieślnikami i zatargów pomiędzy mistrzami i uczniami.

Personel Izby. Kierowniczy personel Izby nie uległ w roku sprawozdawczym zmianie. Syndykiem Izby jest p. Biszof, a kierownikiem biura p. Czajka, pozostały personel po większej części pozostał ten sam.

Wyżej podane cyfry statystyczne wykazują dobitnie, że praca Izby wzmogła się niepomierne, liczba zaś urzędników nie stoi w żadnym stosunku do niej. Sprawę ilości urzędników zaostrza jeszcze to, że Nowa Ustawa Polska kładzie na Izbę cały szereg nowych obowiązków, które przysparzają bardzo dużo pracy.

SPRAWOZDANIE KASOWE IZBY ZA ROK 1927.

Rok obrachunkowy 1927 (od stycznia do grudnia) wykazuje:

w dochodach 117.471.60
w rozchodach 115.439.22

Pozostałość z dnia 31. 12. 1927 r. 2.032,38 zł.

Pozostałość w wysokości 2.032.38 zł. zaprzychodowano w dochód na rok 1928.

Rewizję kasy przeprowadził Radca Województwa Pomorskiego p. Barciszewski w dniu 24. 2. 27 r.

Pozatem dnia 28. 2. 27 r. i 5. 10. 27 r. przeprowadzili rewizję Kasy na zlecenie Zarządu rewizorzy kasy w osobach pp. komisarzy Izby Trojańskiego z Chojnic i Niklewskiego z Brodnicy.

Oprócz tego skarbnik Izby p. Lesiński przeprowadzał rewizję regularnie co miesiąc przy zamknięciu kasowem.

Budżet na rok 1928

zatwierdzony został w dochodach i rozchodach jak następuje:

DOCHODY	złotych	ROZCHODY	złotych
Opodatkowanie na rzecz Izby	115.565.31	Odszkodowanie Zarządu . . .	3.600.—
Wpisowe uczni	2.800.—	Placa pracowników biura . .	29.797.56
Oplata za egzamina	18.622.—	Dodatki mieszkaniowe	2.979.75
Sprzedaż druków	6.000.—	Dodatki na reprezentacje . .	4.500.—
Z wpływów z urzędzeń Izby	10.930.—	Wynagrodzenie komis. obw.	2.160.—
		Za posiedzenia i zebrania . .	3.780.—
		Za egzamina	11.500.—
		Lokal	4.000.—
		Opal, światło i utrż. czyst.	2.000.—
		Telefony, telegr. i porta . . .	2.500.—
		Druki	8.500.—
		Materiały piśmienne	2.900.—
		Książki, mapy i pisma	1.000.—
		Koszta podróży i djety	3.800.—
		Ubezpieczenia	9.900.—
		Kursa wyszkol. zawodow. . . .	5.000.—
		Kursa specjalne	1.000.—
		Wykłady, pokazy, odczyty . . .	800.—
		Publikacje Izby	1.000.—
		Wystawy	2.000.—
		Stypendja dla uczniów na zwiedzenie wystaw	500.—
		Wydawnictwa :	
		a) pism zawod.	2.000.—
		b) książek	2.000.—
		Zapomogi dla uczniów	400.—
		Zwrot zaciągniętej pożyczki w Banku Gosp. Kraj. na zakup Domu Rzemieśln.	47.300.—
	<u>153.917.31</u>		<u>153.917.31</u>

DZIAŁALNOŚĆ IZBY.

Współdziałanie Izby z instytucjami, związanymi z interesem rzemiosła, było przez zarząd pilnie przestrzegane.

Wojewódzki Komitet Doradczy. Wojewódzki Komitet Doradczy ma na celu badania i uzgadnianie wszelkich zagadnień gospodarczych Województwa Pomorskiego, pod bezpośrednim przewodnictwem Pana Wojewody. Delegatem w tymże Komitecie z ramienia rzemiosła jest prezes p. Grobelny, z ramienia Związku Towarzystw p. Władysław Zwoliński.

Dyrekcyjna Rada Kolejowa. Rada ma zadanie uzgodnienie z czynnikami społecznymi i gospodarzami spraw związanych z kolejnictwem.

Na posiedzeniach tejże Rady zasiada z ramienia Izby p. syndyk Biszoff.

W roku sprawozdawczym załatwiono cały szereg spraw tak taryfowych, jak i co do rozkładu jazdy, oraz cały szereg postulatów poszczególnych miejscowości.

Dnia 29. IV. 1927 roku odbyło się posiedzenie odnośnego Komitetu, na którym był obecny z ramienia Izby w zastępstwie p. Prezesa, syndyk Izby p. Biszoff.

Na obfitym porządku dziennym znalazły się między innymi następujące sprawy:

- a) wpływ wywozu zagranicę drzewa w stanie surowym na ruch w tartakach,
 - b) rozbudowa Gdyni jako miasta portowego,
 - c) kredyty dla przemysłu w celu zwalczania bezrobocia.
 - d) projekt Komisji Rządowej dla spraw mniejszości narodowych co do otwarcia sklepów w niedziele i święta,
- które pośrednio lub bezpośrednio interesowały rzemiosło.

Delegat Izby przedstawił również postulaty młynarzy, rzeźników, piekarzy, które zostały częściowo uwzględnione.

Przemysł Ludowy. W myśl odnośnego rozporządzenia został utworzony w roku 1924 przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu Komitet Popierania Przemysłu Ludowego, którego zadaniem jest — jak sama nazwa wskazuje — popieranie i podniesienie przemysłu domowego i sztuki ludowej, a z którym współpracują Wojewódzkie Komitety.

W roku sprawozdawczym odbyło się pierwsze zebranie Wojewódzkiego Komitetu Popierania Przemysłu Ludowego, dn. 15. I. 1927 r. w Toruniu w auli Urzędu Wojewódzkiego w obecności pana Wojewody. Izbę reprezentował na tem zebraniu syndyk Izby p. Biszoff.

Chodzi o to, aby idea przemysłu ludowego w swym rozwoju nie podważała zasadniczych dążeń rzemiosła, a równocześnie znalazła w swej istocie jaknajszerszy wyraz.

Powołano do życia Pomorskie Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego w Toruniu. Po wyborze zarządu przeczytano i uchwalono statut, który w szeroki sposób ujmuje prace i cele Towarzystwa.

Rada Opiekuńcza Szkoły Budowy Maszyn. Delegat Izby w osobie p. prezesa Grobelnego zasiada również w Radzie Opiekuńczej Szkoły Budowy Maszyn w Grudziądzu w charakterze wiceprezesa tejże.

Pierwsze zebranie odbyło się dnia 29. XII. 27. r., na którym między innymi rozpatrywano: nowy statut Rady; sprawę rozbudowy Szkoły oraz wybrano zarząd.

Główny nacisk kładziono na kursy zawodowo-dokształcające w zawodzie ślusarskim, mechanicznym i elektrotechnicznym, które przeprowadzono w tejże szkole z dodatnim skutkiem. Potrzeby nauczania w tychże zawodach są przez to najzupełniej zaspokojone.

Liga Morska i Rzeczna. Między innymi Izba jest członkiem Ligi Morskiej i Rzecznej, popierając głównie akcję budowy I. okrętu.

Powszechna Wystawa Krajowa 1929 r. Izba Rzemieśnicza, doceniając znaczenie Powszechnej Wystawy Krajowej, brała udział przez swego delegata w pracach przedwstępnych, zwłaszcza w kierunku zaprezentowania na tejże rzemiosła. Trudności są bardzo wielkie, głównie natury finansowej. W Komitecie rzemieślniczym, mającym na celu rozwiązanie tych trudności, zasiada wspólnie z przedstawicielami innych Izb — syndyk Izby, p. Franciszek Biszoff.

Działalność Zarządu. Zarząd Izby uczestniczył w całym szeregu konferencyj tak ministerjalnych, jak i innych; wiele również uwagi poświęcał ruchowi rzemieślniczemu, uczestnicząc na zjazdach rzemieślniczych, zebraniach cechowych itd. Przytaczamy niżej wykaz konferencyj i zebrań, w których brali udział osobiste członkowie zarządu, względnie delegowani przez nich zastępcy.

2. 1. 27. p. prezes Grobelny i syndyk Biszoff na konferencji w Toruniu w sprawie Centralnej Kasy Rzemieślniczej;
5. 1. 27. p. Cieszyński na posiedzeniu cechu szewskiego i rzeźnickiego w Lubawie z referatem;
15. 1. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na specj. konferencji w Województwie;
16. 1. 27. p. syndyk Biszoff w Poznaniu na Zjeździe Rzemieślniczym;
22. 1. 27. na zjeździe cechów krawieckich w Świeciu, był obecny cały Zarząd;
4. 2. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na konferencji wojewódzkiej;
17. 2. 27. p. Cieszyński w Nowemmieście na posiedzeniu cechu szewskiego z referatem;

21. 2. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na konferencji w Dyrekcji Lasów Państwowych, w sprawie uzyskania ułatwień przy zakupie drzewa przez rzemiosło;
27. 2. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu w sprawie spółdzielni rzemieślniczej;
30. 3. 27. p. prezes Grobelny w Toruniu w sprawie Centralnej Kasy Rzemieślniczej;
6. 3. 27. p. prezes Grobelny i p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w sprawie Ustawy Przemysłowej;
27. 3. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na posiedzeniu budowniczych;
5. 4. 27. p. syndyk Biszoff w Działdowie na konferencji w Starostwie;
7. 4. 27. p. Cieszyński z referatem w Toruniu na posiedzeniu cechu zegarmistrzowskiego;
9. 4. 27. Na zjeździe rzemieślniczym w Krakowie reprezentowali rzemiosło pomorskie członkowie Zarządu z p. prezesem Grobelnym na czele;
21. 4. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na posiedzeniu cechu ślusarskiego;
1. 5. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na posiedzeniu Spółdzielni Rzemieślniczej;
2. 5. 27. p. prezes Grobelny i p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerjum Skarbu w sprawie kredytów;
3. 5. 27. p. Cieszyński z referatem w Sępólnie na posiedzeniu cechu rzeźnickiego;
9. 5. 27. p. prezes Grobelny i p. syndyk Biszoff w Toruniu na konferencji w Województwie w sprawie kredytów;
15. 5. 27. p. syndyk Biszoff w Starogardzie na posiedzeniu Zarządów Cechowych;
19. 5. 27. p. Cieszyński w Lubawie na posiedzeniu cechu szewskiego, gdzie po wygłoszeniu referatu o sprawach aktualnych, wręczył również dyplomy;
23. 5. 27. p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie szkół rzemieślniczych;
4. 6. 27. p. Cieszyński w Warszawie na Zjeździe Centr. Towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych;
13. 6. 27. p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerstwie W. R. i O. P. w sprawie szkolnictwa zawodowego;
14. 6. 27. p. synyk Biszoff w Bydgoszczy na konferencji w Banku Gospodarstwa Krajowego w sprawie pożyczki;

15. 6. 27. p. syndyk Biszoff w Gdańsku na posiedzeniu Rady Kolejowej;
13. 6. 27. p. prezes Grobelny w Warszawie na konferencji ministerjalnej w sprawie pożyczki na zakup domu rzemieślniczego;
26. 6. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na konferencji w sprawie pożyczki na zakup Domu Rzemieślniczego;
27. 6. 27. p. Cieszyński w Tczewie na zjeździe Młodzieży Katolickiej;
27. 6. 27. p. prezes Grobelny w Chełmnie na Zjeździe Rzeźnickim;
27. 6. 27. p. synd. Biszoff w Wejherowie na Zjeździe piekarzy;
28. 6. 27. p. syndyk Biszoff w Gdyni na posiedzeniu Budowniczych;
7. 7. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na konferencji w sprawie pożyczki na zakup Domu Rzemieślniczego;
8. 7. 27. p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerjum w sprawie kredytów dla rzemiosła;
9. 7. 27. p. Cieszyński z referatem w Toruniu na posiedzeniu Cechu Kominarskiego;
17. 7. 27. p. prezes Grobelny, zast. prezesa p. Rost oraz urzędnik Izby p. Cieszyński na zebraniu organizacyjnem Towarzystwa Samodzielnych Rzemieślników;
24. 7. 27. p. prezes Grobelny, zast. prezesa p. Rost, w Świeciu na Zjeździe Krawieckim, między innymi poświęcenie sztandaru;
30. 7. 27. p. syndyk Biszoff w Bydgoszczy na konferencji w Banku Gospodarstwa Krajowego;
1. 8. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na konferencji w Województwie;
2. 8. 27. p. syndyk Biszoff w Działdowie w sprawie Inter-natu Kresowego;
3. 8. 27. p. prezes Grobelny, p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerstwie — o kredyty;
10. 8. 27. p. syndyk Biszoff w Poznaniu na konferencji w Ubezpieczalni Krajowej;
21. 8. 27. Przy wybitnem poparciu Izby urządzono wystawę prac uczniowskich w Chełmnie;
28. 8. 27. p. Cieszyński z referatem w Toruniu na Zjeździe Związku Cechów Szewskich;
24. 10. 27. p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w sprawie Ustawy Przemysłowej i finansów Izby Rzemieśln.;
31. 10. 27. p. syndyk Biszoff w Warszawie na konferencji w Ministerstwie Skarbu w sprawie kredytów;
1. 11. 27. zast. prezesa p. Rost i skarbnik p. Lesiński w Poznaniu na Zjeździe Rzemieślniczym;

- 6. 11. 27. p. prezes Grobelny i p. syndyk Biszoff w Poznaniu na zjeździe Prezesów i Syndyków Izby;
- 15. 11. 27. p. prezes Grobelny w Warszawie na konferencji w Ministerstwie Przemysłu i Handlu w sprawie Ustawy Przemysłowej i finansów Izby;
- 29. 11. 27. p. syndyk Biszoff w Toruniu na posiedzeniu Komitetu Doradczego przy Województwie Pomorskiem;
- 3. 12. 27. p. Czajka w Starogardzie na posiedzeniu komisji egzaminacyjnej dla zawodu kowalskiego;
- 13. 12. 27. p. prezes Grobelny, zast. p. Rost, p. syndyk Biszoff w Bydgoszczy, na zebraniu Prezesów i Syndyków Izby.

Nawał pracy nie zezwala członkom Zarządu Izby brać czynny udział osobiście we wszystkich instytucjach, to też Izba do niektórych deleguje jako swoich reprezentantów przedstawicieli bezpośrednio z łona rzemiosła.

Ubezpieczalnia Krajowa. W ubezpieczalni Krajowej zasiadają z ramienia Izby, świeżo wybrani delegaci w osobach pp. budowniczego Ignacego Jarockiego i Bronisława Skalskiego.

Na skutek uchwały zjazdu Izby Rzemieślniczych, przesłano do Rządu prośbę, ażeby znowelizował ustawę o ubezpieczeniu od wypadku w tym kierunku, że przymus ubezpieczenia od wypadku stosować należy tylko w tych zakładach, w których praca rzeczywiście stwarza możliwość niebezpieczeństwa wypadku, natomiast uwolnić od przymusu ubezpieczenia wszystkie te warsztaty, które takiej możliwości nie przedstawiają; ustalenie odnośnych kategorii winno nastąpić łącznie z zainteresowanymi czynnikami.

Chodziło tu mianowicie o cały szereg warsztatów rzemieślniczych, w których możliwość niebezpieczeństwa wcale nie istnieje. Starania te jednakże nie doczekały się dotychczas pozytywnego załatwienia.

Następnie w roku sprawozdawczym toczył się spór o ubezpieczeniu uczniów. Ubezpieczalnia Krajowa nałożyła obowiązek ubezpieczenia uczniów, a jako stawki wyznaczyła miejscowy zarobek pracowników ponad lat 21 czyli 2,50 zł.

Sprawa ta była przedmiotem licznych interwencji Izby tak w Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu jak i w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej. Na skutek jednakże niedość jasnych przepisów w tym względzie, została przesądzona na niekorzyść rzemiosła.

Sprawa ta jest jednakże otwartą i Izba będzie dążyć do ewentualnego znowelizowania odnośnych przepisów.

Rzeczoznawcy Sądowi. Rzeczoznawca sądowy, musi to być człowiek fachowy, inteligentny, bezwzględnie bezstronny, musi się cieszyć zaufaniem całego ogółu i nie może nasuwać żadnych wątpliwości co do swoich kwalifikacji fachowych. To też Izba przed wysunięciem bada skrupulatnie kwalifikacje każdego kandydata i zaciąga przednio opinii galezi zainteresowanych.

W roku sprawozdawczym zostało zatwierdzonych cały szereg rzeczoznawców sądowych, między innymi w zawodzie budowlanym przy Sądach Okręgowych w Toruniu, Grudziądzu i Starogardzie.

Następnie delegowała rzeczoznawców do różnych instytucji państwowych między innymi do 8. Okręgowego Szefostwa Budownictwa, rzeczoznawcę biegłego w sprawach dekarских, papowych oraz do Państwowego Nadleśnictwa w Wejherowie, biegłego w orzeczeniu maszyn młynarskich.

Poza powyższymi Izba delegowała cały szereg rzeczoznawców na rozprawy sądowe, z zawodów szewskiego, stolarskiego, krawieckiego i wielu innych.

Opinie. Cały szereg rozporządzeń wykonawczych, wydawanych czy to przez władze centralne, czy też przez władze lokalne, a regulujące sprawy rzemieślnicze, bywają po większej części — nadsyłane do Izby w formie projektów, która wydaje odnośnie do nich opinie. W każdym wypadku Izba przed wydaniem swojej opinii, zaciągała przedtem opinii gałęzi rzemiosła zainteresowanego, tak na drodze ankiet jak i zebrań i dopiero po uzgodnieniu postulatów wydawała Izba opinię, która była wyrazem zapatrywań zainteresowanych rzemieślników.

Dużą pracę na tem polu w roku sprawozdawczym dostarczyła sama Ustawa Przemysłowa jak i w związku z nią przepisy wykonawcze. Świadczą o tem i podane na innym miejscu, liczne wyjazdy członków Zarządu Izby do Warszawy, gdzie dużo czasu poświęcono nad uzgodnieniem zasadniczych różnic w poglądzie trzech dzielnic Polski.

Pozatem Izba wydała cały szereg opinii, w zatargach sądowych i to na wniosek odnośnych sądów, w wypadkach, gdy chodziło o jakość wykonanego towaru oraz o wygórowaną cenę. Izba w każdym poszczególnym wypadku zaciągała opinii całego szeregu rzeczoznawców, na których opierała swoją, o decydującej roli w postępowaniu sądowym.

Cały szereg również firm i instytucji prywatnych, zasięgało opinii Izby w różnych zatargach, które swą bezwzględną bezstronnością kładły kres dalszym sporom, zapobiegając procesom sądowym.

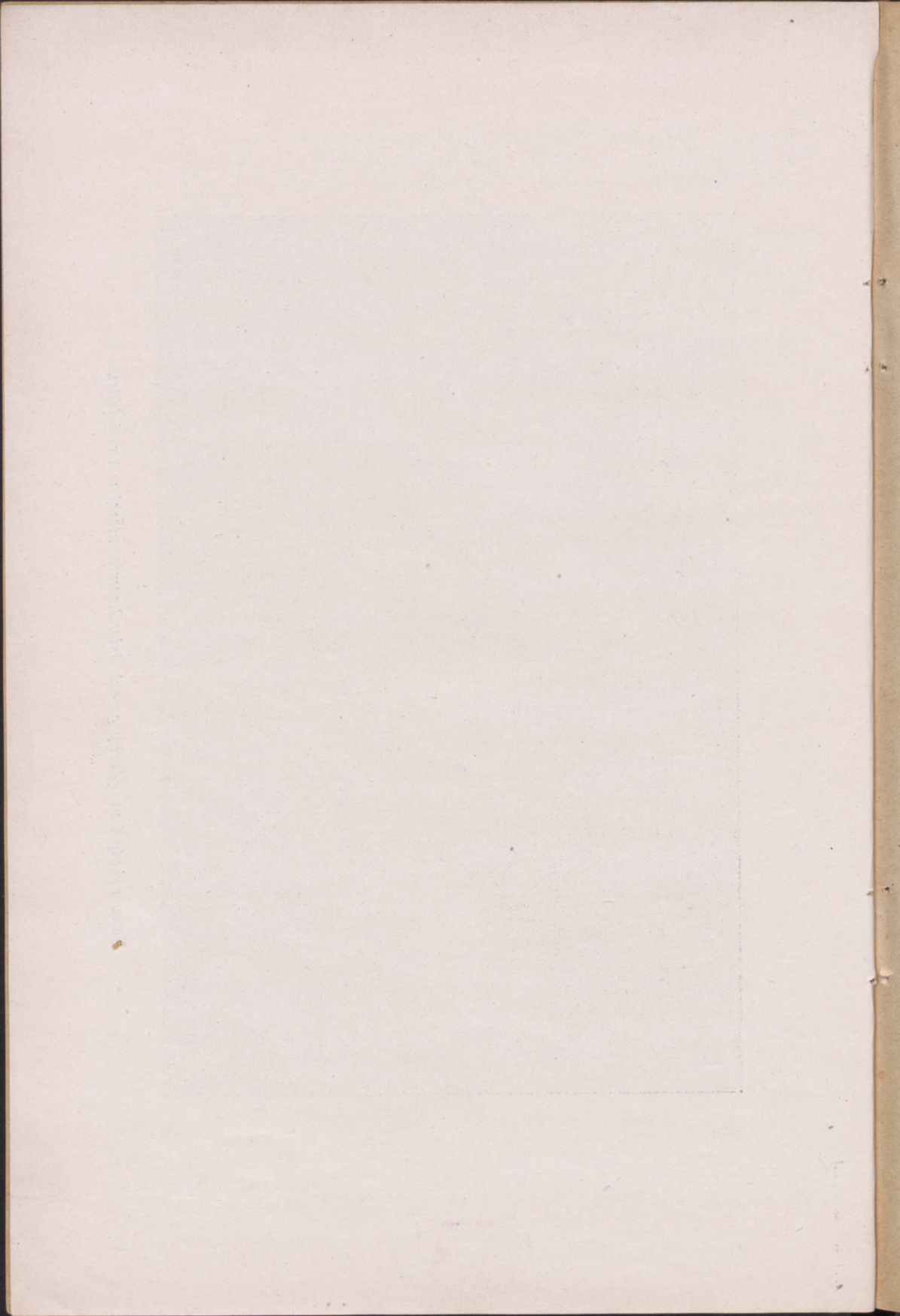
Wykłady i referaty.

a) W roku sprawozdawczym Izba zorganizowała dość szeroką akcję oświatową przez wygłoszenie referatów na zebraniach cechowych, zebraniach Towarzystw Rzemieślników Samodzielnych oraz na zjazdach cechowych. Na powyższych zebraniach udzielono równocześnie w każdym wypadku wszelkich informacji dot. spraw zachodzących w rzemiośle.

Referaty wygłosili: Prezes Izby p. Grobelny, Syndyk Izby p. Biszoff, urzędnik Izby p. Cieszyński oraz na zjeździe rze-

Nowo nabyty i urządzony gmach Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu.

mięśla w Chełmnie zwołanem z okazji Nadwiślańskiej Wystawy Prac Uczniowskich p. poseł Mianowski, Kraków. Referaty ogłoszono na:

- 25 zebraniach cechowych,
- 5 „ związków cechowych,
- 32 „ Tow. Rzem. Samodzielnych,
- 8 „ Tow. Czeladzi Rzemieślniczych,

oraz niektórych innych większych zebraniach rzemieślniczych.

Tematy, o których mówiono, są m. in.

- 1) Szkolnictwo zawodowe i kształcące.
 - 2) Ustawa Przemysłowa.
 - 3) Założenie gospodarcze rzemiosła polskiego.
 - 4) Nasz system podatkowy.
 - 5) Zasady kalkulacji.
 - 6) Ubezpieczenie społeczne w Polsce.
 - 8) Położenie gospodarcze rzemiosła.
 - 9) Zadanie Centralnej Kasy Rzemieślniczej na Pomorzu.
- b) Izba Rzemieślnicza podała zainteresowanym zawodom za pomocą okólników te sprawy do wiadomości, które według zdania Izby były dla nich aktualnymi. Wysłano zatem kilka okólników i to podatkowych, w sprawie drzewa, okowity, projekty ustawy, wydane przez władze przepisy i rozporządzenia oraz wysłano w setkach egzemplarzach „Ustawę Przemysłową“, „Wzory Statutów“, „Cechy w przeszłości i przyszłości“.

Pomoc Izby w sprawach podatkowych. Ta dziedzina przez swą liczebność i różnorodność o rozmaitych terminach i warunkach, powodowała dezorientację wśród rzemiosła, które nie zawsze w tym labiryncie zarządzeń mogło się zorientować. Sprawy te były powodem licznej korespondencji oraz osobistych konferencji w Pomorskiej Izbie Skarbowej. Dużo jednakże spraw zasadniczej wagi przez swą istotę wymagało przedstawienia ich w Ministerstwie Skarbu.

W dziedzinie nabywania surowców. Nabywanie ich napotykało na trudności z powodu ich braku, importowania, czy też przez nadmierną wyższkę cen. Dlatego też Izba z powodu braku odpowiednich organizacji gospodarczych, otoczyła specjalną opieką, dopomagając w każdym zachodzącym wypadku, z których tutaj kilka przytoczymy.

Drzewo. Ogromny wywóz naszego drzewa zagranicę w bardzo wielkiej ilości jest nieracjonalny, bowiem wywozi się od nas drzewo w lwiej części w stanie surowym, pozabawiając zainteresowane zawody nie tylko pracy, ale — nawet samego drzewa. Stąd trudności jego nabywania.

Jedną z największych z wspomnianych przeszkód jest sama cena drzewa, kształtowana na licytacjach, według parytetu eksportowego, a która jest w stosunku do możliwości płatniczej na-

szego rynku stanowczo za wysoka. Drugą przyczyną jest sam sposób sprzedawania drzewa z lasów państwowych, drogą licytacji, na których rzemiosło z góry jest pozbawione ostatniego słowa, albowiem zawsze go podbiją potężni potentaci eksportowi względnie podstawieni przez nich agenci.

Uzyskana w tym względzie — aczkolwiek nie taką jak być powinna, poprawę zyskała Izba w Dyrekcji Lasów Państwowych przez zarządzenie specjalnych licytacji dla rzemiosła oraz możliwość kupna mniejszych partyj. — Dalsze zrozumienie sprawy przez Dyrekcję Lasów Państwowych usunęłoby wciąż jeszcze niewystarczające zapotrzebowanie.

Okowita. Przy nabywaniu okowity napotykały zawody zainteresowane na wiele trudności. Pierwszą z nich był za mały przydział okowity na cele przemysłowe, co zostało obecnie dzięki staraniom Izby usunięte. Drugą z kolei była cena okowity, która w znacznym stopniu podrażała wyroby. Interwencje Izby długi czas nie znajdowały należytego zrozumienia, w ostatnich dniach jednakże zostaliśmy powiadomieni, że cena spirytusu na cele przemysłowe ulegnie prawdopodobnie z dnia 1. IV. 29 niższe.

Skóra. Cena skóry tak gotowej jak i surowej podnosi się nieznacznie, lecz bez przerwy, co daje w sumie w stosunku do roku poprzedniego, bardzo poważną różnicę, ceny zaś na gotowe wyroby pozostają od całego szeregu lat na jednym poziomie. Dzieje się to nie z racji braku surowca, którego mamy wystarczająco, a tylko dzięki większemu wywozowi, który powoduje ten stan rzeczy. Starania Izby idą w kierunku obniżenia cen za skóry.

W sprawie konkurencji Zakładów Państwowych, a specjalnie przez Domy Karne. Pałaca ta kwestja, szkodząca licznym gałęziom rzemiosła jak piekarzom przez piekarnie więzienne, stolarzom przez stolarnie i koszykarnie więzienne, rzeźnikom przez ubój bydła dokonywany we własnym zakresie, było powodem licznych zabiegów Izby, które niestety do tej pory nie przyniosły spodziewanych wyników. Odnośnie bowiem instytucje zasłaniają się tem, że przez zatrudnienie więźniów, wpaja im się zamiłowanie do pracy, co jest godne uznania i przeciwko czemu nie można nic powiedzieć, jednakże należy raczej więźniów zatrudniać pracą ręczną — warsztatową, która najlepiej może spełnić to zadanie, a przede wszystkim produkcję należy ograniczyć na potrzeby własne, bowiem zakładane przez niektóre instytucje potężne zakłady przemysłowe, gdzie pracę więźniów wykonywują nowoczesne maszyny, sami zaś więźniowie zostają tylko częściowo zatrudnieni, tej inicjatywie nie czynią zadość i ją w zasadzie paczą, a zalewając znów masową produkcją prywatne rynki zbytu, odbiera się możliwość egzystencji rzemiosłu.

Sprawa ta wymaga dalszych starań.

W sprawie budownictwa, wykonywanego w własnym zakresie, wiemy, że w zasadzie ruch budowlany podtrzymują dzisiaj tylko rząd i samorządy, którzy jednakże wykonują po większej części bu-

dowle we własnym zakresie. Z drugiej zaś strony — kierowani fałszywą oszczędnością, powierzają prace najtańszemu oferentowi, na baczac zupełnie, kto on jest, czy jest fachowcem, czy daje gwarancję jako tako solidnego wykonania, w konsekwencji czego zachodzą takie wypadki jak w Warszawie, gdzie zawalił się cały frontowy bok budowanego domu, grzebiąc pod sobą kilku robotników, powodując nie tylko straty, ale i śmierć kilku ludzi.

Izba stale do tego dąży, ażeby wszystkie prace tak państwowe jak i samorządowe były bezwzględnie oddawane na drodze wolnych przetargów, tylko fachowcom w myśl ustawy budowlanej, interwenjując w tej sprawie kilkakrotnie u odnośnych czynników.

W sprawie mechanizacji piekarń. Z rozporządzeń należy wymienić rozporządzenie Ministrów o stosowanie mechanicznych urządzeń w piekarniach. Powyższe rozporządzenie zastało odnośny zawód zupełnie nieprzygotowany. Brak jakichkolwiekbaż kapitałów, prawie że zupełny niedostatek oraz niedostateczna wielkość warsztatów i wiele innych powodów natury ogólnej, z góry przesądzały i wykluczały możność uczynienia temuż rozporządzeniu zadość. Dały temu wyraz liczne delegacje, odwiedzające Izbę, przedkładając dane, które w zupełności powyższe uzasadniają.

Interwencja Izby w odnośnych Ministerstwach, jak również i memorjały, szeroko wskazujące niemożliwość wprowadzenia omawianego rozporządzenia obecnie w życie, bez obawy poważnych komplikacyj, sprowadziły pewne złagodzenie zarządzeń, a przede wszystkim ograniczyły pierwotną myśl zmechanizowania piekarń za pomocą komun, co byłoby zabójcze dla przedsiębiorstw prywatnych, nie dając gwarancji wytycznego celu, — nie mówiąc o tem, że były poważne niebezpieczeństwa dla wyżywienia ludności w kraju.

Gdynia. Rozwój polskiego miasta portowego Gdyni wymagał niejednokrotnie współdziałania ze strony Izby Rzemieślniczej. Rzemieślnicy z prowincji zwracali się bowiem do tutejszej Izby po informacje w kwestji usamodzielnienia się w Gdyni, mianowicie na jakich warunkach to może nastąpić.

Izba po zaciągnięciu informacji u źródeł miarodajnych udzieliła w tej sprawie żądanych wyjaśnień. Szybki rozwój Gdyni przyciąga pozatem nie zawsze najlepsze elementy zawodowe, a zwłaszcza jeżeli chodzi o rzemiosło. Stąd też zachodziło bardzo wiele przekroczeń obowiązujących ustaw, odnośnie do kształcenia uczeni, co niejednokrotnie wymagało interwencji Izby. Stosunki w Gdyni przy pewnych ze względu na szybki rozwój niedomaganiach, które były nieuniknione, zaczynają się w ostatnim czasie unormowywać.

Wyrazem tego są starania tamtejszych rzemieślników, aby utworzyć dla niektórych zawodów cechy. Utworzenie tychże niewątpliwie przyczyni się do unormowania życia rzemiosła w Gdyni. Dodatnim objawem skonsolidowania ruchu rzemieślniczego w Gdyni jest też fakt utworzenia tamże Towarzystwa Rzemieślników Samodzielnych.

W sprawach Komisji Cennikowych przy Magistratach. Rok 1925 pozostał w pamięci wszystkich nieomal rzemieślników ze względu na stosunki, które na tle gospodarczym się wyłoniły. Charakterystycznym jest objaw, gdzie razem z załamaniem się naszego złotego ceny za żywność podskoczyły niezmiernie, powodując drożyznę artykułów pierwszej potrzeby. Dążeniem Rządu było zabezpieczyć obywatelom podaż artykułów spożywczych oraz przeciwdziałać nieuzasadnionej drożyznie. — W tym celu Prezydent Rzeczypospolitej wydał w dniu 29. grudnia 1925 r. ustawę „O zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszechnego użytku“ (Dz. U. R. P. Nr. 1 rok 1926 poz. 2), która miała regulować:

- a) wywóz zboża,
- b) przemiał zboża,
- c) uregulowanie cen za artykuły pierwszej potrzeby,
- d) obrót handlowy tychże artykułów.

W myśl powyższej ustawy upoważniono Radę Ministrów, ażeby po wysłuchaniu opinii fachowej regulowała obrót powyższymi artykułami. Ustawę zaopatrzone sankcją karną, opiewającą do 6 tygodni więzienia lub do 10.000,— zł. kary. Kary orzeka władza I instancji po wysłuchaniu opinii komisji obywatelskich, składających się z równej ilości przedstawicieli konsumentów i producentów.

W wykonaniu powyższej ustawy Rada Ministrów wydała w dniu 10. lutego 1926 r. rozporządzenie „O uregulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego wytworów oraz odzieży i obuwia przez wyznaczenie cen“ (Dz. U. R. P. Nr. 18 rok 1926 poz. 101).

§ 1 cytowanego rozporządzenia określa, że ceny mogą być wyznaczone dla pieczywa, mięsa, słoniny, smalcu, wyrobów masarskich itp. na zasadzie kosztów produkcji i gospodarczo usprawiedliwionych kosztów wymiany i celem zapobieżenia i przeciwdziałania wyższe cen.

W myśl § 2 wyznaczyć ceny można tylko na te rodzaje przedmiotów, które na miejscowym rynku są spożywane masowo. Zarząd gminy po powzięciu uchwały co do potrzeby wyznaczenia cen, winien powołać komisje do ich badania. Komisja winna reprezentować w równej ilości z jednej strony rolnictwo, przemysł, rzemiosło i handel, z drugiej zaś spożywców w osobach przedstawicieli związków robotniczych. Do zakresu działania komisji do badania cen należy:

- a) opinjowanie na jakie rodzaje przedmiotów należy wyznaczyć ceny,
- b) opinjowanie o cenach na zasadzie kosztu produkcji i gospodarczo usprawiedliwionych kosztów wymiany,
- c) sprawdzenie kalkulacji cen.

W myśl § 3 wchodzi w skład komisji w równej ilości producentów jak rolnictwo, właściwe gałęzie przemysłu (rzemiosło) i handlu, zaś z drugiej strony spożywców w osobach przedstawicieli związków robotników.

Wojewodowie mają wskazać zrzeczenia na terenie województwa, które należy wezwać do delegowania reprezentantów do komisji do badania cen. W niektórych wypadkach Magistrat nie powołał przedstawicieli zawodów spożywczych z cechów jak to logicznie wzięwszy być powinno, lecz osoby, — nawet niefachowców — po za cechami stojące. Interwencja Izby miała w tej sprawie ten skutek, że zawezwano następnie cechy do przedstawienia kandydatów. Skład komisji w zasadzie nie mógł zadowolić zainteresowanych rzemieślników z branży żywnościowej, gdyż nietylko przedstawiciele związków robotniczych zajęli zawsze nieprzychylnie dla rzemieślników stanowisko, ale także i rolnicy, którzy nie będąc krępowani żadnymi przepisami i nieznając ich ciężaru, przychylali się zazwyczaj do poglądu robotników, t. j. że ceny za wyroby rzemieślnicze były za drogie.

Jeżeli chodzi o urzędowanie powyższych komisji „opiniodawczych“, to należy podkreślić, że godziły one częstokroć w jeśćestwo rzemiosła, mianowicie zawodów spożywczych. Komisja w olbrzymiej większości wypadków nie zdała sobie trudu stwierdzenia, czy podane przez cechy cenniki odpowiadały istotnym warunkom, wobec czego większością głosów odrzuciła przedłożone cenniki, ustalając własne, które nie uwzględniały „zasady kosztów produkcji i gospodarczo usprawiedliwionych kosztów wymiany.

Ceny ustalone za artykuły pierwszej potrzeby częstokroć były tak niskie, że odnośne zawody nie mogły się do nich stosować bez narażenia własnej egzystencji. Komisja dla badania cen przy Magistracie oraz Zarząd gminy, zdradzały tak mało zrozumienia dla ścisłej kalkulacji zawodowej piekarzy i rzeźników, że graniczyło to niemal z karygodną lekkomyślnością.

Niestety nie wszystkie cechy orjentowały się co do istniejących środków prawnych i w bardzo wielu wypadkach, gdzie istniała możliwość powzięte przez Magistrat uchwały zawiesić do czasu rozstrzygnięcia przez wyższą instancję, nie wykorzystano tych praw.

W myśl § 8 cytowanego rozporządzenia przysługuje każdemu członkowi komisji (nie zaś cechom!) prawo w terminie trzydniowym od daty ogłoszenia uchwały wnieść do właściwej władzy nadzorczej zażalenie. Członek komisji musiał jednakże podczas głosowania nad cennikiem w komisji dla badania cen, zgłosić do protokołu sprzeciw.

Złożenie zażalenia nie wstrzymuje samo przez się wykonania uchwały Zarządu gminy. Jednakże ustawa przewiduje, że skarżący może się zwrócić do władzy nadzorczej z wnioskiem o wstrzymanie wykonania uchwały, powziętej przez Zarząd gminy, a władza nadzorcza może temu zadośćuczynić.

Władza nadzorcza przed wydaniem decyzji wysłuchuje opinii czynników fachowych, poczem może nakazać zaniechania wyznaczenia cen w myśl § 9 b wyżej cytowanej ustawy lub też uchylić

uchwałę Zarządu gminy z poleceniem powzięcia nowej uchwały na podstawie udzielonych przez władzę nadzorczą wyjaśnień i wskazówek w myśl § 9 c cytowanej wyżej ustawy.

Z powyższego uprawnienia członkowie komisji, rzemieślnicy zawodów spożywczych, tylko wyjątkowo korzystali, a wobec niewniesienia w przepisany termin przez uprawnionego zażalenia, uchwała Zarządu gminnego stała się obowiązującą. Zamykanie składów w następstwie na znak protestu ze strony rzeźników i piekarzy, które było stosowane, nie miało faktycznego znaczenia, gdyż przez te manipulacje nie zmieniono ani ustawy ani uchwały komisji i Zarządu gminy. — Natomiast zawsze jest wskazaniem dopilnować wszelkich formalności i temsamem swoich praw. We wszystkich bowiem wypadkach, gdzie władza wyższa zażądała od Izby Rzemieślniczej wydania opinji co do uzasadnienia zażalenia, odnośnie do uchwały Zarządu gminy, nastąpiła zmiana w myśl petenta. Należy zasadniczo uniemożliwić powzięcie uchwały niekorzystnej dla rzemiosła lub w danym wypadku spowodować jej niezatwierdzenie, aniżeli następnie walczyć z prawomocnymi zarządzeniami.

Dotychczas ustawa ma moc obowiązującą. Rok 1927, w którym to ponowna fala drożyzny powróciła i ponownie wciągnięto w wir drożyzny rzemiosło, na nowo udowodnił, że rzemiosło wymaga specjalnej pieczołowitości ze względu na odrębną strukturę, z której ono się składa. Z łatwością bowiem może zająść wypadek, że z pracowitego rzemieślnika okoliczności zrobią zupełnie niewinnie paskarzem i lichwiarzem.

Izba Rzemieślnicza w Grudziądzu w niezliczonych wypadkach udzieliła cechom informacji bądź to ustnie lub piśmiennie między innymi cechom rzeźnickim i piekarskim w Działdowie, Wąbrzeźnie, Tucholi, Czersku, Wejherowie i Tczewie. Również w wielu wypadkach Izba wydała opinię władzy wyższej w wypadkach, gdzie złożono zażalenie. Stwierdzić należy, że w bardzo wielu wypadkach na podstawie udzielonych informacji i opinji zdołano załagodzić podniecenie rzemieślników na powyższą ustawę.

Punktem kulminacyjnym było zebranie, które odbyło się dnia 28. sierpnia 1927 r. w Grudziądzu, w którym to brali udział cechmistrzowie wszystkich cechów rzeźnickich i piekarskich z całego Pomorza. Celem zebrania był protest przeciw zastosowaniu ustawy w związku z nową falą drożyzny, która ponownie do Polski wróciła.

W tem stałem naprężeniu na straży swoich praw, zawody żywnościowe zużywają bardzo wiele energii, którą bardziej produktywnie zużyliby przy pracy zawodowej. Oby ta chwila nastąpiła jaknajszybciej, gdzie rozporządzenie Rady Ministrów zniesie tą tak niefortunną dla rzemiosła ustawę.

GOSPODARCZE POŁOŻENIE RZEMIOSŁA.

Nim przystąpimy do szczegółowego przedstawienia gospodarczego położenia rzemiosła, omówić należy przedtem w kilku zdaniach ogólną sytuację gospodarczą w Polsce, bowiem są to zjawiska zależne od siebie i omówienie ich dla całokształtu uważamy za niezbędne.

Życie gospodarcze Polski uległo znacznej, w porównaniu do innych lat, poprawie. Korzystne konjunktury eksportowe wpłynęły na poprawę stosunków w górnictwie, czego wyrazem była zwiększona produkcja i zmniejszone bezrobocie. W znacznej mierze do tak pomyślnych zmian w tych gałęziach przyczyniło się bezwątpienia i poparcie władz, które dla tych gałęzi znajduje dużo zrozumienia.

Utrzymanie i utrwalenie przez Rząd głównych zdobyczy gospodarczych, jak stałość kursu złotego, równowagi budżetowej, dają możliwość stawiania na przyszłość lepszych horoskopów i podnosi w społeczeństwie tak ważną rzecz, jak zaufanie we własne siły i wiarę w przyszłość. Że tak jest a nie inaczej, to najlepiej uwypukla fakt, że wkłady oszczędnościowe we wszystkich instytucjach kredytowych wzrosły w ciągu pierwszych 6 mies. o 400 milion. złotych, czyli o 33% do kwoty 1.616.900.000. Znaczny ten wzrost oszczędności świadczy dodatnio o postępach ruchu oszczędnościowego wśród szerokich warstw społeczeństwa i przynosi nieocenisione korzyści w działalności kredytowej poszczególnych kas, które mogą kredyty bardzo wydatnie rozszerzyć.

Polska zasobna w naturalne bogactwa, potrzebuje w pierwszym rzędzie tanich i szerokich kredytów, któreby ułatwiły ich racjonalne wykorzystanie, a przez systematyczne podwyższenie stopy życiowej szerokich warstw, przez podwyższenie zarobków i obniżenie cen produkcji, wzmóc zapotrzebowanie rynku wewnętrznego, co wpłynie dodatnio na ogólną konsumpcję, co znowu ma zasadnicze znaczenie dla położenia gospodarczego rzemiosła.

Sytuacja gospodarcza rzemiosła w roku sprawozdawczym nie potwierdziła wszelkich pokładanych nadziei, na co złożyło się cały szereg czynników, oddziałujących bezpośrednio na takie czy inne jego dziedziny.

Że potrzeby rzemiosła nie znajdowały dawniej dostatecznego zrozumienia, że nie wnikało się w jego potrzeby, ilustruje najlepiej sprawozdanie Banku Gospodarstwa Krajowego, instytucji, która przez swą istotę trzymając jakoby rękę na pulsie gospodarczym państwa. Błędy ubiegłych lat nie pozostały bez skutków, które dopiero czas i tem wydatniejsza pomoc usunąć mogą. Z wielką ulgą czyta się w sprawozdaniu tejże instytucji o kredytach rządowych w wysokości 13.500.000 zł. dla rzemiosła.

Pomimo stabilizacji złotej ceny robocizny i surowców jak również wskaźnik drożyzniany uległy znacznej wyższości, co musiało siłą rzeczy odbić się na gospodarczej sytuacji rzemiosła. Nie pomogła też niżka ogólnej stopy procentowej z 24% na 14%, bowiem kredyty otrzymane przez rzemiosło z P. K. O. były tak niskie w stosunku do potrzeb, że taka czy inna stopa procentowa nie mogła grać tutaj decydującej roli. Tak samo przedstawia się sprawa i z kredytem krótkoterminowym, z którego nie mogło rzemiosło korzystać ze względu na brak redyskonta weksli rzemieślniczych, przeto niżka stopy dyskontowej 12% na 8¹/₂% przyniosła tu tylko minimalne korzyści.

Drugim z kolei czynnikiem wpływającym hamująco na produkcję i możliwość konkurencyjną rzemiosła — były w roku sprawozdawczym nadmierne podatki i świadczenia socjalne, te ostatnie w zachodniej dzielnicy Polski wyższe jak w innych, które rzemiosło zmuszone było opłacać — nie jak to być powinno z dochodów, bo tych nie było, ale z resztek kapitałów względnie z drogiego zadłużenia się. Ten stan rzeczy podrywał coraz bardziej istnienie warsztatów rzemieślniczych. Kwestja ta wymaga szybkiej i gruntownej rewizji oraz dostosowanie jej do możliwości płatniczej rzemiosła.

Sprawa nadmiernych obciążeń podatkowych nabiera specjalnych cech na Pomorzu, gdzie rzemiosło obarczone niemi, musi zwalczać konkurencję żywołów, które wszelkimi drogami dążą do zmniejszenia własności polskiej, co im tem łatwiej przychodzi, że są zaopatrywane w ten tani kredyt długoterminowy-hipoteczny, o co znów rzemiosło pomorskie daremnie ze swej strony do tej pory zabiegało.

Do takiej sytuacji rzemiosła w roku sprawozdawczym przyczynił się również i trwający lata kryzys budowlany, bezpośrednio oddziałujący na cały szereg gałęzi rzemiosła, jak w mularstwie, ciesielstwie, stolarstwie, blacharstwie, dekarstwie, ślusarstwie, malarstwie i wielu innych, o czem szczegółowo mówimy na innem miejscu. To też rozwiązanie tej palącej kwestji, jaką jest kwestja budowlana — byłoby równoznacznem z ożywieniem ruchu rzemieślniczego, jeżeli nie całego, to przynajmniej lwiej jego części.

Do omówionych już przyczyn powodujących ten stan rzeczy, dodać jeszcze należy brak kapitałów obrotowych, brak taniego i dogodnego kredytu, drożyzna surowców i to surowców po większej części krajowych jak drzewo, skóra itd., szczupłość rynku wewnętrznego, zalewanego artykułami importowanymi, no i wyżej wymienione podatki i świadczenia socjalne oraz najważniejsze, to niedocenywanie samego rzemiosła i nieuwzględnienie jego potrzeb.

Nie mniej decydująco korzystnie oddziałują na kształtowanie się ogólne położenia gospodarczego rzemiosła liczne ustawy i rozporządzenia tak z dziedziny gospodarczej jak i socjalnej, z których na tem miejscu wyliczymy tylko najważniejsze.

Gabinet Syndyka Izby Rzemieślniczej.

Salka posiedzeń.

Z dziedziny gospodarczej.

- 1) Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22. XII. 1926 r. o powołaniu do życia Komisji Ankietowej, do badania warunków i kosztów produkcji i wymiany, która zaczęła obowiązywać w lutym roku sprawozdawczego.
- 2) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 30. IV. o należnościach za sporządzanie protestów wekslowych, wprowadzający znaczne obniżenie opłat.
- 3) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 1. VI. o popieraniu rozbudowy i rozwoju gospodarczego miasta i portu Gdyni.
- 4) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 7. VI. o prawie przemysłowym, który wszedł w życie dnia 15. XII. roku sprawozdawczego, w którym jest mowa o powołaniu Izb na terenie całej Rzeczypospolitej; o wyborach do tych Izb, o zmianie statutów cechowych itd.
- 5) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 17. IX. o zmianie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.
- 6) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 17. IX. o powołaniu do życia przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu Państwowego Instytutu Eksportowego, w którym pominięto niestety powołanie przedstawiciela rzemiosła, o co Izba czyni zabiegi.
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31. X. o stosowaniu mechanicznych urządzeń w piekarniach, nakładające obowiązek na piekarnie, stosowania rozmaitych maszyn.

Z dziedziny socjalnej.

- 1) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 18. VI. o ochronie rynku pracy, który między innymi zabrania zatrudniać pracowników cudzoziemskich.
- 2) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 14. VII. o inspekcji pracy tj. o ochronie życia, zdrowia i sił pracowników.
- 3) Dekret Prezydenta Rzplitej z dnia 17. IX. o powołaniu przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, Rady Ochrony Pracy, do której kompetencji należy rozpatrywanie projektów ustaw i stawianie wniosków o potrzebie nowych ustaw socjalnych.

Nie omawiamy ich tutaj, bowiem są one szeroko omówione na innym miejscu z podaniem wpływu ich na poszczególne gałęzie rzemiosła.

Ilość warsztatów, czeladników, uczniów, innych osób, oraz zorganizowanych warsztatów, według zawodów w każdym poszczególnym powiecie w myśl Polskiej Ustawy Przemysłowej.

	Działdowo					Kartuzy					Brodnica				
	Ilość					Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	10	3		2	2	6		1			34	33		32	3
Ciesielstwo	3					7	4	4	12	1	13	3		2	1
Rzeźbiarstwo kam.											1	2	1	2	1
Zduństwo i cegl.	1					9	2	3	39	3	9	1	1	3	5
Brukarstwo															
Dekarstwo						1	2		2	1	3	2	6	4	3
Studniarstwo											1	1			
Kowalstwo	49	9	55		37	79	11	47		49	122	23	88		61
Kołodziejstwo	31	6	17	1	25	25		13	2	16	78	4	34	1	49
Rymarstwo i tap.	6	2	7		4	3		2		1	21	3	19	1	14
Stolarstwo rzeźb bedn.	27	16	26		16	45	22	37	22	31	83	37	84		51
Koszykarstwo															
Blacharstwo i instal.						1				1	7	8	7	2	5
Ślusarstwo	7	13	25	2	7	7	5	17			16	16	34	6	9
Krawiectwo i kuś.	23	2	18		12	34	10	16		25	75	12	32	5	38
Garbarstwo						1					1		2		1
Szewetwo i cholew.	28	11	5		8	51	3	17	1	41	124	20	55		53
Piekarstwo i cuk.	14	5	15	1	12	15	14	13	1	13	38	13	50		33
Rzeźnictwo	26	7	18	1	22	41	12	24	4	33	58	17	54		41
Fryzjerstwo	5	3	6		5	6	1	3		4	15	3	17		8
Malarstwo i lakier.	3	2	1	1	3	4	1		1	1	20	2	10	3	9
Szklarstwo						1				1	1		1		1
Zegarmistrzostwo	1	1			1	4				1	7	2			2
Powroźnictwo															
Introligatorstwo															
Zawód fotograf.											2				1
	234	80	173	8	154	340	87	197	84	222	729	202	496	61	389

	Chełmno					Grudziądz pow.					Gniew				
	Ilość					Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	12	55	13	18	2	25	5	4	2	7	7	2	1	2	2
Ciesielstwo	3	3		1	1	5					5	9	14	3	2
Rzeźbiarstwo kam.															
Zduństwo i cegl.	1	1		1	1	2				2	1				
Brukarstwo															
Dekarstwo	1	1		2	1						1				
Studniarstwo						1				1					
Kowalstwo	88	13	58	4	63	95	14	48	2	67	50	4	38	1	40
Kołodziejstwo	64	20	19	2	51	74	5	20		38	32	3	15		21
Rymarstwo i tapic.	17	7	13	1	12	16		2		10	10	2	4		7
Stol. bedn. rzeźb.	33	26	26	2	13	29	8	17		14	23	24	22	3	9
Koszykarstwo						2					42	13	1		33
Blacharstwo i instal.	2	3	1	2	1	4	1	2		2	2	1	2		2
Slusarstwo	11	21	32	26	8	19	23	27		11	6	13	11	4	2
Krawiectwo i kuśn.	38	8	10		20	41	6	13		17	41	4	14		20
Garbarstwo															
Szewetwo i chol.	57	14	13	1	36	69	14	11		15	42	12	12		26
Piekarstwo i cuk.	25	20	33	1	20	17	9	12		12	17	4	9		22
Rzeźnictwo	39	11	45		43	50	12	16	1	35	27	1	11		22
Fryzjerstwo	12	11	21		10	9	2	5		6	4	1	5		2
Malarstwo i lak.	6	6	7	2	3	7	1	4	4	2	7	1	7	1	4
Szklarstwo	2		1		1	2									
Zegarmistrzostwo	4	3	1	1	4	5				2	2	1	1		1
Powroźnictwo															
Introligatorstwo	2	1	4		1										
Zawód fotograf.	1		1												
	418	224	298	64	291	472	100	181	9	241	319	95	167	14	215

	Sępólno					Kościerzyna					Chojnice				
	Ilość					Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	15	18	7	12	5	21	9	2	7	7	21	28	15	20	5
Ciesielstwo	5	1	3	8	2	10	38	15	44	6	13	9	1	10	3
Rzeźbiarstwo kam.											1			6	
Zduństwo i ceglar.	3			2		9		2		9	4	1	1	5	
Brukarstwo											2	1		4	1
Dekarstwo	6	1	5	4	3	2			4	1	8	5	3	13	1
Studniarstwo											2				
Kowalstwo	70	11	42		47	87	22	72	1	67	96	14	53	2	63
Kołodziejstwo	35	11	29	3	24	48	5	15	1	42	35	2	26		17
Rymarstwo i tapic.	12	2	10		7	11	6	8		11	15	4	20		11
Stolarstwo rzeźb. bednar.	50	42	47	3	26	64	25	38	5	48	80	32	67	38	34
Koszykarstwo															
Blacharstwo i instal.	3		2		3	6	3	3	1	2	4	3	2		3
Ślusarstwo	15	7	20	1	8	10	3	22		6	25	21	41	10	13
Krawiectwo i kuś.	77	20	38		36	68	4	29		56	123	29	66	3	56
Garbarstwo															
Szewetwo i cholew.	43	9	17	3	23	74	7	23		57	94	35	46	3	39
Piekarstwo i cuk.	17	6	16		17	25	9	31	1	21	53	16	37	4	30
Rzeźnictwo	30	8	24		22	29	7	31	1	25	61	19	51		41
Fryzjerstwo	11	2	6	1	5	15	4	5		11	22	11	21	1	14
Malarstwo i lak.	7	2	7		5	6	3	7		3	20	4	7		13
Szklarstwo	4	1			1	1					4	1		2	1
Zegarmistrzostwo	4					3				1	6	1	1		
Powroźnictwo	1										1				
Introhgatorstwo	2										1	2	1	2	
Zawód fotograf.											2	1			
	410	141	273	37	234	489	145	303	65	373	693	239	459	123	345

	Starogard					Świecie					Tuchola				
	Ilość					Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	22	2			5	39	10	10	9	7	9	16	3	3	
Ciesielstwo	9	1		4	1	19	16		13		9	19	8	22	3
Rzeźbiarstwo kam.	2	7	12	6	1										
Zduństwo i ceglarstwo	3	1	1	1	1	6		2	30	2	3	2		9	1
Brukarstwo						3	1		4	1					
Dekarstwo	6		1	1		8	4	2	3	1	3	1	1	2	1
Studniarstwo						1									
Kowalstwo	85	10	80	1	68	150	23	117	5	105	62	8	45	1	43
Kolodziejstwo	47	31	19	1	20	86	6	35		40	34	1	23		30
Rymarstwo i tapic.	16	6	9		7	31	2	21	1	24	13	1	3		4
Stolar. rzeźb. i bedn.	65	28	50	12	28	130	177	164	23	69	45	12	31	1	35
Koszykarstwo	1			3	1	5	26	15	34	1					
Błacharstwo i instal.	5	9	5	8	3	5	2	6	1	2	2				
Ślusarstwo	14	8	23	1	7	21	21	43	2	7	9	5	10	5	3
Krawiectwo i kuśn.	77	10	37		32	99	13	33		37	83	6	44		60
Gabarstwo	1				1										
Szewetwo i cholewk.	85	20	49		42	147	26	40	2	103	57	7	23	1	30
Piekarstwo i cukier.	47	8	30	6	33	51	18	34	1	29	18	5	12		8
Rzeźnictwo	59	6	44	1	37	81	26	58		56	29	4	20		21
Fryzjerstwo	16	6	19		9	25	3	20		17	5	1	12		5
Malarstwo i lakiern.	14	6	9	4	6	24	5	17	3	16	5	3	6		2
Szklarswo						3	1	1		2	1				
Zegarmistrzostwo	6	1	3		4	11				1	5	1			
Powroźnictwo						1					1				
Intriligatorstwo						1	1	1							
Zakład fotograficz.	1														
	581	160	391	49	306	947	381	619	131	520	393	92	241	44	246

	Tczew					Toruń					Lubawa				
	Ilość					Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	5	13	3	12	2	9	8		8	2	29	18	4	17	2
Ciesielstwo	3	27	14	17	3	5	18	4	5		20	3	1	2	2
Rzeźbiarstwo kam.															
Zduństwo i ceglar.	5	1	1		2	7	1			2	7	3	3	25	2
Brukarstwo						2	3	2	1	1	5			7	1
Dekarstwo	4	1	2	6	3	6	8	4	8	5	5			7	1
Studniarstwo	2	10		6	2						2				1
Kowalstwo	47	9	33	1	37	93	24	67	8	72	127	10	75	3	78
Kłodziejstwo	26	1	11		11	58	12	30		37	50	5	18	2	16
Rymarstwo i tap.	11	5	8		5	11	5	6	1	6	17	1	9		8
Stolarstwo i rzeźb. bedn.	21	22	39	6	14	30	25	40	7	18	72	45	55	6	37
Koszykarstwo	2	1			1										
Blacharstwo i instal.	6	6	9	4	3	2	2	3		2	2	1	1		1
Ślusarstwo	13	12	25	2	9	13	7	15	21	5	17	14	26	2	14
Krąwiectwo i kuś.	48	20	31	1	31	41	7	10	1	36	115	6	41	7	43
Garbarstwo															
Szewctwo i chol.	56	16	25	4	29	55	26	19	4	24	113	5	26	2	36
Piekarstwo i cukier.	39	18	50	3	32	27	26	26	5	20	30	8	26	2	17
Rzeźnictwo	42	23	32	7	28	37	19	49	3	28	53	10	29		25
Fryzjerstwo	19	16	15	4	14	14	8	13		9	9	2	16		5
Malarstwo i lakier.	12	9	13	3	7	12	7	9		4	11	2	7		6
Szklarstwo	3	2	3		1	4				3	3		1		
Zegarmistrzostwo	7	3	4		7	6		6		5	6	1	4		1
Powroźnictwo											4	1	1	1	
Introligatorstwo	1														
Zawód fotograf.	2		1			2				1					
	374	215	324	76	241	434	206	303	72	280	697	135	343	83	296

	Wejherowo					Wąbrzeźno				
	Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	13	2	5		6	18	11	9	51	2
Ciesielstwo	18	60	26	92	7	5	3	1	6	
Rzeźbiarstwo kamien.						1	6	1	3	
Zduństwo i ceglarstwo	6	5	2	7	2	6			2	5
Brukarstwo	1			28	1					
Dekarstwo						9			10	2
Studniarstwo	1					4	1			
Kowalstwo	105	18	56	5	81	86	29	75	3	67
Kolodziejstwo	60	3	15	4	38	49	9	26	1	28
Rymarstwo i tapicer.	11	8	8		8	19	2	17		12
Stolar. bednar. i rzeźb.	42	38	66	9	28	46	33	38	1	33
Koszykarstwo	2					2				
Blacharstwo i instal.	6	6	6	1	4	6	1	8		4
Slusarstwo	9	20	19	3	5	29	46	48	27	22
Krawiectwo i kuśnier.	99	20	45	5	59	67	17	54	6	45
Garbarstwo						1	2		7	1
Szewctwo i cholewkarstwo	92	35	56	7	67	90	19	44	7	50
Piekarstwo i cukiern.	47	23	55	4	37	26	12	27	2	21
Rzeźnictwo	71	30	49	8	54	31	8	29	4	23
Fryzjerstwo	18	8	16		16	12	5	9		8
Malarstwo i lakiernictwo	17	19	9	1	10	20	4	7		12
Szklarstwo	1	2	2		1	1				
Zegarmistrzostwo	6	3	1	3	2	7	2	1		5
Powroźnictwo	1									
Intro igatorstwo	1									
Zawód fotograficzny	1		2	1		2	1			
	628	300	438	178	426	537	211	394	130	340

	Toruń, miasto					Grudziądz, miasto				
	Ilość					Ilość				
	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.	warsztat.	czeladn.	uczniów	inn. osób	zorganiz. warsztat.
Murarstwo	3	17	13	24	3	8	55	11	66	6
Ciesielstwo	2	3	8	3	2	2	1			
Rzeźbiarstwo kam.	5		2	3		2	1			
Zduństwo i ceglarstwo	3	3	4		3	7	4	4	1	6
Brukarstwo						1	2	5	4	1
Dekarstwo	3		2	6	1	5	4	3	8	5
Studniarstwo						1				
Kowalstwo	11	5	13		9	7	5	14		5
Kolodziejstwo	3	7	5	2	3	4	1	5		3
Rymarstwo i tap.	9	4	5		5	15	8	13		10
Stolarstwo bedn. i rzeźb.	38	57	50	3	24	50	66	70	10	20
Koszykarstwo	3	1	1	1	2	1				
Blacharstwo i instal.	10	40	33	6	7	5	7	13		5
Ślusarstwo	26	36	83	16	14	39	32	8	31	20
Krawiectwo i kuśnierstwo	63	43	33	15	24	127	60	80	13	65
Garbarstwo						2				
Szewetwo i cholewk.	72	40	21	1	42	98	44	50	38	28
Piekarstwo i cukier.	45	45	52	3	35	44	34	55	12	36
Rzeźnictwo	37	31	41	1	27	65	31	38	2	40
Fryzjerstwo	40	40	34	4	25	35	39	56	2	26
Malarstwo i lakiern.	7	23	20	4	5	27	31	23	38	15
Szklarstwo	6		2		4	8		1	2	3
Zegarmistrzostwo	3	2	2		2	17	2	5		2
Powroźnictwo										
Introligatorstwo	3	1	6	2	2	2	1			
Zawód fotograficzny	3	2	3			4	3	1		1
	395	400	433	94	239	576	421	527	227	297

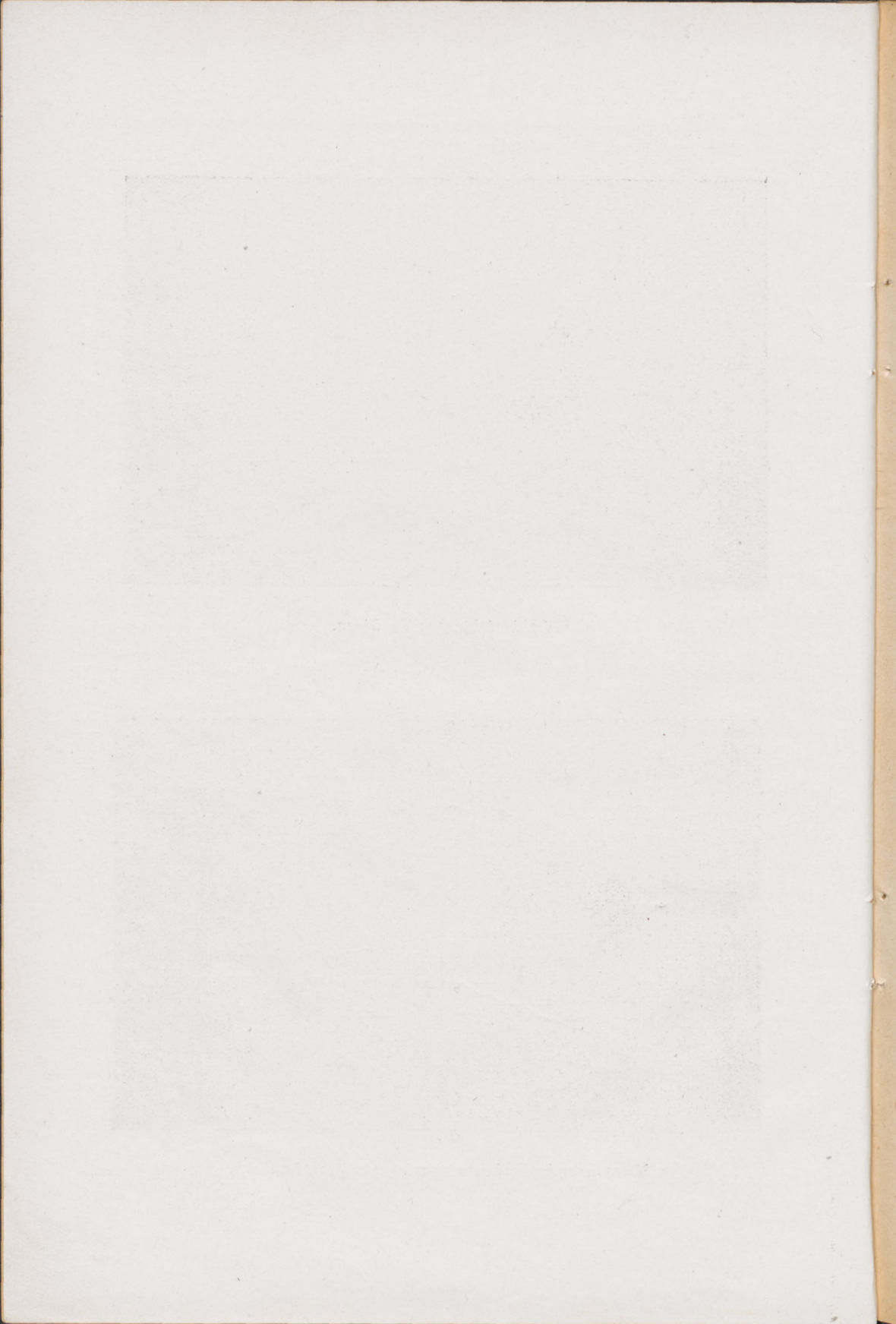
Ogółem: warsztatów 9 666
 czeladników 3 834
 uczniów 6 560
 innych osób 1 549
 zorganizowanych warsztatów 5 655

Gabinet kierownika biura.

Nowo urządzone biuro w własnym gmachu Izby.

Spis powyższy wykonano w myśl Polskiej Ustawy Przemysłowej, która nie zaliczyła cały szereg zawodów do rzemiosła jak drukarstwo, młynarstwo, kominiarstwo, elektrotechnictwo, wobec czego liczba warsztatów zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o około 2.000 warsztatów.

Siłę ekonomiczną tychże warsztatów uwypukla stosunek ilościowy i jakościowy wykupionych patentów. Niezobowiązanych do wykupienia patentów było w r. 1927 — 52½% (zwolnieni na tej podstawie, że pracują sami lub najwyżej z dwoma członkami rodziny), wykupiło patent w różnych kategoriach (47½%), w tem w kategorii VIII. (93%), reszta wyższe kategorie, które przypadają na budownictwo i młynarstwo. Poza tem 1626 osób wykupiło patenty handlowe, które przypadają na sklepy warsztatów piekarskich i rzeźnickich. Jeżeli uprzytomnimy sobie, że w owych 93% wykupionych patentów jest gro tych, którzy pracują coprawda z trzema pracownikami, lecz w tem w przeważnej części z członkami rodziny, to przyznać musi każdy, że żale ze strony rzemiosła są uzasadnione.

Dane porównawcze zatrudnionych uczniów według grup zawodowych.

Z A W Ó D	1921	1922	1923	1924	1925 1926	1927
1. Budownictwo i pokrewne zawody . . .	129	174	192	188	302	272
2. Powoźnictwo	893	221	1119	1306	1525	1656
3. Zawody przyodziewcze	788	764	994	1370	1010	1196
4. Zawody obróbki drzewa	509	764	995	1006	1028	967
5. Zawody obróbki metali	656	642	621	616	453	718
6. Zawody Spożywcze	903	966	972	1187	1312	1348
7. Zawody różne	437	371	319	376	348	547
	4315	4602	5182	6049	5978	6704

Dane porównawcze zatrudnionych czeladników według grup zawodowych.

Z A W Ó D	1921	1922	1923	1924	1925 1926	1927
1. Budownictwo i pokrewne zawody . . .	673	531	648	736	988	554
2. Powoźnictwo	454	251	304	396	688	482
3. Zawody przyodziewcze	643	683	490	621	506	685
4. Zawody obróbki drzewa	459	493	546	536	658	787
5. Zawody obróbki metali	575	553	188	243	191	435
6. Zawody spożywcze	738	550	655	776	739	692
7. Zawody różne	465	400	343	383	339	396
	4607	3441	3174	3691	4009	4031

GOSPODARCZE POŁOŻENIE RZEMIOSŁA W POSZCZEGÓLNYCH JEGO GAŁĘZIACH.

Budownictwo. Na czoło rzemiosła wysuwa się budownictwo, gnębione od całego szeregu lat poważnym zastojem. Trzeba przyznać, że rok ubiegły przyniósł w tym względzie pewną poprawę i należy spodziewać się, że zapoczątkowany ruch budowlany będzie się w przyszłości wzmagał ze względu na ostatnie zapowiedzi Rządu.

Osiągnięta poprawa nie byłaby w swych skutkach tak poło-
wniczą, gdyby tak Rząd i samorządy oddawały prace budowlane na drodze wolnych przetargów w ręce zawodowych przedsiębiorstw budowlanych — co się jednak nie robi, bowiem tak Rząd jak i samorządy w większości wypadkach przeprowadzają budowy we własnym zakresie. Oddawanie sprawy prywatnym przedsiębiorstwom jest tembardziej wskazane, jeżeli się zważy, że w zasadzie ruch budowlany powstrzymuje tylko Rząd i samorządy, gdyż nie możemy tak jak i w latach poprzednich zanotować żadnej inicjatywy prywatnej, poza małemi wyjątkami w postaci drobnych poprawek czy też w najlepszym wypadku nadbudówek. Kredyt na cele budowlane jest konieczny i im w większych rozmiarach to nastąpi, tem szybciej wzniesie się prywatny ruch budowlany.

Ujemną w skutkach sprawą jest również oddawanie przez Rząd i samorządy niektórych prac budowlanych niewykwalifikowanym przedsiębiorcom budowlanym t. j. osobom, którzy nie mogą się wykazać żadnym egzaminem wymaganym w tym zawodzie, przez co popiera się tak ze wszech miar szkodliwe fuszerstwo. Zawodowych budowniczych — mistrzów murarskich, ciesielskich, pozbawia się pracy, sam zawód zaś pozbawia się napływu nowych sił, których nie wykwalifikowani przedsiębiorcy nie kształcą, bo nie mają prawa. Ma to tem większe skutki przy ciągłej emigracji czeladników zagranicę, których muszą zastąpić nowe zastępy.

Zatem na przyszłość, ażeby ożywić ruch budowlany, zmniejszyć bezrobocie, należałoby zasilić budownictwo poważnemi kredytami, zamówieniami tak rządowemi jak i samorządowemi — pomijając fuszerstwo, oraz stosować jaknajdalej idące ułatwienia przy nabywaniu budulca (drzewa) na cele budowlane.

Przemawia zatem również i interes całego szeregu pokrewnych gałęzi rzemiosła, których rozwój zależny jest bezpośrednio od rozwoju samego budownictwa.

Murarstwo, ciesielstwo, stolarstwo, blacharstwo, dekarstwo, ślusarstwo i malarstwo. Do tych zawodów należą wymienione w nagłówku, które z natury rzeczy dzielą los budownictwa i jako takie przechodzą bardzo poważny kryzys. Zatrudnienie w roku sprawozdawczym uzyskali w części tylko przy koniecznych reperacjach, które byłyby większe, gdyby tak wojsko jak i koleje państwowe nie wykonywały prace we własnym zakresie, odbierając przeto prace i możliwość egzystencji, płacącym poważne podatki zawodowcom.

Zarobki przedsiębiorców ze względu na ciągłą wyżkę surowców i materiałów oraz ze względu na zaognioną z powodu braku pracy konkurencję są więcej jak skromne. Do tego należy jeszcze przytoczyć niewywiązywanie się ze swych zobowiązań zamawiających, którzy z zapłatą zwlekają całymi miesiącami a nawet latami.

Jak już zaznaczyliśmy, zawody te są bezpośrednio związane z budownictwem i mają analogiczne potrzeby, zatem rozwiązanie kwestji budowlanej byłoby jednocześnie załatwieniem braku pracy w tych zawodach.

Zatrudnienie słabe, okresowe, czeladników dostateczna ilość. Daje się zauważyć ciągle zmniejszenie się napływu uczniów.

ZAWODY SPOŻYWCZE.

Piekarstwo i cukiernictwo. Najbardziej upośledzonymi z pośród drobnych producentów jest piekarstwo. Obarczone i krępowane podatkami, licznymi ustawami i przepisami oraz narażone na ciągłą wyżkę mąki, spowodowaną czy to nadmiernym wywozem zboża czy też nieurodzajem, muszą swoje wyroby zbywać po zgóry ustalonej cenie, za którą wyłącznie piekarstwo się czyni odpowiedzialnem, pomimo tego, że piekarstwo stanowi ostatnie ogniwo producentów żywnościowych i że jako takie żadnego wpływu na kształtowanie się cen mieć nie może.

Doniosłem znaczeniem dla rozwoju każdej placówki przemysłowej jest wolność produkcji i jej wymiana, zezwalająca i ułatwiająca możliwość konkurencyjną każdej placówce jeżeli już nie co do cen, to przynajmniej co do jakości wyprodukowanego materiału. Im bardziej jest rozwinięta i zaostrzona konkurencja, tem dodatniej się ona odbija tak na cenie jak i jakości produktów.

Tej możliwości jednakże piekarstwo jest całkowicie pozbawione. Istnieją bowiem jedne ustawy, które z góry ustanawiają jakość produktów, drugie znów ich cenę, a to dlatego, by nie dopuścić do wyżki cen. Piekarze ani chcą ani też potrzebują wyżki cen, decyduje tu tylko wyżka surowca, na którą oni nie mają najmniejszego wpływu, a o której decydują hurtownicy i producenci rolni. Tutaj zatem należy szukać przyczyny zła a nie kłaść jej wyłącznie na karb rzemiosła piekarskiego. Ile razy z tej racji zachodziły takie anomalje jak ta, że cena mąki na rynku była o wiele wyższa od chleba, a piekarstwo tygodniami musiało czekać na unormowanie cen, pracując ze stratą i zjadając do reszty posiadane niegdyś rezerwy kapitału. Ta paląca kwestja wymaga jaknajszybszej zmiany.

Drugim z kolei czynnikiem, przysparzającym wiele kłopotu nie tylko samemu piekarstwu, ale urzędowi i sądom, jest niedostatecznie jasno postawiona sprawa świadectw przemysłowych dla rzemiosła. Dotychczas piekarstwo, wychodząc z słusznego założenia, wykupywało świadectwo przemysłowe VIII. kat., będąc zdania, że jako rzemieślnicy — pomimo rozgraniczenia warsztatu od miejsca sprzedaży (które to rozgraniczenia wymagają przepisy policyjno - sanitarne) nie mają obowiązku wykupienia osobnego świadectwa przemysłowego na prowadzenie składu. Tymczasem władze skarbowe nie podzielając tego zapatrywania żądały wykupienia dodatkowego patentu III. kategorii handl., co było powodem licznych skarg sądowych, przysparzając pracy i tak już obciążonym sądom, temwięcej, że orzeczenia sądów wypadały zawsze na korzyść piekarstwa, obciążając skarb państwa kosztami sądowymi. To też dla uniknięcia tych wysoce niepożądanych zatargów, oraz aby uchronić piekarstwo przed powstającymi z tego tytułu kosztami, należy dążyć do postawienia tej kwestji w świetle nienasuującym żadnych wątpliwości.

Sprawa piekarń komunalnych nie nasuwa już obecnie obaw, jako rzecz nierealna co do spodziewanych skutków, poruszyła jednakże w swoim czasie opinię publiczną i fachową, bo pomysły te godziły w byt tysięcy warsztatów.

Bardzo poważną natomiast konkurencję dla tej gałęzi rzemiosła stanowią piekarnie więzienne, odbierające i tak już szczupłe rynki zbytu piekarstwu, co im, tem łatwiej przychodzi, jako niepłacącym podatki ani też świadczenia socjalne, jak również nieponoszącym bardzo poważnych kosztów robocizny, w przeciwieństwie do rzemiosła, które kosztą powyższe ponosić musi, przez co niemogącego się siłą faktu nagiąć do konkurencyj, stwarzanych przez te zakłady. Interwencja w tej sprawie nie doczekała się jeszcze, pomimo słuszości, ostatecznego załatwienia.

Do godzących w egzystencję piekarstwa ustaw należy zaliczyć również i rozporządzenie o stosowaniu mechanicznych urządzeń w piekarniach z góry określonym terminem ich zastosowania, oraz ze względu na zupełny brak u tychże potrzebnych na ten cel kapitałów inwestycyjnych.

Wobec przedstawionych wymienionym władzom, a nie znoszących sprzeciwu argumentów, że

- 1) dzisiejszy zły stan gospodarczy rzemiosła,
- 2) zupełny brak kapitałów inwestycyjnych, oraz przytaczając cały szereg przyczyn, stojących na przeszkodzie do zaprowadzenia mechanizacji w postaci:
- 3) ustawy o ochronie lokatorów,
- 4) niedostatecznej wielkości warsztatów,
- 5) braku siły zapędowej w razie strajku,
- 6) skutków w razie wojny spowodowanych brakiem piekarzy ręcznych,
- 7) odpływu setek milionów złotych za zagraniczne maszyny,

8) niedostatecznego odpowiadania celowi, dla którego zostało wydane
należy spodziewać się, że odnośne czynniki znowelizują omawiane rozporządzenie.

Zatrudnienie w stosunku do lat poprzednich nie uległo poważnemu odchyleniu, zatem i nie uległo zmniejszeniu panujące bezrobocie. Napływ uczniów dostateczny.

Rzeźnictwo. Bardzo poważny w roku sprawozdawczym eksport bekonów, produkcja których spoczywała prawie że wyłącznie w rękach rzeźni miejskich, przyczynił się do stosunkowo dużej zwwyżki cen na nierogaciznę, za którą nie szły w parze ceny za mięso i jego przetwory; z drugiej strony znów sklepy miejskie rzuciły masowo na rynek odpadki mięsne, powstające przy wyrobie bekonów, odbierały skromne rynki zbytu tej gałęzi rzemiosła. To są przyczyny, które nie mogły z natury rzeczy wpłynąć dodatnio na poprawę położenia rzeźnictwa, a które przeciwnie przyczyniły się do jego pogorszenia.

Drugą z kolei jest sprawa uboju bydła przez wojsko we własnym zakresie, przy zupełnym pominięciu tej gałęzi rzemiosła. Nie warto się rozwodzić nad higienicznością dokonywanego w tak prymitywnych warunkach uboju, bo to samo za siebie mówi, w przeciwieństwie do rzemiosła, które dostarczało towar zdrowy, będąc pod rygiem ostrych przepisów sanitarnych i ścisłej kontroli wojskowej; należy jednakże zbić fałszywe mniemanie, jakoby ten sposób zaopatrywania był dla wojska korzystniejszy. Winno się bowiem liczyć z tem, że dawniej praktykowany sposób zaopatrywania, drogą publicznych przetargów, przy zawsze licznym udziale rzeźników i wynikającej stąd ostrej konkurencji, dawał wojsku towar na najbardziej niskich, jakie można było uzyskać, cenach i to towar pierwszorzędnej jakości. Jeżeli zaś weźmie się jeszcze pod uwagę straty dla skarbu państwa, wynikające przez ubytek podatku, przez udzielane niższe kolejowe (rzeźnictwo płaciłoby pełną taryfę za przewóz bydła w przeciwieństwie do wojska) i przez odrzucanie nieodpowiedniego towaru, którego niema możliwości zwrócić, wówczas przyjdziemy do przekonania, że straty są bezsprzecznie daleko większe, aniżeli rzekomo korzystniejsze zakupy, dokonywane bezpośrednio przez poszczególne formacje wojskowe.

Jedynie powrót do dawnej formy zaopatrywania drogą publicznych przetargów, jest dla wojska faktycznie korzystny, a rzemiosłu rzeźnickiemu da możliwość powiększenia swych obrotów, przez co zwiększa się siła płaconych przez tychże świadczeń podatkowych, przyczyni się również do zapotrzebowania na siły pomocnicze, zmniejszając wydatnie panujące w tym zawodzie bezrobocie.

Pozatem rzeźnictwo tak jak i piekarstwo miało analogiczne zajęcia na tle wykupywania takich czy innych patentów.

Na naczelnem miejscu z tychże wysuwa się nie omówiona w piekarstwie ustawa cennikowa, której ciężar odczuwają nie tylko producenci ale także i konsumenci, a szczególnie konsumenci

niezamożni. Dawniej przy stosowaniu do wolnych cen, mogli rzeźnicy za mięso pierwszorzędne — z którego korzystali tylko zamożniejsi klienci, pobierać wyższe ceny, a uzyskana tą drogą nadwyżka zezwala na sprzedaż mięsa, aczkolwiek drugorzędnego, to jednak nie mniej dobrego po cenach stosunkowo nawet niższych od dzisiejszych, specjalnie dla klienteli mniej zamożnej. W ten sposób zadawalniało się wymagania jednej i drugiej strony — bez obawy, że ceny przy takim postępowaniu pójdą nadmiernie w górę, bowiem przy normalnej podaży surowca i przy silnej konkurencji, mogą najwyżej uleść pożądanej niższe. Jedynie brak surowca, spowodowany nadmiernym wywozem, może oddziaływać na zwwyżkę cen, na co niema dostatecznego wpływu i ustawa cennikowa, która musi te wahania uwzględniać, tylko niestety czasami zbyt późno i z wyraźną szkodą rzeźników.

ZAWODY ODZIEŻOWE.

Krawiectwo. Sytuacja krawiectwa w roku sprawozdawczym pozostała wiele do życzenia. Złożyło się na to malejąca z roku na rok konsumpcja, spowodowana daleko idącymi ograniczeniami konsumenta z przyczyn aż nazbyt zrozumiałych. Poprawę przyniósł dopiero koniec roku. Dalej znów szeroko rozgałęzione w tym zawodzie fuszerstwo, stwarza bardzo niebezpieczną nielegalną konkurencję, podrywając byt płacącym podatki rzemieślnikom. Pozatem fabryki swoją tandetną a taną produkcją zalewają masowo rynki zbytu, z których szeroki ogół konsumentów z konieczności musi korzystać.

Z powyższego widać, że krawiectwo musiało walczyć o swój byt z jednej strony z ukrytą nielegalną konkurencją, z drugiej zaś strony, aczkolwiek z legalną, to jednak nie mniej niebezpieczną konkurencją fabryczną. Tym konkurencjom może się przeciwstawić krawiectwo na drodze udzielania klienteli na swoje wyroby daleko idących kredytów, w postaci długoterminowych spłat miesięcznych, co przy solidnym i gwarancyjnym wykonaniu stanowi bardzo poważną broń. Do tego potrzeba jednak poparcia czynników miarodajnych w postaci szerokiego i taniego kredytu, któryby zastąpił po części stracone przez dewaluację, po części zjedzone w tych warunkach kapitały rezerwowe.

Dużą niesprawiedliwością jest tutaj także oddawanie zamówień tak dla wojska jak i policji, wyłącznie fabrykom i podobnym przedsiębiorcom niezawodowym z pominięciem zupełnym tej gałęzi rzemiosła, tymbardziej, że co do cen krawiectwo w zasadzie nie ustępuje fabrykom, ustępując im tylko co do terminów dostawy. Wskazaniem by było zatem, ażeby przy dostawach czynniki kompetentne uwzględniały interesy obydwóch stron zainteresowanych.

Zatrudnienie słabe, czeladzi siłą rzeczy nadmiar, tak samo i uczniów, zarobki właścicieli warsztatów niedosięgały nieraz w przybliżeniu zarobków czeladników.

Szewctwo. Identyczny stan rzeczy należy zanotować w zawodzie szewckim. Ta sama ukryta nielegalna konkurencja, tak samo fabryki obuwia zalewają rynki tandetną, a tanią produkcją, przeciwko czemu może szewctwo przeciwstawić analogiczne środki.

Położenie potęgowała tu jeszcze, aczkolwiek nieznaną, to jednak ciąga zwyżka surowca, za którą nie szły ceny na gotowe wyroby, co dezorientowało producentów, nie pozwalając im oprzeć produkcji na zdrowych i racjonalnych podstawach. Ten stan rzeczy powstał na skutek zbyt wybujałego eksportu skór surowych za granicę, należałoby zatem spodziewać się, że choć czasowe wstrzymanie tegoż eksportu, a co zatem idzie chwilowe przesylenie rynku wewnętrznego, przyniosłoby niewątpliwie radykalną w tym względzie zmianę na lepsze.

Nie można przemilczeć również import gotowych wyrobów z zagranicy, którymi zalewano nasze rynki zbytu, a który przyczynił się niemało do krytycznego położenia tej gałęzi rzemiosła w roku sprawozdawczym. Niczem, albo przynajmniej bardzo mało ograniczony import gotowego obuwia, wytrąca coraz bardziej pracę z ręki naszym bardzo licznym warształom szewckim. Zagranica bowiem konkuruje z nami nie na drodze taniaści wzgl. trwałości, bo tę konkurencję nasze rzemiosło z powodzeniem wytrzyma, a tylko przez udzielanie na swoje wyroby długoterminowego kredytu, co przyciąga kupców — odsprzedawców. Przychodzi to zagranicznym producentom tem łatwiej, że zasilani są w tym celu przez kredyty.

W tych warunkach pracujące szewctwo musiało poza poważnemi redukcjami pomocników, ograniczyć nawet dni pracy w tygodniu, co przy końcu roku sprawozdawczego przyjęło poważne rozmiary. Bezrobocie wzrosło, potęgując pokatną, nielegalną konkurencję.

ZAWODY WÓZOWNICZE.

Kolodziejstwo. Główną bolączką tego zawodu są stałe niedomagania i trudności przy zaopatrywaniu się w drzewo, mimo pewnych udogodnień, jakie w roku sprawozdawczym zastosowano, które jednakże nie są ostatnim wyrazem tego, co można by było i co powinno się zrobić. Radykalną zmianę na lepsze w tym względzie, przyniosłoby w pierwszym rzędzie wyznaczenie dla zawodów obróbki drzewa stałego kontyngentu drzewa, tak pierwszej jak i innych klas, po zgóry określonej cenie, odpowiadającej konjunkturze wewnętrznej. Dzisiaj bowiem praktykowany sposób regulowania cen na drzewo według parytetu eksportowego nie odpowiada konjunkturze wewnętrznej i jest stanowczo za drogi, a znów ciąga chwiejność ceny eksportowej, kształtowanej według giełdy światowej, powoduje dezorientację w rzemiosle, nie pozwalając oprzeć kalkulację na zdrowych podstawach, z powodu słusznej obawy, że za obliczone dziś po takiej cenie drzewo będą musieli sami drożej płacić. Kontyngent drzewa, wyznaczony dla rzemiosła, winien stać poza nawiasem potrzeb i wpływów

eksportowych. Za tem przemawia jeszcze i to, że rzemieślnik jako taki nigdy nie może skutecznie konkurować przy licytacjach z potentantami eksportowemi, względnie z podstawionemi przez tychże agentami.

Zatrudnienie ogólne średnie, i chwiejne, czeladź prawie że zupełnie zatrudniona, atoli wielu z nich szuka sobie zarobków poza warsztatem u mistrza, czyniąc przez to nielegalną konkurencję. Zarobki osiągnięte są więcej jak skromne z powodu drożyzny surowców, opłat podatkowych oraz strat, powstałych z powodu niemożności wygzekkowania należności. Brak kredytów uniemożliwia zaopatrzenie się na dłuższą metę w drzewo, co jest w tym zawodzie ze względów technicznych i trwałości wyrobów konieczne.

Kowalstwo. Sytuacja w tym zawodzie w roku sprawozdawczym nie uległa pogorszeniu i może dałaby się zanotować pewna poprawa, gdyby rolnicy posługiwali się tylko odpowiedzialnymi mistrzami, a nie bezrobotnymi czeladnikami względnie przyuczonymi robotnikami, co powoduje często poważne straty, kładzonych później na kark rzemiosła.

Czeladzi przy normalnem zatrudnieniu dostateczna ilość, przy obecnym — nadmiar, tak samo i uczniów. Zarobki osiągnięte — pomimo ciężkiej pracy fizycznej — małe, do czego przyczynia się również zaleganie z opłatami za rachunki.

Siodlarstwo, tapicerstwo, rymarstwo. Zawody omawianej grupy wozowniczej muszą staczać obecnie ciężką walkę o swą egzystencję. Daleko idące udoskonalenia na polu lokomocji w postaci samochodów, motocykli i t. p., oraz ich szerokie zastosowanie, a w związku z tym i masowa produkcja fabryk, ruguje coraz bardziej z życia dawniejsze środki lokomocji, przy produkcji których rzemiosło grało dominującą rolę.

Niewiadomo jeszcze, jak się w przyszłości wobec tych zmian ustosunkują te gałęzie rzemiosła, w każdym razie już dziś staje się jasnym, że muszą dostosować swe zawodowe wykształcenia i produkcję do potrzeb obecnych, ażeby móc się utrzymać na powierzchni życia.

Częste zmiany powierzchni aut, a raczej ich formy oraz w związku z tym przebudowa starych karoserji na nowe, połączona nieraz z przebudową całego podwozia, jak również reperacje tychże, nie potrzebują być wyłącznie monopolem fabryk i mogą z powodzeniem być podjęte przez rzemiosło zainteresowane. Do tego potrzeba jednak — powtarzamy — uzupełnienia wiadomości oraz dostosowania warsztatów pracy, co się jednak nie obejdzie bez wydatnej pomocy w postaci odpowiednich długoterminowych kredytów.

Staje się po części wobec tego zrozumiałą i sytuacja siodlarstwa, rymarstwa i tapicerstwa, którą obrazuje dostatecznie słabe zatrudnienie i utrudniona możność utrzymania, spowodowana w pierwszym rzędzie słabemi obrotami. Bezrobotnych stosunkowo dość dużo, z czego znów wyłania się nielegalna konkurencja.

Redakcja i Administracja „Rzemieślnika“.

Urządzenie biurowe Spółdzielni Wydawniczej, drukarni i eksp. Kasy.

Copyright © 1994 by [illegible]

Dodać musimy jeszcze kilka słów o zawodzie siodlarskim. Zawód ten chylić się zaczyna po mału do upadku. Ten niegdyś kwitnący o wybitnych artystycznych walorach odłam rzemiosła, którego wyroby ze względu na te walory cieszyły się dużym popytem, dziś cierpi na coraz większy zanik produkcji, a specjalnie produkcji artystycznej, co się odbija katastrofalnie nie tylko na położeniu, ale i na nauce nowych sił. Dzisiaj uczeń po opuszczeniu warsztatu mistrza, zasobem swej wiedzy fachowej w połowie niedorównywa potrzebnemu zakresowi, bowiem w warsztacie nauki wykonywał tylko prace podrzędne, a był zupełnie pozbawiony prac specjalnych o walorach artystycznych. Dzieje się to dlatego, że mistrz jego nie mógł wykonywać prac, na które państwo nakłada później podatek luksusowy, odstraszaający swą wysokością każdego nabywcę.

Rozumiemy nakładanie tego podatku na niektóre wyroby fabryczne, wybitnie luksusowe, atoli zrozumieć nie możemy, dlaczego obciąża się takim podatkiem wyroby rzemieślnicze, które mając skutecznie konkurować szablonowemu i taniemu produktami fabrycznymi; muszą odznaczać się specjalnymi własnościami i indywidualnym ujęciem, a co podciąga się zupełnie fałszywie pod pojęcie luksusu.

Omawiany podatek luksusowy winien być na wyroby rzemieślnicze zupełnie skasowany, a to dlatego, by zachować i podnieść artystyczny przemysł rzemieślniczy, by umożliwić tej gałęzi rzemiosła egzystencję, umożliwiając konkurencję na polu samego wykonania, zalewającą go falą wyrobów fabrycznych, oraz by umożliwić wychowanie młodego pokolenia w tym odłamie rzemiosła z pełnym zasobem fachowej wiedzy.

ZAWODY OBRÓBKII DRZEWA.

Stolarstwo, koszykarstwo i bednarstwo. Ogólne zubożenie z jednej strony, z drugiej zaś, panujący ciągle głód mieszkaniowy, trzyma wciąż bez przerwy produkcję tych zawodów w grubych okowach. Załamana konsumpcja rynku wewnętrznego, brak zagranicznych rynków zbytu odbija się fatalnie na sytuacji omawianych zawodów, do czego przyczynia się jeszcze — poruszona szeroko w piekarstwie — konkurencja zakładów państwowych, która i tu gra nie mniej dominującą rolę, odbierając rynki zbytu płaćącym podatki rzemieślnikom.

Chodzi tu mianowicie o stolarnie i koszykarnie więzienne, które rzucają na rynek prywatny tanie wyroby, co im tem łatwiej przychodzi, ponieważ nie płacą tak jak rzemieślnicy wysokich opłat podatkowych, socjalnych jak i kosztów robocizny. Analogiczne zatem zarządzenia jak w piekarstwie, stają się tutaj prostą koniecznością.

Poruszona już sprawa surowca t. j. drzewa w zawodzie kołodziejskim, odnosi się również do tych zawodów i z tych samych przyczyn należałoby ją jaknajwcześniej uregulować. Ułatwiłoby to tym zawodom gromadzenie suchego materiału,

co odbiłoby się dodatnio i na samych wyrobach. Kwestja kredytów ma tu doniosłe znaczenie, bowiem wzmogłaby znacznie produkcję i sam zbyt, przez udzielenie wymaganych dzisiaj — przy sprzedaży gotowych wyrobów, — długoterminowych spłat.

Ogólny stan zatrudnienia słaby, napływ uczniów wykorzystany,

RÓŻNE.

Fryzjerstwo. Sytuacja w tym zawodzie w roku sprawozdawczym nie uległa poważniejszym odchyleniom. Zatrudnienie naogół normalne, napływ sił pomocniczych całkowicie wykorzystany.

Bolączką tego zawodu jest nielegalna konkurencja czeladników poza godzinami pracy. Powodem tego są sami klienci, którzy z usług ich korzystają, a niejednokrotnie sami do tego namawiają. Uregulowania tej sprawy domaga się również i strona moralna, jeżeli się zważy, że w zawodzie tym zatrudnionych jest dużo nieletnich dziewcząt i chłopców, którzy w tych warunkach narażeni są na cały szereg niebezpieczeństw.

Obostrzenia i wymagania, jakie wprowadza ustawa przemysłowa w handlu kosmetykami, stanowiącemi w małych rozmiarach prawie że konieczny dział danego zawodu, a wymagającego jednak specjalnych opłat, których fryzjerstwo ponieść nie może, powoduje zmniejszenie dość skromnych zarobków.

Drukarstwo, litografstwo, introligatorstwo i inne zawody graficzne. Zawody te w roku sprawozdawczym leżały stosunkowo w szczęśliwym położeniu, jak całe rzemiosło, świadczy o tem stosunkowo mała liczba bezrobotnych i dość dobre zarobki.

Nie chcemy przez to powiedzieć, że stoją oni u szczytu rozkwitu — do czego jeszcze bardzo daleko, przeciwnie, chcemy jedynie podnieść to, że ten wysoce pożądany objaw uzyskali dzięki poważnym wysiłkom i że ten stan rzeczy wymaga specjalnej opieki i poparcia dla jego utrzymania.

Specjalny nacisk kładzie się tu, w pierwszym rzędzie na zamówienia rządowe, które obecnie po większej części są wykonywane we własnym zakresie z pominięciem tej gałęzi rzemiosła. Wciąż trwający aczkolwiek w mniejszej formie kryzys gospodarczy, znajduje i tu swój wyraz w formie ograniczonych potrzeb kulturalnych i zubożającego społeczeństwa. Zatem zasilenie rynku prywatnego zamówieniami rządowemi, staje się prostą koniecznością a korzyści, wynikające z tego w postaci zwiększonych podatków, będą stanowczo większe, aniżeli rzekome pomysłniejsze załatwienie tych spraw we własnym zakresie.

Pomimo silnego zatrudnienia, znajduje się jednak pewien procent bezrobotnych, któryby można przy uwzględnieniu powyższego postulatu całkowicie zlikwidować. Napływ uczniów wciąż jest bardzo duży, jednakże w tych warunkach — przyjmowanych jest zaledwie 5—10%.

Inne. O pozostałych gałęziach rzemiosła, na czoło których nie wysuwa się żadne specjalne o doniosłym znaczeniu zagadnienia, da się powiedzieć tylko tyle, że cierpią tak jak całe rzemiosło na większy i mniejszy zastój, spowodowany w pierwszym rzędzie zmniejszoną siłą nabywczą konsumenta, w drugim zaś brakiem kapitałów obrotowych, któreby umożliwiły sprzedaż towarów na dogodniejszych warunkach kredytowych, co zaś spotęgowałoby konsumpcję a zatem i zapotrzebowanie, zwiększając wydatnie samą produkcję. Oczywiście, że do tego potrzeba poza ogólnym podniesieniem się dobrobytu także i łatwych do uzyskania, oraz tanich kredytów, któreby zastąpiły stracone przez dewaluację kapitały obrotowe.

Omawiając stan gospodarczy poszczególnych gałęzi rzemiosła, pominęliśmy celowo ważną rzecz, gdyż nie chcieliśmy się powtarzać, bowiem jest to bolączką całego rzemiosła, sprawę — wymagającą jaknajszybszego uregulowania, t. j. podatków i świadczeń socjalnych. Tu jednak wypada zaznaczyć, że ciężar tychże, a zwłaszcza podatku obrotowego znosi cały ogół rzemiosła z coraz większym wysiłkiem, kosztem swych najistotniejszych potrzeb. Wysoce nierównomierny rozkład wszelkiego rodzaju świadczeń podatkowych wymaga szybkiej kontroli oraz ich zmniejszenia i unormowania, a odpręży to w znacznym stopniu napiętą sytuację i przyczyni się bezwątpienia przez zwiększoną możliwość konkurencyjną do niższej cen, a co zatem idzie do zwiększenia konsumpcji, co znów wpłynie wydatnie na polepszenie gospodarczego położenia rzemiosła, a to znów ze swej strony zwiększy zapotrzebowanie na siły pracownicze, zmniejszając panujące bezrobocie.

Przytaczamy uchwały, powzięte przez Radę Naczelną Związku Towarzystw Rzemieślniczych Samodzielnych w tej kwestji:

„Zwrócić się do Ministerstwa Skarbu w Warszawie, ażeby przy obecnej reformie podatku przemysłowego ujęto w projekcie zmianę ustawy, według której rzemiosło będzie zwolnione od płacenia podatku od obrotu“.

Dla uzasadnienia powyższego zebranie stwierdza:

„Doświadczenie wykazało, że drożyzna artykułów pierwszej potrzeby spowodowana jest głównie przez podatek obrotowy, który wielokrotnie obciąża wszelkie wyroby. Podatek obrotowy w tej formie i wysokości, jako przeżytek czasów inflacyjnych, nie tylko podkopuje egzystencję rzemiosła, ale nieracjonalne jego zastosowanie obniża poziom wyrobów, niweczy jego kulturę i uniemożliwia tworzenie wyrobów o wartości artystycznej i indywidualnej. Opodatkowanie wyrobów rzemieślniczych na równi z wyrobami przemysłowymi daje tym ostatnim broń do zwalczania rzemiosła przez niższą cenę. Kalkulacja przemysłu opiera się głównie na cenie surowców, zaś koszty robocizny przy kalkulacji stanowią mniejszą część. Przez szybsze produkowanie przy pomocy maszyn kalkulacja w przemyśle przedstawia się znacznie korzystniej, aniżeli kalkulacja

w rzemiośle, gdzie większą część wartości w kalkulacji przedstawia robocizna. Podatek przemysłowy w jego obecnej formie, nie biorąc pod uwagę praktykowania jego wymiaru, jest przyczyną upadku rzemiosła, zarówno pod względem materialnym jak i kulturalnym.

Wziąwszy pod uwagę, że Państwo Polskie w pierwszych czasach odzyskania niepodległości wymagało jaknajwiększych wysiłków od każdego obywatela,

że rzemiosło przez długoletnie bezwzględne pobieranie podatku od obrotu jest materialnie wyczerpane;

że czas największego kryzysu dla naszego Państwa minął, rzemiosło natomiast znajduje się na skraju ruiny materialnej,

rzemiosło domaga się w imię równouprawnienia obywatelskiego

- 1) bezwzględnego zniesienia podatku od obrotu od wyrobów rzemieślniczych,
- 2) zaś w razie, gdy budżet Państwa wymaga pobierania podatku przemysłowego od rzemiosła, — zastosowania innego sposobu ewent. przez pobieranie opłaty za świadectwa przemysłowe w ratach, rozłożonych na cały rok w wysokości z góry określonej.

Rada Naczelna wyraża przekonanie, że Rząd docenia znaczenie rzemiosła dla Państwa i społeczeństwa i że Ministerstwo Skarbu uwzględni postulaty rzemiosła przy obecnej reformie podatku przemysłowego.“

SPÓŁDZIELCZOŚĆ.

Każdy odłam społeczeństwa, może być najbardziej liczny, jeśli nie jest należycie zorganizowany, jeśli nie tworzy silnego i zwartego bloku, a godzi się dobrowolnie na rolę w nim bierną, — jest skazany z góry na powolne, lecz ciągle zamieranie. Tylko organizm twórczy, silny organizacyjnie, walczący z życiem o życie, ma rację bytu i może liczyć na pewną i trwałą egzystencję.

O tym rzemiośle powinno specjalnie pamiętać, nauczone smutnym doświadczeniem lat ostatnich, gdzie potrzeby wielkiego przemysłu i rolnictwa, jako zorganizowanych, znajdowały należyte zrozumienie, a o rozbitym i słabym organizacyjnie rzemiośle nikt aż do ostatniej prawie chwili — nie wiedział.

Rzemiosło musi zapoczątkowany ruch organizacyjny, całym wysiłkiem woli i sił pełnąć naprzód, każdy zatem wysiłek organizacji zdążający do założenia takiej czy innej placówki rzemieślniczej, winien znaleźć należyte zrozumienie i poparcie całego ogółu rzemiosła. Niewolno się nikomu od tego uchylić, bowiem godzi się przez to we własny interes.

Na naczelne miejsce wybija się tu spółdzielczość, a w pierwszym rządzie spółdzielnie surowcowe i kredytowe. Życie wykazało już, jaką rolę odgrywają spółdzielnie w życiu szerszego społeczeństwa, nie tylko na polu gospodarczym, ale i kulturalnym.

Na Pomorzu postawiono już na tej drodze pierwsze kroki, istnieją bowiem już trzy spółdzielnie i to: spółdzielnia kredytowa pod nazwą: „Centralna Kasa Rzemieślnicza“, spółdzielnia surowcowa pod nazwą „Gospodarcza Spółdzielnia Rzeźnicka“, oraz spółdzielnia wydawnicza „Zjednoczenie“, które kolejno niżej omówimy.

Centralna Kasa Rzemieślnicza w Toruniu. Myśl przewodnia — usamodzielnienia finansowego rzemiosła dla celów specjalnych, kazała rozbudować istniejącą spółdzielnię kredytową w Toruniu na taką o szerszym znaczeniu. Chodzi o to, ażeby we własnej instytucji gromadzić zbędne kapitały, by je uprzystępniać fachowcom rzemiosła, a dalej — tworzyć rezerwy dla celów specjalnych przy tworzeniu instytutu rzemieślniczego i z nim połączonego całego szeregu spółdzielni gospodarczych, jak zorganizowanie dostaw rządowych, zbytu na rynkach zagranicznych, zakupu surowców dla poszczególnych zawodów i t. d. Centralna Kasa Rzemieślnicza w każdym województwie ma dać oparcie finansowe kolektyw-

nym wysiłkom gospodarczej organizacji rzemiosła i dopiero po przystąpieniu do tego zakresu działania wypełni swój cel.

Nigdzie indziej jednak tak bardzo nie uwypukla się brak zmysłu organizacyjnego u rzemiosła jak na polu właśnie współdzielczości kredytowej. Świadczy o tem dobitnie fakt, że na 10.000 samodzielnych rzemieślników na Pomorzu, jest zaledwie 405 rzemieślników członkami wspomnianej kasy. Jest to świadectwo niestety ogromnie smutne i nabiera specjalnego znaczenia, jeżeli się zważy, że starania kas o kredyty od Rządu są przez to wysoce utrudnione, bowiem odnośne czynniki zasłaniają się nie czem innym, jak tylko właśnie brakiem zainteresowania samych rzemieślników.

Rok sprawozdawczy jednakże przyniósł pod tym względem pewną poprawę i należy wobec tego mieć nadzieję, że idea spółdzielczości, znajdująca coraz większe zrozumienie, przyniesie w najbliższym czasie radykalną z tego względu zmianę na lepsze. Te optymistyczne nadzieje nasuwa rozrost omawianej kasy, ilość bowiem członków w ciągu ostatnich trzech lat wzrosła 6-krotnie, zaś suma udzielonych kredytów 20-krotnie. Jest to nadzwyczajny postęp i świadczy dodatnio o żywotności samej instytucji.

Dla całokształtu przytaczamy tutaj bilans, który został przedstawiony na ostatniem walnem zebraniu członków.

A. BILANS per 31 grudnia 1927 r.

Aktywa		Pasywa	
zł.	gr.	K O N T A	
		zł.	gr.
		1. Udziały	27.820 —
		2. Fundusz rezerwowy	1.128 65
2.559	40	3. Banki: a) rachunek bieżący	
		b) pożyczki	99.919 40
171	—	4. Papiery wartościowe	
66.711	25	5. Weksle: a) sola	
89.152	37	b) prima	
		6. Redyskont	65.986 59
		7. Rachunek bieżący: a) wierzyciele	13.169 05
54.810	28	b) dłużnicy	
		8. Wkłady oszczędnościowe	8.484 82
2.679	44	9. Ruchomość	
95	—	10. Inkaso	
126	75	11. Ekspozytura Grudziądz	
166	15	12. Sumy przechodnie	
411	75	13. Gotówka	
		14. Do dyspozycji Walnego Zgromadzenia	375 48
216.883	99		216.883 99

Straty B. Rachunek strat i zysków. Zyski

zł.	gr.	WYSZCZEGÓLNIENIE	zł.	gr.
17.457	04	1. Procenty: a) w ciągu roku wpłacono i wypłacono	23.825	53
357	08	b) do wkładów dopisanych		
		2. Fundusz specjalny	5.230	60
13.307	17	3. Wydatki administracyjne (handlowe)	3.320	08
297	72	4. Odpis na ruchomości 10% w myśl § 45 statutu		
41	72	5. Do funduszu rezerwowego 10% w myśl § 47 statutu		
375	48	6. Do dyspozycji Walnego Zgromadzenia		
31.836	21		31.836	21

Radę Nadzorczą tworzą: prezes Izby Rzemieślniczej, p. Władysław Grębny — Grudziądz, Jakób Sulecki — Toruń, Franciszek Dąbrowski — Toruń, Franciszek Rosiński — Świecie, Mieczysław Mikołajczak — Toruń, Franciszek Biszoff — Grudziądz, Józef Szczmański — Podgórz, Antoni Hejka — Lubawa, Bernard Klabun — Jabłonowo, Zygmunt Biernacki — Toruń, Kazimierz Rolewski — Toruń, Jan Pillar — Starogard, Ludwik Konkolewski — Toruń, Stefan Łagoda — Grudziądz.

Zarząd Spółdzielni tworzą: pp. Bronisław Skalski — Toruń, Mieczysław Goncerzewicz — Toruń, Jan Cieszyński — Grudziądz i Antoni Wykrzykowski — Toruń.

Centralna Kasa Rzemieślnicza prowadzi ekspozyturę w Grudziądzu, w gmachu Izby Rzemieślniczej, dla załatwiania najpilniejszych potrzeb członków grudziądzkich, oraz pośredniczenia dla członków, przybywających ze sprawami do Izby.

Rzeźnicka Spółdzielnia Gospodarcza, Toruń - Podgórz. Że spółdzielczość się cęłaca, że ma daleko posuniętą rację bytu i że przynosi w zasadzie dużo korzyści, jeżeli tylko spoczywa w odpowiednich rękach i jest planowo i racjonalnie prowadzona, przekonywa nas właśnie wyżej wspomniana spółdzielnia.

Spółdzielnia ta powstała z inicjatywy Związku Cechów Rzeźnickich z jego prezesem p. Szczmańskim na czele przy współudziale izby. Pierwszy organizacyjny Zjazd mistrzów rzeźnickich przyniósł już realne korzyści, bowiem na nim uchwalono założenie Spółdzielni i na nim postanowiono odrazu gromadzić skóry surowe, kości, ogony, kopytka, szczecinę i t. p. w specjalnie do tego urządzonej szopie. Dla sfinansowania nagromadzonego towaru ogłaszano licytacje.

W dalszym rozwoju, walne zgromadzenie ustaliło p. Józefa Szczmańskiego dyrektorem omawianej Spółdzielni, która zaczęła już ogłaszać stałe licytacje, w których brali tłumnie udział właściciele garbarń względnie ich zastępcy oraz handlarze skór.

O ilości nagromadzonych materiałów i o ich jakości świadczy najlepiej to, że na urządzone licytacje popłacało się przybywać interesentom z całej Polski a zwłaszcza garbarzom, bowiem surowe skóry stanowiły główny ich przedmiot.

Sprężysta organizacja i wyteżona praca sprawiła, że Rzeźnicka Spółdzielnia Gospodarcza rozrosła się do tego stopnia, że uważana jest dziś za giełdę dla skór surowych, kości, rogów, kopyt i innych odpadków. Obroty spółdzielni wchodzą w miliony (przeszło 200.000 zł. obrotu miesięcznie), co najlepiej świadczy o jej żywotności i co zapewnia jej dalszy pomyślny rozwój.

Spółdzielnia założoną została 10. I. 1920 r. i jest zarejestrowana w Sądzie Powiatowym w Toruniu, posiada statut dostosowany do wymogów obowiązującej ustawy o spółdzielniach.

Zarząd stanowią pp. Szczemański — dyrektor, Gliszczyński — zastępca dyrektora, Toms — skarbnik.

W skład członków Rady Nadzorczej wchodzi pp. Zwoliński, Frąckowski, Biszoff, Kozłowski, Katarzyński, Tuszyński, Rutkowski, Krzyżanowski, Syller.

Podstawy gospodarcze Spółdzielni i jej widoki na przyszłość najlepiej charakteryzuje wyciąg z protokołu rewizora ksiąg z Ministerstwa Skarbu, który przytaczamy:

„Rzeźnicka Spółdzielnia Gospodarcza w Toruniu - Podgórz zajmuje się z zakupem i sprzedażą skór, kości itp., wykazuje bardzo dużą żywotność i ruchliwość, obejmuje Województwo Pomorskie i część Poznańskiego, kierownictwo spoczywa w fachowych rękach p. dyr. Szczemańskiego, jest finansowo dobrze postawiona i ma widoki rozwoju.“

Dla całokształtu umieszczamy bilans tejże spółdzielni na dzień 31 grudnia 1927 r.

Stan czynny

Stan bierny

Szopa	2.345.72	Udziały	2.753.53
Sprzęty	1.966.96	Kapitał rezerwowy	10.893.19
Zapasy	4.784.—	„ nadzwyczajny	3.888.56
Banki	24.531.76	„ budżetowy	1.820.06
Dłużnicy i Wierzyciele	18.421.—	Oprocentowanie udziałów	1.374.21
Gotówka w kasie	4.912.24	Podział zysków z r. 1925 i 1926	18.926.97
		Zysk	17.269.16
	<u>56.961.68</u>		<u>56.961.68</u>

Ma

Rachunek Strat i Zysków.

Winien

Prowizja	57.568.13	Robocizna	26.497.85
Kości	2.966.10	Koszta handlowe	12.257.98
Odpadki	1.585.28	Podatki	7.068.03
Flaki	2.934.43	Amortyzacja	331.70
Przewóz	246.08	Skóry	1.875.30
		Zysk	17.269.16
	<u>65.300.02</u>		<u>65.300.02</u>

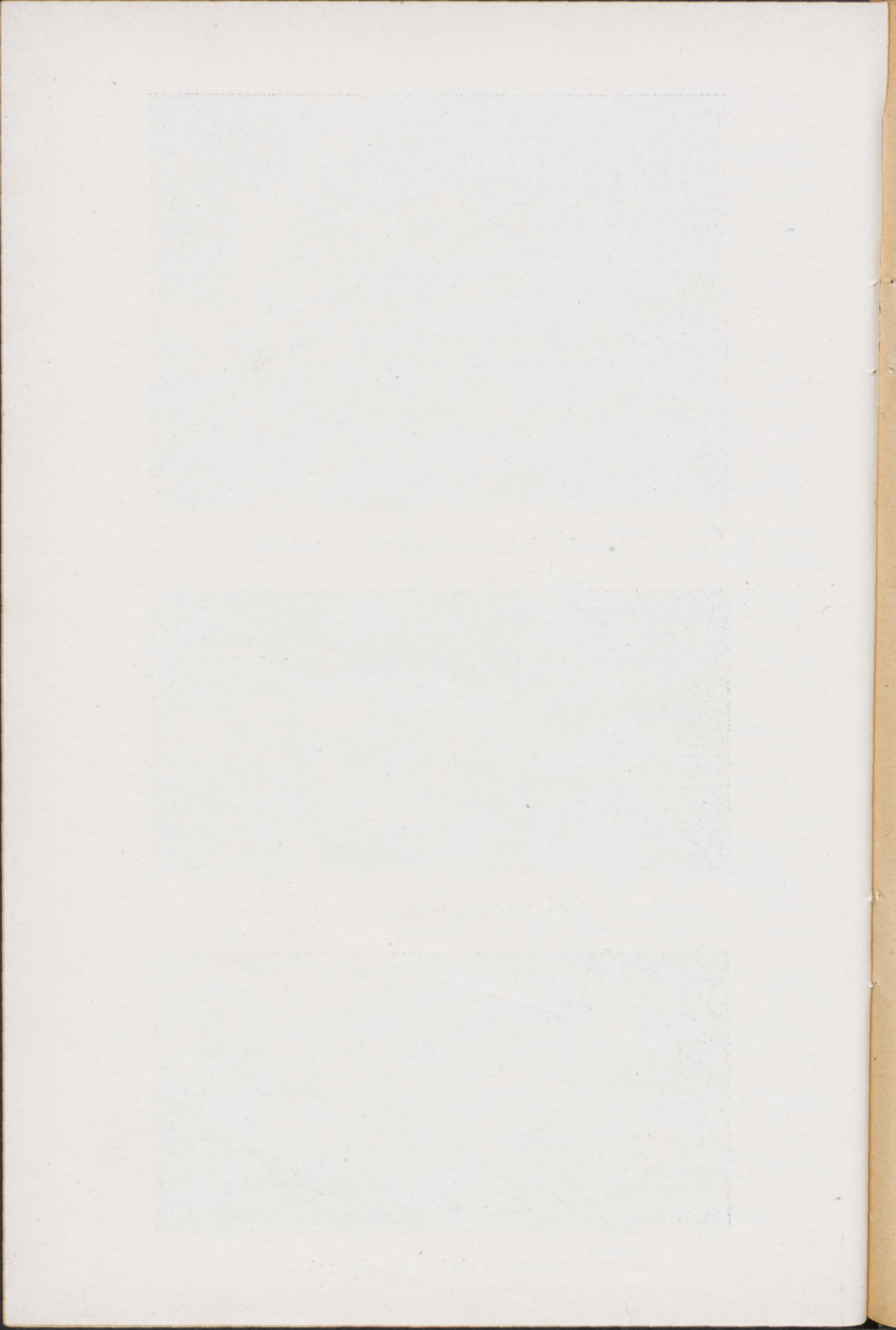
Gmach Szkoły Gospodarczej w Grudziądzu.

Kuchnia Szkoły Gospodarczej.

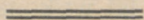
Szwalnia Szkoły Gospodarczej.

Szczeciniarnia. O jednym dziale produkcji tej spółdzielni musimy jeszcze napisać kilka słów. Niedoceniany u nas surowiec szczecina ginęła dotychczas bezpowrotnie, będąc tylko w małych ilościach zużyta i przerobiona w kraju, to też znany ze swej ruchliwości dyr. Szczemański zajął się skupem szczeciny, jej czyszczeniem i przetworem, co jest tem większą zasługą, że dotychczasowa niska produkcja spoczywała wyłącznie w rękach żydowskich.

Warsztat czyszczenia szczeciny rozrósł się w ciągu roku do tego stopnia, że obecnie zatrudnia 65 osób.

Szczecina pierwszorzędna jest surowcem bardzo poszukiwanym nie tylko w kraju ale i na rynkach światowych i jako taki jest płacony bardzo dobrze, dziś osiąga się 1 dolar za 1 kg. surowca. Ile set tysięcy kilogramów tego cennego surowca niszczy się jednakże jeszcze u nas na wsiach, na kresach, a nawet i w mniejszych miasteczkach, stosując opalanie i to szczeciny kilka centymetrów długiej — najbardziej poszukiwanej i najlepiej płatnej. Śmiemy twierdzić, że przy odpowiedniej gospodarce ten surowiec w eksporcie zająłby bardzo poważną rubrykę, tembardziej, że i towar drugorzędny czyli szczecina krótka jest bardzo poszukiwana do wyścielenia kanap okrętowych, ze względu na swoje właściwości nie przyjmowania wilgoci, co przy widocznej rozbudowie naszej floty morskiej i rzecznej ma niepoślednie znaczenie.

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA I OŚWIATOWA IZBY.

Institut Rzemieśniczy. Obecne położenie rzemiosła, jak i istota jego produkcji, a dalej czynnik, że ma się do czynienia z tysiącami drobnych warsztatów, z których należy w interesie Państwa stworzyć siłę tak pod względem gospodarczym jak i ekonomicznym, nakazały zrewidować dotychczasowy sposób ujmowania spraw rzemieślniczych i pomyśleć o nowych drogach rozwoju. Poza koniecznością ujęcia w całokształcie strony zawodowej i artystycznej w rzemiosło, a i wogóle kwestji kształcenia rzemieślników, a dalej naukowej organizacji kwestji uczniowskiej (instytuty psycho-techniczne), wysuwa się z uwagi na wyżej przytoczone względy — konieczność zorganizowania produkcji rzemieślniczej tak co do jej wykonania, jak i jej zbytu. Osiągnąć da się tę drogą spółdzielczości dobrze ujętej, która zdążać winna w kierunku:

1) Usamodzielnienia rzemiosła pod względem ekonomicznym i finansowym przez własne kasy spółdzielcze, a temsamem zorganizowanie celowej akcji kredytowej na cele inwestycyjne poszczególnych warsztatów;

2) Zorganizowanie drobnej produkcji rzemieślniczej z punktu widzenia ekonomicznego, przy zachowaniu jej walorów artystycznych, przez spółdzielnie surowcowe i samopomoc gospodarczą w instytucjach doświadczalnych;

3) Uchwycenie rynków zbytu dla rzemiosła przez spółdzielnie eksportowe i spółdzielnie dostaw rządowych.

Odmienne jednakże od dotychczasowego ujmowania tych spraw, rozbudowa rozpocząć się ma od góry, a nie jak dotąd od dołu, przy którym to systemie organizacji dały się uchwycić tylko częściowo cele wyżej wytyczone, pozostawiając stworzone tu i owdzie organizacje gospodarcze własnemu losowi.

Dlatego też powinno każde województwo posiadać swój instytut rzemieślniczy przy Izbach, ujmując zagadnienia te centralnie i stwarzając te urządzenia, które winny być utrzymane kosztem ogółu, jak np. muzea techniczne, biblioteki, stałe pokazy wyrobów wzorowych, wystawy modeli i wzorów, zapotrzebowanych na rynku zagranicznym przedmiotów, bursy rzemieślnicze i uczelnie doksztalcające, wzorowe warsztaty i t. d.

Jedynie w ten sposób ujęte zagadnienie rzemieślnicze zdoła zabezpieczyć przyszłość rzemiosłu i uodpornić je tak pod względem gospodarczym jak i kulturalnym.

Nowa ustawa przemysłowa, ujmująca konkretnie rzemiosło pod względem jego istoty, ułatwia zadania.

Od wysiłków i woli zainteresowanych zależy reszta.

Obecny zarząd, idąc po linii tych wytycznych, poczynił pierwsze kroki, kupując na te cele posesję. W pierwszym rzędzie znalazło w niej swe pomieszczenie biuro Izby, dalej księgarnia Spółdzielni Wydawniczej, Ekspozytura Centralnej Kasy Rzemieślniczej, Zarząd Drukarni jak i drukarnia sama, dalej stworzono salę na posiedzenia i ubikację dla komisji egzaminacyjnych oraz Zarządu Związku Towarzystw Rzemieślników Samodzielnych. Rozbudowa dalsza następować będzie w miarę posiadanych środków i po wygotowaniu planu ogólnego. Wybory do Izb Rzemieślniczych stwierdzą, czy działalność obecnego zarządu Izby idzie po linii życzeń ogółu rzemiosła.

Podwaliny są położone.

Dla dokonania prac utworzony został tymczasowy Komitet, składający się z prezesa Izby p. Grobelnego, członków zarządu pp. Lesińskiego i Rosta, syndyka Biszoffa, przedstawiciela firmy Peikert i Rysiewski, oraz radcy wojewódzkiego p. K. Barcińskiego.

Uchwalono tymczasowy statut, który brzmi:

REGULAMIN

Komisji Budowy Instytutu Rzemieślniczego w Grudziądzu.

§ 1.

Dla celów przeprowadzenia prac przedwstępno - organizacyjnych powołuje się, w myśl § 29 statutu Izby, Komisję Budowy Instytutu Rzemieślniczego.

§ 2.

Czas trwania Komisji upływa z dniem ukonstytuowania się Komitetu Utworzenia Instytutu Rzemieślniczego.

§ 3.

Komisja składa się z pięciu członków, wybranych przez plenum Izby w następującym składzie: ścisłego Zarządu Izby, syndyka oraz budowniczego

§ 4.

Komisji przewodniczy z reguły prezes Izby.

§ 5.

Zadaniem Komisji jest: przeprowadzenie prac przedwstępnych dla mającego powstać Komitetu Utworzenia Instytutu Rzemieślniczego, oraz przeprowadzenie wszelkich prac przedwstępnych, związanych z przebudową, popularyzacją Instytutu oraz zbieranie funduszy na te cele;

dalej Komisja zawiaduje istniejącym stanem rzeczy nabytych przez Izbę Rzemieślniczą obiektów, mających związek z utworzeniem Instytutu Rzemieślniczego.

§ 6.

Zebranie Komisji zwołuje przewodniczący według potrzeby przyjętym zwyczajem. Uchwały Komisji są prawomocne przy obecności co najmniej czterech członków i zapadają większością głosów.

Spółdzielnia Wydawnicza „Zjednoczenie“ z ogr. odp. Spółdzielnia Wydawnicza „Zjednoczenie“ z ogr. odp. z siedzibą w Grudziądzu, ul. Mickiewicza nr. 8, jako część składowa przyszłego Instytutu Rzemieślniczego, założoną została dnia 1 sierpnia 1925 r., a zarejestrowana w Sądzie Powiatowym w Grudziądzu dnia 12 września 1925 r. pod numerem 77.

Cel Spółdzielni, to wydawnictwo książek zawodowych, oraz wszelkie przedsięwzięcia wydawnicze, mające na celu rozwój kulturalny i materialny stanu średniego.

Rozwój Spółdzielni uwarunkowany powyższym zakresem działania, odbywa się z natury rzeczy na innych przesłankach, aniżeli inne spółdzielnie gospodarcze, jakkolwiek strona gospodarcza dla wykonania celu była i jest główną podstawą wszelkich poczynań.

Dla całkowitego wykonania § 8 statutu przystąpił Zarząd do wydawania broszur i podręczników zawodowych, narazie w tej mierze, na jaką zezwalały warunki materialne. Ten dział pragnie Spółdzielnia w przyszłości specjalnie rozwijać wyłącznie już z tego względu, że w Polsce odczuwa się wielki brak podręczników zawodowych.

Spółdzielnia Wydawnicza „Zjednoczenie“ nie należy do jakiegokolwiek Związku rewizyjnego ze względu na swój specjalny charakter.

Zarząd składa się: z pp. Franciszek Bielicki, Jan Cieszyński. Kierownikiem Spółdzielni jest p. Władysław Morawski.

Radę Nadzorczą Spółdzielni tworzy 7 członków i to: pp. Władysław Grobelny, prezes Izby Rzemieślniczej w Grudziądzu jako przewodniczący, emerytowany nadradca Koppel, jako zastępca przewodniczącego, Józef Wojciechowski, dyr. Powiatowego Banku Komunalnego, jako sekretarz, Władysław Zwoliński, właściciel młyna w Grudziądzu, Bazyli Spychała, mistrz piekarni i radny miejski, Feliks Lesiński, mistrz malarski.

Rada Nadzorcza odbyła 6 posiedzeń, pozatem odbyło się 1 walne zgromadzenie Spółdzielni.

Statutowo ustalony udział wynosi zł. 100, oraz wpisowe zł. 2. W myśl punktu 4 statutu Spółdzielni odpowiada każdy członek dodatkowo dwukrotnie sumą udziału. Łączna odpowiedzialność członków wynosi w dniu 31 grudnia 1927 r.

przy 140 udziałach	14.000,00 zł.
plus dodatkowo	28.000,00 „
	<hr/>
	42.000,00 zł.

Na początku roku 1927 było 132 członków, przybyło w roku 1927 — 27 członków.

Wykluczono 2, wystąpiło 32, nie przyjęto 1: pozostało przy końcu roku 1927 — 132 członków.

Według stanu zawodowego dzielią się członkowie Spółdzielni		
rzemieślników	58	czyli 49,57%
kupców	31	„ 26,50%
wolne zawody, urzędnicy i inny .	28	„ 23,93%

W tym roku ukazały się nakładem Spółdzielni: Przedruk Ustawy Przemysłowej, Wzory statutów dla korporacji przemysłowych i cechów, Statuty cechowe, Cechy w przeszłości i przyszłości — Władysława Grobelnego, Statuty wydziału czeladniczego, Regulaminy sądu polubownego, Statuty związku cechów, Podręcznik egzaminacyjny dla zawodu szewckiego — Jana Cieszyńskiego. W druku i opracowaniu są podręczniki: K. Barciszewskiego, instruktora przemysłowego „Podręcznik dla rzemiosła”; Jana Cieszyńskiego „Podręcznik dla zawodu szewckiego”; Władysława Grobelnego „Surowce i materiały w rzemiośle” oraz „Zbiór rozporządzeń w związku z nową ustawą przemysłową”.

W przyszłym roku Spółdzielnia, jako część składowa Instytutu Rzemieślniczego, znajdzie pomieszczenie w domu rzemieślniczym Izby.

Wydawnictwo tygodnika „Rzemieślnik”. Od ośmiu lat nieprzerwanie wydaje prezes Izby Rzemieślniczej Pomorskiej, p. Grobelny, tygodnik „Rzemieślnik”, organ Izby Rzemieślniczych Zachodniej Polski. Z nabyciem drukarni przez Izbę „Rzemieślnik” drukuje się w tejsze. Organ ten stanowi ważny łącznik pomiędzy kierownictwami rzemiosła a ogółem i jest wyrazem jego dążeń i pracy. W „Rzemieślniku” zamieszcza się poza urzędowymi komunikatami Izby, wszelkie ustawy i rozporządzenia dotyczące rzemiosła, zawiera on publikacje zawodowe i fachowe, ilustruje życie rzemiosła w poszczególnych organizacjach, daje rady i wskazówki we wszelkich sprawach.

Redakcję prowadzą obecnie p. Jan Cieszyński i p. Helena Guzowska.

Wydawnictwo pokrywało się z dochodów własnych oraz z dotacji wszystkich czterech Izb Rzemieślniczych Zachodniej Polski w wysokości 800 złotych rocznie każda. Dzięki temu obywatelskiemu zrozumieniu zarządów Izb było możliwe wydawnictwo to podtrzymać, zwłaszcza w krytycznym czasie dewaluacji, a dalej że pismo to ukazywać się mogło w szacie niezmięnionej, a nawet wprowadzić ulepszenia w formie ilustracji.

Poczytność „Rzemieślnika” obracała się dookoła 1500 drukowanych egzemplarzy. Jest to — jak na ogólną ilość warsztatów rzemieślniczych — liczba bardzo skromna.

Należy stwierdzić, że w środowiskach rzemieślniczych, w których abonowano „Rzemieślnika“, uświadomienie i poziom umysłowy ogólny jest o wiele wyższy. Najwięcej narzekań i utyskiwań słyszeć można właśnie tam, gdzie niema najprostszego zrozumienia własnych interesów. O ten brak zrozumienia rozbijają się również wysiłki kierowników rzemiosła w innych dziedzinach. Brak ambicji zawodowej i rzemieślniczej jest jeszcze poważnym hamulcem w dążeniach naszych zasadniczych.

Drukarnia Rzemieślnicza. Z nabyciem domu dla celów Instytutu Rzemieślniczego postanowił zarząd Izby utrzymać w mniejszych rozmiarach drukarnie dla celów kulturalnych i oświatowych, jak i dla potrzeb wewnętrznych Izby Rzemieślniczej, wykorzystując już istniejące urządzenia. Drukarnia po odpowiedniej reorganizacji stanowić będzie poważny ośrodek pracy kulturalnej i oświatowej.

Dla zarządu drukarni ustaliła Izba statut oraz wybrała Kuratorów Drukarni, które składa się z prezesa Izby p. Grobelnego, wiceprezesa p. Rosta, członka Izby p. Lesińskiego; dalej należą do Kuratorjum: z łona rzemiosła: pp. Bolesław Szczuka i Maksymiljan Ruciński.

Bezpośredni zarząd sprawują p. Biszoff i fachowiec p. Miemczyk.

Statut został uchwalony na posiedzeniu plenarnem Izby z dnia 6 października 1927 i brzmi:

STATUT

„Drukarni Rzemieślniczej“ w Grudziądzu.

§ 1.

„Drukarnia Rzemieślnicza“ w Grudziądzu jest samoistną instytucją publiczną Pomorskiej Izby Rzemieślniczej dla celów wykonania kulturalnych założeń Izby w dziedzinie oświaty rzemieślniczej.

§ 2.

Celem osiągnięcia tego zadania Drukarnia Rzemieślnicza zajmuje się wykonywaniem wszelkich druków, wchodzących w zakres działania Izby, wydawnictw oświatowych i zawodowych na zlecenie, koszt i rachunek jej, współdziała z instytucjami, mającemi w swem założeniu szerzenie oświaty zawodowej i prowadzi w tym celu odpowiednie urządzenia jak zecernię, drukarnię, introligatornię i t. d.

Urządzenia te służyć mogą równocześnie potrzebom dokształcania w zawodzie graficznym, bądź to w szkoleniu stałym, bądź też kursach perjodycznych, zależnie od postanowień Zarządu Izby Rzemieślniczej lub przez nią ustanowionej komisji oświatowej.

§ 3.

Drukarnia może wykonywać i inne druki na zamówienie osób trzecich, o ile na to pozwalają warunki w artykule 2-gim wyłączone, za wyjątkiem druków przeznaczonych dla celów publicznych, a więc czasopism politycznych, broszur, ulotek, plakatów, — wogóle takich druków, które podlegają w myśl obowiązujących ustaw ingerencji władz.

§ 4.

„Drukarnia Rzemieślnicza“ w Grudziądzu otrzymuje z funduszu likwidacji b. Drukarni Pomorskiej sumę 100.000.— zł. jako kapitał zakładowy inwestycyjny Drukarni, oraz sumę 5000.— jako kapitał obrotowy, który służy równocześnie jako fundusz zabezpieczenia strat. W sumach powyższych mieści się temsamem odpowiedzialność Izby Rzemieślniczej za czynności Drukarni.

§ 5.

Drukarnią zawiaduje Kuratorjum Drukarni, wyłonione na plenarnem zebraniu Izby Rzemieślniczej w ilości pięciu osób oraz zarząd, który ustala Kuratorjum, w ilości dwóch osób. Stale urzędujący członek zarządu otrzymuje pobory według umowy. Kuratorjum pracuje honorowo, co nie wyklucza odszkodowania za zmułę czasu i faktycznie poniesione koszty w interesie Drukarni. To samo dotyczy drugiego członka zarządu.

§ 6.

Przewodniczącym Kuratorjum jest z reguły każdorazowy Prezydent Izby Rzemieślniczej. Jednym z członków zarządu winien być z reguły zawodowy kierownik (dyrektor) Drukarni.

§ 7.

Zadaniem Kuratorjum Drukarni jest czuwanie nad całokształtem działalności Drukarni w ramach niniejszego statutu, wydawanie odpowiednich zarządzeń, niezbędnych dla należytego prowadzenia Drukarni, badanie i stwierdzenie prawidłowości prowadzonych ksiąg i podkładek, jakoteż bilansów rocznych przez specjalną komisję, opracowywanie budżetów, przedłożenie propozycji plenum Izby co do ewentualnego podziału zysków przy końcu roku obrachunkowego i ewentualne rozszerzenie kapitału zakładowego i funduszu zabezpieczającego straty.

§ 8.

Wykonanie wszelkich uchwał Rady Nadzorczej należy do przewodniczącego wzgl. jego zastępcy i jednego członka.

Kuratorjum Drukarni posiada w swym ustroju prawnym charakter komisji wybieranych przez Izbę w myśl art. 178 ustęp II Ustawy Przemysłowej (i § 29 statutu Izby do czasu jego obowiązującej zdolności).

Wszelkie uchwały Kuratorjum, dotyczące zwiększenia kapitału zakładowego, inwestycji nie wynikających z naturalnych warunków amortyzacji do wysokości 100.— zł., zatwierdzenie bilansów i podziału zysku, zatwierdzenia budżetu oraz wysokości zobowiązań, jakie Drukarnia zaciągnąć może, jak i sumy kredytu, jakiej udzielać może, podlegają zatwierdzeniu zebrania Izby Rzemieślniczej (art. 182 Ust. Przem.).

§ 9.

Kuratorjum ustala zarząd Drukarni w ilości dwóch członków, w tem kierownika fachowego (dyrektora) jako czynnik wykonawczy.

Zadaniem zarządu jest bezpośredni nadzór i zawiadywanie Drukarnią jak i czuwanie nad majątkiem tejże w ramach niniejszego statutu i uchwał Kuratorjum.

Zarząd zastępuje Drukarnię na zewnątrz, zastępuje przed sądem i podpisuje wszelkie dokumenty, mające charakter obowiązujący Drukarnię.

Na wewnątrz zarząd (dyrekcja) odpowiedzialny jest wobec kuratorjum Drukarni.

Zarząd może brać udział w posiedzeniach Kuratorjum z głosem doradczym, o ile porządek obrad nie zawiera spraw, dotyczących członków zarządu osobiście.

Członka fachowca (dyrektora) zastępuje w razie czasowej niemożności urzędowania — urzędnik Drukarni, wyznaczony przez Kuratorjum, członka zarządu osoba z pośród członków Kuratorjum, wskazana przez niego.

§ 10.

Fachowe kierownictwo Drukarni spoczywa w ręku ustalonego przez Kuratorjum członka zarządu (dyrektora) zawodowca. Tenże odpowiedzialny jest za należyte funkcjonowanie techniczne i zawodowe Drukarni, dba o należyty poziom wykonanych prac jak i racjonalną kalkulację, odpowiadającą interesowi Drukarni, odpowiedzialny jest za prawidłowe prowadzenie rachunkowości i wszelkich spraw handlowych. Do niego też należy ogólny nadzór nad całym ruchem Drukarni i przyjmowanie i zwalnianie personelu po porozumieniu się z drugim członkiem zarządu.

§ 11.

Corocznie sporządza zarząd po zamknięciu rachunków w dniu 31 grudnia bilans według obowiązujących praw handlowych i zasad buchalterji.

Kuratorjum bada i uzgadnia bilans, który następnie po zatwierdzeniu ze sprawozdaniem czynności winien być przez zarząd przedłożony Zarządowi i zebraniu Izby i to najpóźniej w trzy miesiące po upływie roku obrachunkowego do ostatecznego zatwierdzenia i udzielenia absolutorjum zarządowi i Kuratorjum.

§ 12.

Zarząd Izby jest uprawniony do przeprowadzenia rewizji bilansu rocznego przez specjalną komisję, składającą się z trzech członków wybranych z pośród siebie i to nie tylko pod względem formalnym ale i celowym.

§ 13.

Nadwyżka aktywów nad pasywami stanowi czysty zysk, który w pierwszym rzędzie służyć winien po zatwierdzeniu Sejmiku — na:

- a) stworzenie funduszu rezerwowego, celem zabezpieczenia ewentualnych strat,
- b) powiększenie kapitału zakładowego,
- c) stwarzanie szczególnych funduszy, uchwalonych przez zebrania Izby Rzemieślniczej,
- d) użycie dla celów kulturalnego i zawodowego kształcenia rzemiosła.

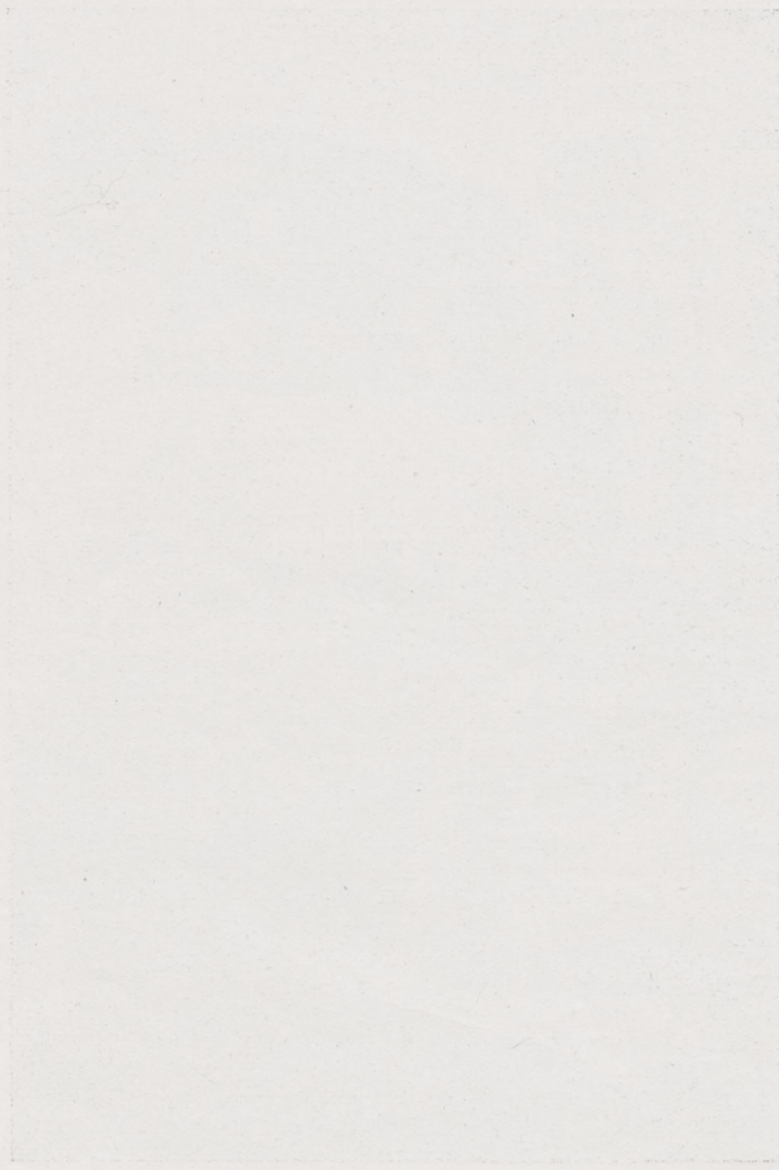
§ 14.

Rachunkowość i kasowość prowadzi się według zasad buchalterji handlowej jaknajwięcej celowo dla interesów Drukarni i przejrzystości prowadzenia przedsiębiorstwa. Sposób prowadzenia ksiąg zatwierdza Kuratorjum, którego wskazówki są pod tym względem miarodajne.

Prezes Banku Gospodarstwa Krajowego p. Gen. Górecki zwiedza Izbę Rzem. w Grudziądzu.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

§ 15.

Statut niniejszy staje się obowiązującym z dniem uchwalenia go przez plenum Izby.

* * *

Drukarnia zatrudnia po częściowej reorganizacji około 25 ludzi.

Żeńska Szkoła zawodowa i gospodarcza w Grudziądzu. Jakkolwiek rzemieślnictwo nie jest zainteresowane wszystkimi działami pracy kulturalnej w tej dziedzinie, to jednakże prowadzenie szkoły tej stwarza możliwość prowadzenia kursów dokształcających i daje do rąk urządzenie szkolne, bez których trudno było myśleć o dokształceniu zawodowym. Stąd przyczyna, dlaczego Izba zajmuje się bezpośrednio temi szkołami, nie mówiąc już o szkoleniu zawodowym, jakie się prowadzi.

Szkoła Gospodarcza w Grudziądzu została uruchomiona przez Pomorską Izbę Rzemieślniczą dnia 15 września 1924 r. W roku szkolnym 1924/25 otwarto roczny kurs gospodarstwa domowego na który uczęszczało 36 uczennic. We wrześniu 1925 r. uruchomiono przy szkole gospodarczej kursy zawodowe bieliźniarstwa, jako zapoczątkowanie działu przemysłowego szkoły. Pomyślny rozwój kursów i wzrastająca frekwencja uczennic spowodowały przekształcenie szkoły gospodarczej i kursów zawodowych na żeńską szkołę zawodową i gospodarczą, która funkcjonuje od 1 września 1927 r. w gruntownie odrestaurowanym lokalu szkolnym, zaopatrzonym w nowe urządzenia i pomoce szkolne.

Program nauki, zgodnie z planami i programami zatwierdzonymi przez Ministerstwo W. R. i O. P. dla szkół zawodowych tego typu, obejmuje działy: 1. krawieczyznę, 2. bieliźniarstwo, 3. hafciarstwo, 4. gospodarstwo domowe.

Szkoła Zawodowa. Celem szkoły zawodowej jest przygotować uczennice do pracy w obranym zawodzie, dopełnić wykształcenie ogólne i zapoznać z najniezbędniejszymi pracami kobiecimi w gospodarstwie domowym. Dlatego uczennice w szkole zawodowej, oprócz zajęć praktycznych i przedmiotów zawodowych jak: krawieczyzna, bieliźniarstwo, hafciarstwo, rysunki zawodowe, towaroznawstwo, rachunkowość przemysłowa i korespondencja, uczą się także: religii, języka polskiego, historii, arytmetyki, geometrii, nauki obywatelstwa, geografii, gospodarstwa domowego i higieny. Nauka w szkole zawodowej trwa dwa względnie trzy lata. Po ukończeniu całego kursu i zdaniu przepisanych egzaminów, uczennice otrzymują świadectwa, według wzorów zatwierdzonych przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Szkoła Gospodarcza. Celem szkoły gospodarczej jest: wykształcić praktycznie w zakresie potrzeb gospodarstwa domowego, wyrobić zamiłowanie porządku, czystości i oszczędności, dopełnić wykształcenie

ogólne i zapoznać z obowiązkami kobiety w rodzinie i społeczeństwie. Stosownie do założonego celu plan nauki obejmuje zajęcia praktyczne i przedmioty ogólnokształcące. W zakres zajęć praktycznych wchodzi: 1. nauka gotowania i pieczenia, wypiek ciast, ciastek, tortów, konserw z mięsa i jarzyn, smażenie konfitur, 2. szycie i krój bielizny i sukien dla własnej potrzeby, 3. cerowanie i łatanie, 4. robótki ręczne, 5. pranie i prasowanie, 6. porządki domowe i usługiwanie przy stole. Przedmioty teoretyczne obejmują: religję, język polski, naukę obywatelstwa, krajoznawstwo, rachunkowość gospodarczą, teorię gospodarstwa domowego i higienę. Uczennice zaznajamiają się także z obowiązkami gospodyni domu, z rozkładem czasu i pracy w zajęciach domowych, z opieką nad dziećmi i domownikami, z zarządzaniem i prowadzeniem gospodarstwa z uwzględnieniem warunków zdrowia. Nauka w szkole gospodarczej trwa rok szkolny. Po ukończeniu całorocznego kursu uczennice otrzymują świadectwo.

Kierowniczką szkoły jest p. Irena Kompertowa. Grono nauczycielskie składa się z trzech sił nauczycielskich do przedmiotów ogólnokształcących i czterech instruktorek przedmiotów zawodowych i zajęć praktycznych. Radę Opiekunczą szkoły tworzą członkowie Zarządu Izby Rzemieślniczej.

Kursy wieczorowe. Oprócz szkoły dziennej prowadzi się popołudniowe i wieczorowe krótkoterminowe kursy gotowania, szycia, robót ręcznych i artystycznych, tkactwa bez warsztatu. W roku szkolnym 1926/27 ukończyło szkołę 50 uczennic. W bieżącym roku szkolnym 1927/28 uczęszcza do szkoły gospodarczej 55 uczennic a do zawodowej 24. W I. półroczu 1927/28 r. szkolnego było na popołudniowych kursach ogółem 20 uczennic, w II. półroczu uczęszcza na popołudniowy 3 miesięczny kurs gotowania, szycia i robót 15 uczennic. Z bezpłatnej nauki w szkole zawodowej korzystają cztery uczennice.

Internat. Od 1. września 1927 r. otwarty został przy szkole internat, mieszczący się w sześciopokojowym lokalu przy ul. Toruńskiej 12. W internacie pod opieką specjalnej wychowawczyni mieszka 20 uczennic.

Sprawa własnego Internatu stawała się coraz bardziej palącą kwestją i należało takowy w interesie szkoły urządzić. Chodziło tu mianowicie o uczennice zamiejscowe, które dzięki własnemu internatowi, mieszkają obecnie otoczone należyłą opieką, a nade wszystko, dzięki temuż, mając tamże locum, mogą uczęszczać do szkoły.

Nadwiślańska Wystawa Prac Uczniów na Pomorzu w Chełmnie. Z dalszych prac w dziedzinie kulturalnej należy wymienić udaną Wystawę prac terminatorskich, urządzoną przez Tow. Młodzieży Katolickiej w Chełmnie pod gorliwym patronatem Gen. Sekretarza Związku, Ks. Żyndy z Wąbrzeźna. Przy współudziale Izby Nadwiślańska Wystawa Prac Uczniów na Pomorzu w Chełmnie udana się nadspodziewanie.

Celem przyjscia z pomocą Komitetowi Wystawy Zarząd Izby uchwalil:

- a) Zwolnić tych wszystkich uczniów, którzy do powyższej wystawy wykonają sztukę z wynikiem „celująco“, od praktycznej części egzaminu czeladniczego a mianowicie tych, którzy w najbliższym terminie staną do egzaminu czeladniczego.
- b) Dostarczyć Komitetowi bezpłatnie 200 dyplomów pamiątkowych.
- c) Dostarczyć Komitetowi bezpłatnie 500 plakatów, reklamujących wystawę.
- d) Dostarczyć Komitetowi bezpłatnie na ogólną liczbę wystawców 25% dyplomów do nagród.
- e) Ustalić Komitet sędziowski.

Dalej dzięki staraniom Izby u odnośnych władz zostały ufundowane przez Ministerstwo cenne podarunki pamiątkowe, następnie rozwinięta propagandą starała się Izba o jaknajwiększą frekwencję zwiedzających. Związek Tow. Rzemieślników Samodzielnych urządził w Chełmnie w dzień otwarcia wystawy ogólny zjazd, co zabezpieczyło wystawie zwrot kosztów. Do oceny eksponatów musiała Izba powołać 46 sędziów, nagrodzono I, II i III nagrodami około 150 uczniów, pozatem komitet wydał cały szereg dyplomów pamiątkowych.

DOKSZTAŁCENIE ZAWODOWE.

Dokształcające Szkoły Zawodowe. Dokształcających szkół zawodowych według statystyki, istniało na Pomorzu w roku szkolnym 1926/27 ogółem 27 z 219 klasami i z 313 siłami nauczycielskimi, przy ogólnej liczbie zapisanych uczniów 5188.

Z poszczególnych grup zawodowych uczęszczało:

	1926/27	1925/26
grupa metalowa	696	823
„ skórnica	311	323
„ drzewna	487	563
„ włókiennicza	418	478
„ budowlana	45	61
„ graficzna	128	135
„ zdobnicza	133	116
„ precyzyjna	9	13
„ elektrotechniczna	32	68
„ spożywcza	492	503
„ chemiczna	1	2
„ ogólna	1617	1589
„ niezawodowa	819	760

Ogólna liczba uczniów w roku sprawozdawczym spadła w stosunku do roku poprzedniego z 5434 na 5188 czyli około 5%.

Tak się mniejwięcej przedstawia bilans omawianych szkół,

Organami nadzorczeni bezpośrednimi doksztalcających szkół zawodowych, są rady nadzorcze każdej szkoły, które działają dotychczas na podstawie „Statutu tymczasowego dla rad nadzorczych doksztalcających szkół zawodowych“. Wydanie nowego statutu zostało niestety opóźnione i to z winy samych stron zainteresowanych, którzy nadsyłanie swych uwag do wydanego przez Kuratorjum projektu przeciągają w nieskończoność, ze szkoda dla siebie. W skład każdej rady nadzorczej wchodzi również rzemieślnicy jako przedstawiciele rzemiosła. Zebrania rad, na których zapadają uchwały odnośnie wszystkich spraw o charakterze lokalnym, winny się odbywać raz na miesiąc, protokoły zaś z posiedzeń tychże muszą być przesłane do Województwa.

Tyle co do samych szkół, dalej z kolei rzeczy przedstawimy kilka charakterystycznych spraw, które się wyłoniły w roku sprawozdawczym a których załatwienie ze względu na ich ważność — wymagało nieraz poważnych zabiegów ze strony Izby.

Już w dawniejszych latach art. 9 ustawy o pracy młodocianych i kobiet, nakładający obowiązek do przymusowego uczęszczania do szkół doksztalcających pracowników młodocianych, w liczbie nieprzekraczającej 6-ciu godzin tygodniowo, był powodem licznych sporów, które dotychczas nie zostały jeszcze definitywnie załatwione. I tak, Kuratorjum okręgu szkolnego pomorskiego, w trosce o pełnowartościowy wynik nauki zarządziło okólnikiem, że nauka w tychże szkołach nie może trwać dłużej jak do godziny 20-ej, a to z tego względu by zapewnić pracownikom młodocianym dostateczny odpoczynek nocny. Skorzystał z tego chcieli niektórzy kierownicy szkół wzgl. rady nadzorcze, chcąc przenieść lekcje z godziny 6-ej na godz. 5-tą p. p., co było zupełnie zbyteczne a co odbiłoby się ujemnie na samej nauce zawodowej. To też Izba zakusom powyższym kategorycznie się oparła pouczając swych członków, ażeby w porozumieniu z innymi przedstawicielami sfer zainteresowanych, odparli podobne zakusy, wychodząc ze słusznego założenia, że lekcje mogą tak być rozłożone na dni w tygodniu, że z powodzeniem mogą kończyć się o godz. 20-ej wieczorem w myśl okólnika Kuratorjum, dając za przykład Toruń, gdzie lekcje zaczynają się o godz. 6,15 (lekcja ma 45 minut) a kończą o godz. 8-ej.

Drugą z kolei o doniosłym znaczeniu sprawą, do której uregulowania Izba dąży, jest kwestja, jacy uczniowie muszą uczęszczać do doksztalcającej szkoły zawodowej i od jakich należy żądać świadectwa z ich ukończenia.

W myśl par. 120 Ord. Proc. oraz odnośnego statutu doksztalcającej szkoły zawodowej opartego o wyżej podany § istniał obowiązek uczęszczania do szkoły uczniów do 18 roku życia, a tym którzy z tą chwilą zaniechali uczęszczanie do szkoły wzgl. ich mistrzom nakładano kary, co było przyczyną licznych interwencji Izby, które nie zawsze łagodziły zatargi, z czego znów powstały spory sądowe. Sady zazwyczaj uchylały nałożone mandaty karne motywując swą decyzję, że obowiązek uczęszczania do szkoły doksztalcającej istniał do 18 roku życia, bez względu na koniec roku szkolnego.

Tak było do czasu wejścia w życie nowej ustawy przemysłowej polskiej, która w tym kierunku stawia zupełnie odmienne wymagania. A mianowicie art. 155 teje ustawy przewiduje i żąda od każdego zgłaszającego się do egzaminu czeladniczego świadectwa z ukończenia doksztalcającej szkoły zawodowej wzgl. z ukończenia innej szkoły, jednakże uznanej za równorzędną. Zatem upadną już teraz wszelkie spory na temat jak długo i do kiedy ma uczeń uczęszczać do doksztalcającej szkoły, ustawa bowiem nie wymaga, by uczeń uczęszczał do takiego czy innego wieku, wymaga natomiast z góry określonego zasobu nauki, z której musi się wykazać odpowiedniemi świadectwem.

Tu kryje się jednak niedomówienie. Wiemy że doksztalcające szkoły zawodowe istnieją tylko w większych ośrodkach i że nadal tylko w takich będą istnieć, bowiem odnośny projekt polski przewiduje zakładanie szkoły tylko w tym wypadku, jeżeli liczba uczniów wynosi 25 osób jednej płci i jednego lub pokrewnych zawodów. Zatem ośrodki nie mające takiej liczby uczniów będą tak tych jak i równorzędnych szkół zupełnie pozbawione i w tym właśnie leży cała anomalia, bo cóż mają zrobić uczniowie tych miejscowości, które nie mają szkoły — wszak ustawa nie czyni żadnych wyjątków, wymaga bowiem od każdego zgłaszającego się do egzaminu świadectwa z ukończenia szkoły a których oni ukończyć siłą rzeczy nie mogli, bowiem ich nie mają ani też mieć będą. To też Izba uznając doniosłość tej sprawy, dąży do szybkiego jej załatwienia.

W niemniej kłopotliwem położeniu znalazły się i te zawody, które pracę sezonowo wykonują poza miejscem swego stałego zamieszkania, a do których należą, kołodzieje, rymarze, siodlarze i t. d. pracujący latem na majątkach. Uczniowie zatem tych mistrzów, w tym okresie czasu nie mogli uczęszczać do szkół, co dało znów powód do licznych kar. Dzięki jednakże energicznej interwencji Izby u odnośnych władz sprawa ta została korzystnie dla tych zawodów załatwioną i dziś uczeń w razie potrzeby zostaje na wniosek mistrza przez odnośną radę nadzorczą na potrzebny czas urlopowany.

Izba uznając konieczność zwalniania czasowego uczniów z obowiązku szkolnego w czasie pracy sezonowej, a to by dać im możliwość lepszego opanowania nauki zawodowej w czasie nawału pracy, poparła również i wniosek cukierników, ażeby uczniów zwolnić w czasie przedświątecznym z obowiązku uczęszczania do szkoły, wykazując w swej interwencji konieczność i korzyści tegoż, co zostało w zupełności zrozumiane, bowiem Kuratorjum pismem swym zawiadomiło Izbę, że zezwala na urlopowanie uczniów cukierników ze szkół doksztalcających zawodowych na czas sezonu przedświątecznego i to na przeciąg dwóch tygodni.

W ciągłym dążeniu o podniesienie zasobu wiedzy młodszej generacji rzemiosła, drogą jaknajdalej idących ulepszeń instytucji w których oni ją otrzymują, Izba stawiała do odnośnych władz wnioski, ażeby lekcje fachowe w doksztalcających szkołach zawodo-

wych były udzielane w pierwszym rzędzie przez fachowców, w tym wypadku przez mistrzów rzemieślniczych, wychodząc z tego założenia, że mistrz rzemieślniczy, posiadający poza wiadomościami technicznymi pełną praktykę zawodową, najlepiej temu celowi odpowiada. Intencja Izby została w zupełności zrozumiana, czego najlepszym dowodem było, powołanie — w miejscowościach, gdzie okoliczności na to zezwalały — mistrzów do udzielania lekcji t. j. rysunków i towaroznawstwa.

Do niedawna jeszcze było sprawą otwartą, co zrobić z uczniami, zamieszkałymi w małych ośrodkach, które jednakże przylegają do miast np. Grudziądz - Duże Tarpno, t. zn. zachodziło pytanie, czy można takich uczniów — jeżeli w ich miejscu zamieszkania brak jest doksztalającej szkoły zawodowej — od razu wciąć do danych szkół w przylegającym mieście. Na skutek jednak zachodów Izby, sprawa powyższa została całkowicie wyjaśniona. Otóż, jeżeli chodzi o większą ilość uczniów, wówczas konieczne jest porozumienie między Magistratem a Radą Gminną danych miejscowości. W wypadku, gdy chodzi o małą ilość uczniów wystarczy bezpośrednio ich zgłoszenie do doksztalającej szkoły zawodowej w przylegającym mieście. Dzięki zatem powyższemu wyjaśnieniu umożliwiono naukę uczniom dotychczas jej pozbawionych.

Z niektórych miejscowości Pomorza wpłynęły do tutejszej Izby wnioski o informacje, co do uruchomienia w tamt. miejscowościach doksztalających szkół zawodowych. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego podało Izbie wyjaśnienie, które Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło w analogicznej sprawie odnośnie do wytycznych przy zakładaniu nowych doksztalających szkół zawodowych. Pismo to brzmi:

„Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w najbliższym czasie wnosi do Sejmu projekt ustawy o obowiązku doksztalaniu zawodowem młodzieży, pracującej w rzemiośle, przemyśle i handlu. Ustawa ta przewiduje następujące warunki zakładania szkół doksztalających zawodowych. Na żądanie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego gmina obowiązana jest złożyć i prowadzić jedną lub więcej szkół dla wszystkich zamieszkałych w danej gminie i podlegających obowiązkowemu doksztalaniu, jeżeli liczba ich wynosi przynajmniej 25 osób jednej płci i jednego lub pokrewnych zawodów. Gminy mogą zakładać szkoły doksztalające z własnej inicjatywy przy mniejszej liczbie podlegających doksztalaniu obowiązkowemu, za zgodą władz szkolnych państwowych.

Projekt ustawy przewiduje, że Skarb Państwa będzie pokrywał $\frac{1}{3}$ część kosztów, resztę wydatków ponosić będzie gmina.“

Kursy fachowe. W myśl okólnika Wojewody Pomorskiego nr. 346 z dnia 23. 7. 1924 r. L. dz. XIa 3217/24 w sprawie koncesjonowania szkół (kursów) zawodowych w brzmieniu ustalonym okólnikiem nr. 11 z dnia 31. I. 25 r. L. dz. XI 477/25, koncesjonowania nowopowsta-

łych szkół (kursów) doształcających wszelkiego typu, a więc zarówno komunalnych jak i prywatnych, należy do kompetencji Kuratora Okręgu Szkolnego, na którym obszarze szkoła się znajduje. Zatwierdzenie zaś statutów tych szkół i postanowienie o ich zwijaniu należy do zakresu działania Ministerstwa Wyznań Religijnych i Ośw. Publicznego.

Szkoły i kursy fachowe wymagają zatem przed ich otwieraniem specjalnej koncesji, w braku której odnośnie kursy i szkoły podlegają przymusowemu zamknięciu.

Od 1 października 1927 r. nadzór nad szkołami i kursami fachowymi na Pomorzu wykonuje Kurator Okręgu Szkolnego w Poznaniu.

Celem usunięcia niedomagań, które wyłoniły się w związku z udzieloną koncesją na urządzenie kursów prywatnych, Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego wydało następujące przypomnienie:

L. dz. III. 870/27.

Torun, dnia 10 maja 1927 r.

Do

Izby Rzemieślniczej

w Grudziądzu.

Wbrew wyraźnemu rozporządzeniu Ministerstwa, pojawiają się stale w pismach ogłoszenia kursów i szycia, mające charakter reklam handlowych.

Wobec tego Kuratorjum Szkolne przypomina, iż:

- 1) zabronione jest wszelkie bezprawne używanie tytułów i obiecywanie posad,
- 2) zgodnie z koncesją w ogłoszeniach figurować winna nazwa nie „szkoły“ ale „kursów“,
- 3) o ile właściciele kursów zawodowych do wydanych przepisów bezwzględnie się nie zastosują, koncesja zostanie wycofana, a kursy przez władze administracyjne zamknięte.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego

(—) nieczytelny

p. o. Naczelnika Wydziału.

W roku sprawozdawczym odbyły się w obwodzie Izby dwa kursy doształcające dla zawodu fryzjerskiego. Mając na względzie brak wykwalifikowanych sił fachowych w zawodzie damskofryzjerskim powyższe zorganizowali, 1) Cech fryzjerski w Grudziądzu i 2) Towarzystwo pomocników fryzjerskich w Toruniu, wieczorowe kursy damskiego czesania, ondulacji itp. Frekwencja wynosiła: w Grudziądzu 20, w Toruniu 10 uczestników. W obu wypadkach lekcje udzielały siły fachowe i nie ulega wątpliwości,

że przez urządzenie tych kursów przysporzyło się zawodowi fryzjerskiemu dobrze przygotowane siły fachowe. Izba udzieliła kierownictwu kursów wszelkiej pomocy.

Kursy dla innych zawodów w roku sprawozdawczym nie odbyły się, a to ze względu na niedostateczną frekwencję.

Tak niską frekwencją nie wpływała z braku zainteresowania się rzemiosła kursami, lecz przyczyna leżała jedynie w braku odpowiednich na ten cel ubikacji, które z braku własnych trzeba było odnajmować, a godziny, w których były one wolne, były nieodpowiednie, gdyż przypadają na godziny pracy rzemieślników, co z góry przesądzało możliwość urządzenia tychże.

Już dziś zatem dzięki powyższemu można powiedzieć, że kwestja bodaj samych kursów nie istnieje i że w roku następnym zanotujemy poważną w tym względzie poprawę.

JARMARKI.

W roku 1927 — taksamo jak w roku 1926 — Izba Rzemieślnicza dążyła do ograniczenia liczby jarmarków kramnych na wioskach, gdyż nadmierna ich ilość, zwłaszcza po wioskach, kolidowała z interesami rzemiosła, które stale jeszcze odczuwa brak zbytu dla swych wyrobów.

Z czasowej frekwencji jarmarków, które w czasie powojennym cieszyły się ogromnym popytem, skorzystało wiele wiosek i uzyskało dla siebie prawo urządzania jarmarków, co w znacznym stopniu przyczyniło się do zmniejszenia ruchu handlowego w miastach ze szkodą dla rzemiosła i kupiectwa.

Handel jarmarczny i domokrażny kwitł w całej pełni, podczas gdy rzemiosło z powodu braku zbytu, wegetowało. To było miarodajnem przy zaopiniowaniu przez Izbę wniosków poszczególnych gmin miejskich, dot. powiększenia ilości jarmarków kramnych.

To też wnioski o przyznanie takich jarmarków Izba poparła tylko w trzech wypadkach, a mianowicie dla miast: Brodnicy, Czerska i Nowego.

W kierunku odmownym wydała Izba swoją opinię w następujących wypadkach: Linja pow. Wejherowo, Lisnowo pow. Grudziądz, Hopowo pow. Kartuzv, Mroczeno pow. Lubawa, Wysin pow. Kościerzyna, Rytel pow. Chojnice, Gostyczyn pow. Tuchola, Cekcyn, Brusy, Lniano, Osie, Radomno pow. Lubawa, Lipczyn pow. Kościerzyna, Swornigacie pow. Chojnice, Lekarty pow. Lubawa, Staniszewo pow. Kartuzy.

Oдноśnie do jarmarków bydłowych, na konie i t. p. Izba nietylko że nie dążyła do ograniczenia ich liczby, lecz zasadniczo popierała urządzenie takowych w miastach, a nawet i na wioskach tam, gdzie wymagały tego okoliczności, a to ze względu na to, że zarówno producenci jak i handlarze, rzeźnicy etc. winni mieć jaknajczęstszą i najdogodniejszą okazję do przeprowadzenia transakcji.

Wykaz zgłoszonych i złożonych egzaminów mistrzowskich
w roku 1927.

Oznaczenie zawodu	Zgło- siło się	Złożyło egzamin przed komisją w			Razem	Uwagi
		Grudz.	Torun.	Starog.		
Młynarstwo	9	6			6	
Piekarstwo	49	16	7	15	38	1 nie złożył
Cukiernictwo	2	1			1	
Rzeźnictwo	48	12	6	17	35	
Krawiectwo	39	17	7	1	25	
Damskie Krawiectwo	10	6			6	1 nie złożyła
Modniarstwo	7	2			2	
Szewetwo	53	22	1	16	39	1 nie złożył
Cholewkarstwo	4	1			1	
Korkarstwo	2	1			1	złożył przed komisją szewcką
Fryzjerstwo	46		18	13	31	w tem jedna fryzjerka
Rzeźbiarstwo w drzewie	4			3	3	1 niedopuszcz. (głuchoniemy)
Rzeźbiarstwo w kamieniu	1					przekazany do Poznania
Murarstwo	15	13			13	1 nie złożył
Ćciesielstwo	28	28			28	
Dekarstwo	6	5			5	
Zduństwo i garnc.	2	1			1	
Szklarstwo	1	1			1	
Kominiarstwo	7		1		1	
Stolarstwo	57	20	7	10	37	1 nie złożył
Bednarstwo	2				1	złożył przed komisją w Pozn.
Kołodziejstwo	43	5	14	14	33	
Kowalstwo	119	33	14	59	116	
Ślusarstwo	27	17	2	5	24	w tem 1 ślusarz-tokarz
Blacharstwo	7	4	1	1	6	
Mechanictwo	3		2		2	
Elektrotechnictwo	9	6			6	2 nie złożyło
Instalatorstwo	2		1		1	
Zegarmistrzostwo	6	4			4	1 odstąpił
Siodlarstwo	11	10			10	1 nie złożył
Malarstwo	15		9		9	
Lakiernictwo	2		2		2	
Drukarstwo	5					3 nie złożyło
Koszykarstwo	1		1		1	
Fotografstwo	1					
Browarstwo	1					
Razem	644	241	92	154	487	15

Pozostało w opracowaniu na 1928 rok 98 spraw.

Odrzucono z powodu braku zadośćuczynienia wymaganym warunkom
względnie odłożono do akt z powodu zrezygnowania 54 sprawy.

Wykaz wydanych świadectw uprawnienia do kształcenia uczniów.

W myśl przepisów przejściowych z dnia 26. VII. 1897 r. i 30. V. 1908 r. otrzymali świadectwa uprawnienia do kształcenia uczniów w roku 1927:

- w *zawodzie kolodziejskim*: Franciszek Rotzol z Mlewa pow. wąbrzeski, Jan Kuchta z Wysokiej pow. starogardzki, Michał Rusinek z Wrocławek pow. chełmiński, Michał Stelmachowski z Rościszewa pow. tczewski, Michał Liszewski z Koślinki pow. tucholski, Hieronim Osowski z Kalisk pow. starogardzki, Józef Drywa z Nowej-
wsi pow. starogardzki;
- w *zawodzie kowalskim*: Józef Grzybowski z Kisin, pow. działdowski, Hilary Sydon z Wielkiego Komórka pow. świecki, Stanisław Wodziński z Wysokiej pow. starogardzki, Stefan Ekert z Cekecyna pow. tucholski;
- w *zawodzie stolarskim*: Franciszek Lipiński z Chojnic, Henryk Derberg z Dębowej Łąki pow. wąbrzeski, Bernard Kupski ze Sławutowa pow. morski, Teofil Świątczyński z Płocicza pow. sępoliński, Władysław Tomczak ze Skórcza;
- w *zawodzie szewckim*: Leonard Kamiński z Nowegomiasta pow. lubawski, Jan Knuth ze Starogardu, August Szczepański z Brus pow. chojnicki, Franciszek Gruca z Rzeżęcina pow. starogardzki, Teodor Szlagowski z Kościerzyny;
- w *zawodzie bednarskim*: Władysław Zaporowicz z Lisewa pow. chełmiński.
- w *zawodzie damsko-krawieckim*: Bronisława Pabuszowa z Wąbrzeźna, Marta Stanowska z Lubawy, Władysława Burszewska z Wąbrzeźna;
- w *zawodzie modniarskim*: Zofja Aschbergerowa z Lubawy.
- w *zawodzie fotograficznym*: Reinhold Assmann z Torunia, Jan Dessonek z Grudziądza, Jerzy Engler z Wejherowa;
- w *zawodzie młynarskim*: Herrlitz z Gorzelimostów pow. świecki, Fr. Dalüge z Jeziorek pow. świecki;
- w *zawodzie murarskim*: Mikołaj Krzyżelewski z Trutnowa pow. tucholski, Alojzy Łeppek z Leśnej Jani pow. gniewski;
- w *zawodzie ceglarskim*: Antoni Wiśniewski ze Żmijewka pow. brodnicki.
- w *zawodzie drukarskim*: Franciszek Noetzel z Kościerzyny, Hermann Pulwit z Torunia, K. Kmiecikowski ze Starogardu;
- w *zawodzie krawieckim*: Jan Gostomski z Lubni pow. chojnicki, Antoni Ostrowski z Chełmna;
- w *zawodzie malarskim*: Paweł Polligkeit z Wejherowa, Józef Kosobucki z Chojnic, Antoni Lubomski z Dębowej Łąki pow. wąbrzeski;
- w *zawodzie tapicerskim*: Jan Łukowski z Chojnic.
- w *zawodzie ślusarskim*: Franciszek Blum z Przechowa pow. świecki.
- w *zawodzie blacharskim*: Franciszek Grochowski z Łasina pow. grudziądzki;
- w *zawodzie mechanicznym*: Antoni Karwaszewski z Dąbrowy pow. chełmiński;
- w *zawodzie tokarskim*: Ferdynand Szleser z Więcborka pow. sępoliński.
- w *zawodzie rzeźnickim*: Walerjan Ciesielski z Dzierżązna pow. kartuski.

Spis komisji egzaminacyjnych dla mistrzów z siedzibą
w Grudziądzu, Toruniu i Starogardzie.

Z a w ó d	Siedziba komisji	Nazwiska	
		a) Przewodniczącego	Nazwiska ławników
		b) zast. przewodnicz.	
Rzeźnictwo	Grudziądz	a) Krzyślak, powiat. lek. wet., Grudziądz b) Zwoliński Wł., Grudz.	1. Zwoliński, Grudziądz 2. Grabowski „ 3. Buchhole „ 4. Gosiniecki „
Piekarstwo	„	a) Spychała B. Grudziądz b) Gronek Jan „	1. Gronek, Grudziądz 2. Zajączkowski „ 3. Józefowicz „ 4. Krajnik „
Szewctwo	„	a) Cybulla A., Grudziądz b) Iżyniec R. „	1. Iżyniec R., Grudziądz 2. Jędrzejewski „ 3. Szczepkowski J., „ 4. Deszczyński B. „
Krawiectwo	„	a) Zieliński A., Grudziądz b) Rost Stan. „	1. Rost St., Grudziądz 2. Pawłowski J. „ 3. Szczodrowski „ 4. Pańka W. „
Kraw.damskie	„	a) Rost Stan., Grudziądz b) Krajewski Fr. „	1. Laskowski, Grudz. 2. Graczyńska „ 3. Lipińska „ 4. Krajewski Fr. „
Slusarstwo	„	a) Herzberg, dyr. Szkoły Bud. Masz., Grudziądz b) Szule W. „	1. Szule W. Grudziądz 2. Waclawski „ 3. Prabucki, Świecie 4. Lewandowski, Gródek
Blacharstwo	„	a) Herzberg, dyr. Szkoły Bud. Masz., Grudziądz b) Szule W. „	1. Bendig, Grudziądz 2. Laskowski, Świecie 3. Szule W. Grudziądz 4. Waclawski „
Garncarstwo	„	a) Łągoda, Grudziądz b) Drażek „	1. Drażek, Grudziądz 2. Graszewicz, Radzyn 3. Podgórski, Tuchola
Drukarstwo	„	a) Grobelny Wł., Grudz. b) Szutkowski, Toruń	1. Kulerski Wł., Grudz. 2. Wałgórski „ 3. Szczuka, Wąbrzeźno 4. Wiczorek, Grudz.
Murarstwo	„	a) Pillar, Starogard b) Wykrzykowski, Toruń	1. Wykrzykowski, Tor. 2. Szeiba J., Wejherowo 3. Mansfeld, Grudziądz 4. Rosochowicz, Toruń

Z a w ó d	Siedziba komisji	Nazwiska a) Przewodniczącego b) zaśc. przewodnicz.	Nazwiska ławników
Ciesielstwo	Grudziądz	a) Pillar, Starogard b) Wykrzykowski, Toruń	1. Schneider, Toruń 2. Lisewski, Pelplin 3. Jereczek, Kościerzyna
Młynarstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby Grudziądz b)	1. Stanisławski, Grudz. 2. Wielicki „
Cukiernictwo	„	a) Frąckowski, Chełmno b) Lisiewicz, Grudziądz	1. Lisiewicz, Grudziądz 2. Kulpiński „ 3. Kowalezyk „
Tapicerstwo	„	a) Ruciński M., Grudz. b)	1. Ziętarski T., Grudz. 2. Tarczykowski „
Zegarmistrzostwo	„	a) Kruszewski, Grudziądz b)	1. Cichorz, Pelplin 2. Guss, Grudziądz 3. Gołębiowski, Chełmża 4. Szarzyński „ 5. Fijałkowski, Grudz.
Szklarstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby b) Baranowski, Toruń	1. Orzechowski, Grudz. 2. Baranowski, Toruń 3. Orzechowski, Łasin 4. Lubiszewski, Toruń
Modniarstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby b) Rost St., Grudziądz	1. Wasilewska, Grudz. 2. 3. Wilkowska, Tuchola 4. Mordawska, Chełmno
Elektrotechnictwo	„	a) Dolatowski, dyr. elektrowni m., Grudziądz b) Kopernik „	1. Maciejewski, Grudz. 2. Kiepura M. „ 3. Kopernik „
Stolarstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby b)	1. Pahlke J., Grudziądz 2. Wacławski A. „ 3. Maciejewski „
Kowalstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby b) Piotrowski, Grudziądz	1. Piotrowski, Grudz. 2. Mross Fr. „ 3. Flisikowski, Swierkocin
Kołodziejstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby b)	1. Gwizdalski, Grudz. 2. Linda, Jeżewo
Siodlarstwo	„	a) Biszoff, synd. Izby b) Heyka, Lubawa	1. Heyka, Lubawa 2. Wykrzykowski, Tor. 3. Mańkowski, Jeżewo

Z a w ó d	Siedziba komisji	Nazwiska	
		a) Przewodniczącego	Nazwiska ławników
		b) zast. przewodnicz.	
Garbarstwo	Grudziądz	a) Zwoliński, Grudziądz mistrz rzeźniczy b)	1. Kudert A., Lidzbark 2. Domke, Grudziądz
Introligatorstwo	„	a) Barciszewski K., instr. stow. przem.	1. Wienczek, Toruń 2. Szczuka, Wąbrzeźno
Rzeźnictwo	Toruń	a) Schwarz, powiat. lek. wet., Toruń b) Szczmański, Podgórz	1. Szczmański, Toruń-Podgórz 2. Noga Maks., Toruń 3. Roznerski Br. „ 4. Wakarecy J. „
Piekarstwo	„	a) Jurkiewicz, Toruń b) Rysiewski J. „	1. Bączkowski, Toruń 2. Rysiewski J. „ 3. Kwiatkowski „
Szewetwo	„	a) Schleier J., Toruń b) Angowski J. „	1. Angowski J., Toruń 2. Mrugowski l. „ 3. Miłosny M. „
Krawiectwo	„	a) Pentlinowski J., Toruń b) Kroskowski W. „	1. Kroskowski, Toruń 2. Zieliński Fr. „ 3. Makowski J. „ 4. Werner Fr. „
Kraw.damskie	„	a) Kroskowski W., Toruń b) Kowalski Dam. „	1. Kowalski D., Toruń 2. Czarnecka „ 3. Zedler Fr. „ 4. Makowska J. „
Stolarstwo	„	a) Konkolewski Fr., Toruń b) Rolewski Kazim. „	1. Rolewski K., Podgórz 2. Wachowiak S., Toruń 3. Koukolewski L. „ 4. Rossa St. „
Koszykarstwo	„	a) Jeziorski L., Toruń b) Bąk Antoni „	1. Bąk Antoni, Toruń 2. Brzeski J., Chelmża 3. Kosmann A., Toruń 4. Senkbeil „
Kowalstwo	„	a) Osmański M., Toruń b) Kwella Leon „	1. Kwella Leon, Toruń 2. Jabłoński Wl., „ 3. Nowak Jan „
Kolodziejstwo	„	a) b) Pawlak Szymon, Toruń	1. Nowak J., Toruń 2. Brząskiewicz „
Blacharstwo	„	a) Katafias Wl., Toruń b) Gliński T., jun. „	1. Gliński T. jun., Toruń 2. Zieliński Fr. „ 3. Gliński T. sen. „

Z a w ó d	Siedziba komisji	Nazwiska	
		a) Przewodniczącego	b) zast. przewodnicz.
		Nazwiska ławników	
Instalatorstwo	Toruń	a) Katafias Wł., Toruń b) Gliński T. jun. „	1. Gliński T. jun., Toruń 2. Zieliński Fr. „ 3. Gliński T. sen. „
Mechaniczwo	„	a) Katafias Wł., Toruń b) Cierpiałkowski „	1. Cierpiałkowski, Tor. 2. Katafias J., Toruń 3. Kręcki L. „
Garncearstwo	„	a) Wykrzykowski, Toruń b) Wyszyński St. „	1. Wyszyński S., Toruń 2. Gołaszewski „ 3. Kwiatkowski F. „
Kominarstwo	„	a) Radomicki, budown. miejski, Toruń	1. Filip Jan, Toruń 2. Kiljan F. „ 3. Matykowski A. Tor.
Brukarstwo	„	a) Wykrzykowski, Toruń b) Kamiński, Chełmża	1. Kamiński, Chełmża 2. Olszewski W., Toruń 3. Groszewski J. „ 4. Jarzyński, Grudziądz
Malarstwo	„	a) Biernacki Z., Toruń b) Sulecki Jakób „	1. Sulecki J. Toruń 2. Kozielski „ 3. Mikolajczak „
Fryzjerstwo	„	a) Ebert Ksaw., Toruń b) Barczyński J. „	1. Barczyński J., Toruń 2. Szulc Kaz., „ 3. Olkiewicz Z. „ 4. Rygielski Fr. „
Slusarstwo	„	a) Katafias Wł., Toruń b) Szulc Artur „	1. Szulc Artur, Toruń 2. Winiarski M., „ 3. Wojtowicz K. „
Rzeźnictwo	Starogard	a) Czerwiński, pow. lek. wet., Starogard b) Gadomski B., Starog.	1. Kalisz J., Starogard 2. Gadomski „ 3. Guzowski A. „
Piekarstwo	„	a) Tiałowski T., Starog. b) Gajkowski I. „	1. Gajkowski I., Starog. 2. Węglikowski J. „ 3. Tocha Feliks „ 4. Szczygielski, Tezew
Szewctwo	„	a) Maciejewski, Starog. b) Liedtke Bern. „	1. Liedtke B., Starog. 2. Cwikliński P. „ 3. Wyka Franc. „
Krawiectwo	„	a) Kotowski L., Starogard b) Blaszkowski „	1. Blaszkowski J., Star. 2. Krukwiński J. „

Z a w ó d	Siedziba komisji	Nazwiska	
		a) Przewodniczącego	Nazwiska ławników
		b) zast. przewodnicz.	
Kowalstwo	Starogard	a) Gołębiewski, Starogard b) Piotrkowski „	1. Piotrkowski, Star. 2. Gajkowski J., Bobowo 3. Masa, Starogard 4. Gapa S., Stara Jania
Kolodziejstwo	„	a) Przewoski, Starogard b) Czarnecki „	1. Czarnecki, Starog. 2. Arasmus R. „ 3. Przewoski St. „ 4. Umerski, Skarszewy
Fryzjerstwo	„	a) Paszek Fr., Starogard b) Ruszkiewicz „	1. Ruszkiewicz, Starog. 2. Kita Jan, Skórcz 3. Szarmach L., Starog.
Ślusarstwo	„	a) Zygowski Fr. Starog. b) Mliczek J. „	1. Mliczek J., Starog. 2. Bruski Józef „ 3. Krause Fr. „ 4. Kardasz St., Czersk
Blacharstwo	„	a) Mliczek J., Starogard b) Zygowski Fr. „	1. Zygowski Fr., Star. 2. Przybyłski W. „ 3. Bruski J. „ 4. Kardasz St., Czersk
Rzeźbiarstwo	„	a) Olszewski J., Starog.	1. Kühn A., Starogard 2. Dorr R., Wąbrzeźno 3. Sowa Józef, Czersk 4. Wleciał J., Grudziądz

Wykaz złożonych egzaminów czeladniczych
w obrębie Pomorskiej Izby Rzemieślniczej.

Zawód	Rok 1927	Rok 1926	Zawód	Rok 1927	Rok 1926
Młynarstwo	61	51	Kolodziejstwo	138	103
Piekarstwo	142	102	Kowalstwo	402	391
Cukiernictwo	3	8	Slusarstwo	269	234
Rzeźnictwo	260	161	Blacharstwo	25	19
Krawiectwo	158	148	Mechanictwo	27	27
Modniarstwo	6	11	Elektrotechnictwo	10	18
Szewetwo	187	128	Instalatorstwo	—	2
Kuśnierstwo	2	—	Kotlarstwo	—	1
Fryzjerstwo	58	25	Pilnikarstwo	—	4
Rzeźbiarstwo w drzewie	7	7	Zegarmistrzowstwo	9	7
Murarstwo	32	47	Rymarstwo	—	—
Ciesielstwo	23	47	Siodlarstwo	58	39
Ceglarsstwo	—	1	Garbarstwo	—	—
Dekarsstwo	3	4	Litografia	5	6
Garncearstwo	3	1	Introligatorstwo	4	3
Szklarstwo	2	4	Drukarstwo	17	32
Kominiarstwo	36	13	Tapicerstwo	11	14
Brukarstwo	2	2	Malarstwo	27	27
Stolarstwo	442	332	Lakiernictwo	2	2
Tokarstwo	1	3	Krawiectwo damsk.	9	11
Koszyłarstwo	31	24	Optyka	1	1
Bednarstwo	4	3	Fotografstwo	1	—
			Rzeźbiarstwo w kamieniu	7	—
			Razem	2456	2063

Komisje egzaminacyjne dla czeladników przy Izbie Rzemieślniczej.

Elektrotechnictwo — Grudziądz	a) Inż. Lech, przew. — Grudziądz b) „ Dolatowski, zast. przew. — Grudziądz c) Kopernik, m. instal., mistrz-ławnik „ d) Kujawski, ławnik czel. „
Modniarstwo — Grudziądz	a) Krajewski, m. kraw., przewodn. — Grudziądz b) Wasielewska, m. modn., zast. przew. i ławn. c) Pokorska, ławnik czeladnik — Grudziądz d) Mayerowska „ „ „
Damsko-krawiectwo — Starogard	a) Kotowski, m. kraw., przewodn. — Starogard b) Błaszowski „ „ zast. przew. „ c) Bunikowska, I-szy ławnik „ d) Swiklińska II-gi „ „ e) Kamiński, czel. „
Drukarstwo — Grudziądz	a) Dyr. Grobelny, m. druk., przew. — Grudziądz b) Kulerski Wł. „ zast. „ „ c) Dyr. Waligórski „ „ ławnik „ d) Szczuka Bol. „ „ Wąbrzeźno e) Jankowiak Edm., ławnik czel. — Grudziądz f) Sieg „ „ „
Młynarstwo — Grudziądz	a) Biszoff, synd. Izby, przewodn. — Grudziądz b) Stanisławski, m. młyn., ławnik „ c) Wielicki „ „ „

Litografstwo — Grudziądz	a) Dyr. Grobelny, m. druk., przew. — Grudziądz b) Kulerski Wł. „ zast. „ „ c) Waligórski „ ławnik „ d) Hering, rzeczoznawca „ e) Widner R. „
Rzeźbiarstwo w kamieniu — Toruń	a) Wykrzykowski J., przewodn. — Toruń b) Schneider Fr., zast. przew. „ c) Kamiński J., m. rzeźb., ławnik — Wąbrzeźno d) Mikołajewski J., czeladn. ławnik — Toruń e) Piątkiewicz Stan. „ „
Rzeźbiarstwo w drzewie — Toruń	a) Konkolewski, m. stol., przew. — Toruń b) Dorr, m. rzeźb., ławnik — Wąbrzeźno c) Szartowski, czel. rzeźb., ławnik — Toruń
Mechanictwo — Toruń	a) Katafias, państw. insp. przem., przew. — Toruń b) Cierpiałkowski, zast. przew. i ławnik „ c) Kręcki L., zast. ławnika „ d) Czernski A., ławnik czeladnik „ e) Lewandowski, zast. czel. ławn. — Toruń-Podg.
Koszykarstwo — Nowe	a) Frankowski A., m. koszyk., przew. — Nowe b) Gorczyński B., mistrz ławnik „ c) Biliński, ławnik czeladnik „
Instalatorstwo — Grudziądz	a) Szule W., m. ślusarski, przew. — Grudziądz b) Bendig, m. blach., mistrz ławnik „ c) Paterman „ „ „ d) Ponicki „ „ „ e) Zasadzki „ „ „ f) Zalisz „ „ „
Fotografstwo — Grudziądz	a) Poznański A., m. fot., przewodn. — Grudziądz b) Lemański, zast. przew. — Chełmno c) Lemański, ławnik „ d) Kaczmarek, zast. ławn. mistrza — Toruń e) Byszewski, ławnik „ f) Dittmann, zast. ławnika — Grudziądz
Ceglarstwo — Nowemiasto	a) Jentkiewicz, przew. — Nowemiasto b) Achelius, ławnik mistrz „ c) Kuparski, „ czel. „
Introligatorstwo — Grudziądz	a) Szczuka, m. druk., przew. — Wąbrzeźno b) Więcek, m. introl., zast. i ławnik — Toruń c) Malinowski, ławnik — Chełmno d) Demski, ławnik — Grudziądz e) Preuss, zast. ławnika — Toruń
Rzeźbiarst. w drzewie — Starogard	a) Olszewski J., m. stol., przew. — Starogard b) Sowa J., m. rzeźb., zast. i ławnik — Czersk c) Wlecial J., zast. ławnika — Grudziądz d) Bonkowski, ławnik czeladnik — Starogard
Modniarstwo — Chełmno	a) Gliniecki A., m. kraw., przew. — Chełmno b) Badziąg Wł., m. kraw., zast. przew. „ c) Mordawska H., m. modn., ławnik „ d) Sucharska H. „ zast. ławn. „ e) Chrzanowska H., ławnik czel. „ f) Richter R., zastępca ławnika „
Optyka — Grudziądz	a) Kruszewski, m. zegarm., przew. — Grudziądz b) Ritter jun., m. optyk, ławnik „ c) Romanowski M., ławnik czel. „
Siodlarstwo — Grudziądz	a) Heyka A., m. siodl., przew. — Lubawa b) Wykrzykowski, m. siodl., zast. przew. — Toruń c) Miszewski Lucjan — Chojuńce d) Nelkowski Jan — Grudziądz e) Fiałkowski Fr. „

Spis cechów - cechmistrzów oraz przewodniczących i zastępców komisji egzaminacyjnych przy cechach.

Nazwa cechu	Przewodniczący
Obwód I.	
Toruń	
1. Cech malersko-lakiern. (wolny) cechm. Zygm. Biernacki Toruń, Grudziądzka 111.	a) Z. Biernacki Toruń b) Sulecki Toruń
2. Cech stol. tokarski, cechm. K. Rolewski Toruń, Sobieskiego 25	a) Fr. Konkolewski Toruń b) Dąbrowski Fr. Toruń
3. Cech fryz. (wolny), cechm. Ebert Ks. Toruń	a) Ebert Ks. Toruń b) Barczyński Julian Toruń
4. Cech szewcki (wolny), cechm. J. Angowski Toruń, Małe Garbary	a) J. Schleier Toruń b) Olkiewicz M. Toruń
5. Cech kominiarski (przym.), cechm. Górny Stan. Łasin	a) Würz Wł. Golub b) Górny Łasin
6. Cech kowalski (wolny) cechm. M. Osmański Toruń	a) Osmański M. Toruń b) Nowak Jan Toruń
7. Cech bedn. kołodziejski (wolny), cechm. Pawlak Szymon Toruń, Podgórz Główna	a) Pawlak Szymon Toruń
8. Cech piekarski (wolny), cechm. G. Jurkiewicz Toruń, Mostowa	a) Jurkiewicz G. Toruń b) Kwiatkowski Toruń
9. Cech rzeźnicki (wolny), cechm. Głiszczyński Toruń Mokre, Kościuszki 77	a) Lipiński Fr. b) Głiszczyński Toruń
10. Cech garncarski (przym), cechm. Kuczkowski Toruń Mokre, Sw. Katarzyny	a) Kuczkowski J. Toruń b) Wyszyński Toruń
11. Cech krawiecki (wolny), cechm. Pętlinowski Jan Toruń, Kopernika 41	a) Pętlinowski Jan Toruń b) Kowalski Damazy Toruń
12. Cech siodl. rymarski (wolny), cechm. A. Wykrzykowski Toruń, Prosta 11/13	a) A. Wykrzykowski Toruń b) Czajkowski Toruń
13. Cech budowlany (wolny), cechm. Wykrzykowski J. Toruń, Warszawska 2	a) Wykrzykowski Julian Toruń b) Schneider Fr. Toruń
14. Cech koszykarski (przym.) cechm. Brzeski Jan, Chelmża	a) Brzeski Jan Chelmża b) Jeziorski L. Toruń
15. Cech ślusarski (wolny) cechm. A. Szulc Toruń	a) Winiarski M. Toruń b) Pyszora M. Toruń
16. Cech szklarski (przym.) cechm. J. Baranowski Toruń	a) Baranowski J. Toruń b) Lubiszewski J. Toruń
17. Cech blacharski cechm. Glišński T. Toruń	a) Glišński T. Toruń b) Schole H. Toruń
18. Cech zegarmistrzowski cechm. Nowicki Michał Chelmża	a) Nowicki Michał Chelmża b) Majchrowicz Bon. Toruń
Wąbrzeźno	
1. Cech stol. bedn. tok. (przym.) cechm. Ign. Barylski Wąbrzeźno	a) Barylski Ignacy Wąbrzeźno b) Balicki Teofil Wąbrzeźno
2. Cech piekarski cechm. J. Szostakowski Wąbrzeźno	a) Szostakowski J. Wąbrzeźno b) Bryks Wąbrzeźno
3. Cech kołodziejski cechm. Strzyżewicz Wąbrzeźno	a) Strzyżewicz Teodor Wąbrzeźno b) Olszewski Elzanowo
4. Cech siodlarski (przym.) cechm. Chojnicki St. Kowalewo	a) Chojnicki L. Wąbrzeźno b) Dziennik Antoni Kowalewo
5. Cech malarski cechm. Stańczewski Wąbrzeźno	a) Stańczewski Wąbrzeźno b) Jabłoński Wąbrzeźno
6. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Kaczyński Wąbrzeźno	a) Lubomski Wąbrzeźno b) Paszotta Wąbrzeźno

Nazwa cechu	Przewodniczący
7. Cech kowalski cechm. Falkowski Fr. Wąbrzeźno	a) Ambrózkiewicz Zieleń b) Falkowski Fr. Wąbrzeźno
8. Cech szewcki (wolny) cechm. Zaleski Wąbrzeźno	a) Zaleski Wład. Wąbrzeźno
9. Cech krawiecki cechm. Zaporowicz Wąbrzeźno	a) Zaporowicz R. Wąbrzeźno b) Rujner Marjan Wąbrzeźno
10. Cech metalowców cechm. F. Maciejewski Kowalewo	a) Grabowski Br. Wąbrzeźno b) Wiecki J. Wąbrzeźno
Chelmża	
1. Cech kowalsko-kołodz. (wolny) cechm. Stawski Chelmża	Komisja dla zawodu kowalskiego a) Stawski Szymon Chelmża b) Kowalski Wład. Chelmża
Golub	
1. Cech krawiecki (wolny) cechm. Wiśniewski Fr. Golub	Komisja dla zaw. kołodziejskiego a) Stawski Szymon Chelmża b) Olszewski Antoni Chelmża a) Litkowski Aleks. Chelmża b) Perszke Jan Chelmża
2. Cech stol. bednarski (wolny) cechm. Mrozowski Jan Golub	a) Urbański Józef Chelmża b) Szostakowski H. Chelmża b) Dolecki Józef Chelmża
3. Cech szewcki cechm. Suchowski Fr. Golub	a) Domżański Wł. Chelmża b) Muzalewski J. Chelmża
4. Cech kow. kołodz. siodł. cechm. Nozdrzykowski Fr. Golub	a) Kalinowski Chelmża b) Jaworski Konst. Chelmża a) Konkowski St. Chelmża b) Schauer Józef Chelmża
Kowalewo	
1. Cech szewcko-krawiecki cechm. Leski Fr. Kowalewo	Komisja dla zawodu krawieck. a) Wroński Antoni Kowalewo b) Puchalski Ant. Kowalewo
Grudziadz	
Obwód II.	
1. Cech szewcki (przym.) cechm. A. Cybulla Grudziadz	Komisja dla zawodu szewskiego a) Wroński Antoni Kowalewo b) Brzozowski Wł. Kowalewo
2. Cech fryzjerski (wolny) cechm. Szelezyński Grudziadz	a) Cybulla A. Grudziadz b) Malinowski Grudziadz
3. Cech piekarski (wolny) cechm. Zajaczkowski Grudziadz	a) Dobruchowski Grudziadz b) Wilewski Jan Grudziadz
4. Cech stolarski (wolny) cechm. Pahlke Jan Grudziadz	a) Spychala Bazyli Grudziadz b) Zajaczkowski Jan Grudziadz a) Pahlke Jan Grudziadz b) Wacławski Antoni

Nazwa cechu	Przewodniczący
5. Cech ślusarski (wolny) cechm. Szulc W. Grudziądz	a) Szulc W. Grudziądz b) Waclawski Fr.
Kom. dla zawodu blacharskiego	
6. Cech krawiecki (wolny) cechm. St. Rost Grudziądz	a) Szulc Wacław Grudziądz b) Bendig Józef Grudziądz
7. Cech Malarski (wolny) cechm. Lesiński Fr. Grudziądz	a) Rost St. Grudziądz b) Laskowski Jan Grudziądz
8. Cech budowlany (wolny) cechm. Czajkowski Gruczno	a) Lesiński F. Grudziądz b) Müller L. Grudziądz
9. Cech dekarcki (przym.) cechm. Perszke Jan Chelmnno	a) Jakubowski Piotr Grudziądz b) Czajkowski Gruczno
10. Cech rzeźniczy cechm. Preuss Grudziądz	a) Perszke Chelmnno b) Zyblewski J. Chelmnno
11. Cech cukierniczy cechm. Frąckowski Wł. Chelmnno	a) Zwoliński Wł. Grudziądz b) Pankowski Jan Małe Tarpno
12. Cech damsko-krawiecki cechm. Krajewski Fr. Grudziądz	a) Frąckowski Wł. Chelmnno b) Wiliński Jan Tezew
13. Cech kow. kołodziejsko cechm. Gwizdalski Grudziądz	a) Krajewski Fr. Grudziądz b) Laskowski Grudziądz
Komisja dla zawodu kowalskiego	
a) Gwizdalski Grudziądz b) Mross Fr. Grudziądz	
Kom. dla zawodu kołodziejskiego	
14. Cech siodl. tapicerski cechm. M. Ruciński Grudziądz	a) Gwizdalski Grudziądz b) Hildebrandt Dolna Grupa
15. Cech garncarski cechm. Łagoda St. Grudziądz	a) Ruciński M. Grudziądz b) Zientarski Grudziądz
16. Cech brukarski cechm. Kamiński Chelmnno	a) Łagoda St. Grudziądz b) Mańkowski B. Pelplin
a) Kamiński Wł. Chelmnno b) Olszewski Wojciech Toruń	
Chelmnno	
1. Cech piekarski (wolny) cechm. Kurowski Ant. Chelmnno	a) Rediger St. Chelmnno b) Cieciniński Józef Chelmnno
2. Cech bednarski (wolny) cechm. M. Idzikowski Chelmnno	a) Lipski Fr. Chelmnno b) Idzikowski M. Chelmnno
3. Cech młynarski (wolny) cechm. G. Hoffmann Nowe Dobro	a) Chrzanowski B. Chelmnno b) Ruther Hermann Dąbrowo
4. Cech stolarski (wolny) cechm. A. Demandt Chelmnno	a) Demandt Anastazy Chelmnno b) Adam Brunon Chelmnno
5. Cech rzeźniczy (wolny) cech. Rutkowski Fr. Chelmnno	a) Frąckowski Fr. Chelmnno b) Rutkowski Fr. Chelmnno
6. Cech malarski (wolny) cechm. L. Rudnicki Chelmnno	a) Rudnicki L. Chelmnno b) Kamiński J. Chelmnno
7. Cech siodlarski (wolny) cechm. Glatten Chelmnno	a) Lawicki Fr. Chelmnno b) Glatten E. Chelmnno
8. Cech budowlany (wolny) cechm. Frucht W. Chelmnno	a) Rosiński Jan Chelmnno b) Szyling G. Chelmnno
9. Cech ślusarski (wolny) cechm. Fr. Eblowski Chelmnno	a) Eblowski St. Chelmnno b) Eblowski Fr. Chelmnno
10. Cech krawiecki (wolny) cechm. Gaca Antoni Chelmnno	a) Gliniecki Aug. Chelmnno b) Badziąg W. Chelmnno
11. Cech kołodziejski (przym.) cechm. Piątkowski F. Brzozowo	a) Piątkowski F. Brzozowo b)

Nazwa cechu	Przewodniczący
12. Cech kowalski	a) Greiser A. Małe Czyste
cechm. Greiser Małe Czyste	b) Bukowski Fr. Chełmno
13. Cech szewski	a) Abraham Maks. Chełmno
cechm. Gałkiewicz Chełmno	b) Gałkiewicz St. Chełmno
14. Cech fryzjerski	a) Riedel F. Chełmno
cechm. F. Riedel Chełmno	b) Zblewski Fr. Chełmno
Łasin	
1. Cech kraw. szewski (wolny)	a) Chyliński Wł. Łasin
cechm. Chyliński Łasin	b) Miedzianowski A. Łasin
2. Cech kow. kolodziejski	a) Jakubowski Jan Jakóbkowo
cechm. Porzych Łasin	b) Kleszczyński R. Łasin
3. Cech bednarski (przym.)	a) Chojnowski Fr. Łasin
cechm. Chojnowski Fr. Łasin	b) Ciernicki Fr. Łasin
Nowe	
1. Cech szewcki (wolny)	a) Müller Jan Nowe
cechm. Müller Jan Nowe	b) Czarnecki Jan Nowe
2. Cech krawiecki (wolny)	a) Karasiewicz F. Nowe
cechm. J. Laskowski Nowe	b) Janowski F. Nowe
3. Cech stolarski (wolny)	a) Sieg Jerzy Nowe
cechm. Fr. Gburek Nowe	b) Dąbrowski Ad. Nowe
4. Cech rzeźnicki (wolny)	a) Stasiewski Fr. Nowe
cechm. Stasiewski Fr. Nowe	b) Smigielski Jan Nowe
5. Cech kowalski	a) Wygocki Maks. Nowe
cechm. Schwarz Fr. Nowe	b) Prengiel Bron. Nowe
6. Cech piekarski	a) Wiecki Stan. Nowe
cechm. St. Wiecki Nowe	b) Nikodem Wojciech Nowe
Radzyn	
1. Cech kow. kolodz. siodl.	a) Chrostowski Jan Radzyn
cechm. Jan Szatkowski Radzyn	b) Piekarski M. Boguszewo
Świecie	
1. Cech kowalski (wolny)	a) Gehrke Wal. Przechowo
cechm. Gehrke Walenty Przechowo	b) Kamiński Jan Konopat
2. Cech mal. szklarski (przym.)	a) Polum Osie
cechm. Górski Paweł Świecie	b) Górski Paweł Świecie
3. Cech piekarski (wolny)	a) Kierzkowski W. Świecie
cechm. Kierzkowski Świecie	b) Kłosowski Fr. Świecie
4. Cech krawiecki (wolny)	a) Rosiński Fr. Świecie
cechm. Rosiński Fr. Świecie	b) Nitka Fr. Lubiewo
5. Cech kolodziejski (wolny)	a) Kuberski Konst. Świecie
cechm. Kuberski Konst. Świecie	b) Bürszel M. Wiąg
6. Cech stolarski (wolny)	a) Schmidt Teofil Świecie
cechm. Gemza Jan Świecie	b) Gemza Jan Świecie
7. Cech rzeźnicki (wolny)	a) Manikowski Bol. Świecie
cechm. Manikowski Bol. Świecie	b) Nogalski Tomasz Świecie
8. Cech siodlarski (przym.)	a) Domachowski J. Świecie
cechm. Domachowski Świecie	b) Kontowski Fr. Gruczno
9. Cech szewcki (wolny)	a) Neumann Antoni Świecie
cechm. Neumann Ant. Świecie	b) Szychalski Jan Świecie
10. Cech młynarski (przym.)	a) Wiese Wojc. Sucha Młyn
cechm. Krauze Józef Drzyceim	b) Jasiński Konst. Ostrowite
Gniew	
1. Cech metalowców (przym.)	a) Niedbalski J. Gniew
cechm. Niedbalski J. Gniew	b) Wachowski K. Gniew

Nazwy cechu	Przewodniczacy
2. Cech piekarski (przym.) zast. cechm. Ziółkowski Gniew	a) b) Ziółkowski Wł. Gniew
3. Cech siodlarski (wolny) cechm. George Paweł Gniew	a) George Paweł Gniew b) Kaszubowski Fr. Tymawa
4. Cech kowalski (wolny) cechm. Pstrąg M. Gniew	a) Pstrąg Marjan Gniew b) Białkowski Jan Szprudowo
5. Cech rzeźnicki (przym.) cechm. Borzeszkowski Fr. Gniew	a) Borzeszkowski Fr. Gniew b) Witta Jan Gniew
6. Cech szewcki (przym.) cechm. A. Grubezyński Gniew	a) Konradt Ant. Gniew b) Grubezyński Andrzej Gniew
7. Cech krawiecki (wolny) cechm. Zawadzki Jan Gniew	a) Zawadzki Jan Gniew b) Otlewski Piotr Gniew
8. Cech koszykarski (przym.) cechm. Fr. Frankowski Gniew	a) Frankowski Fr. Gniew b) Milewski A. Opalenie
9. Cech kołodziejski (wolny) cechm. Jan Gala Lignowy	a) Gala Jan Lignowy b) Klein Alojzy Piaseczno

Obwód III.

Chojnice.

1. Cech malarski (wolny) cechm. M. Augustyński Tuchola	a) Augustyński M. Tuchola b) Kanięcki Leon Chojnice
2. Cech kowalski (wolny) cechm. Cysewski Lipnica	a) Burmistrz miasta Chojnice b) Cysewski Jan Chojnice
3. Cech krawiecki (wolny) cechm. Cysewski A. Chojnice	a) Cysewski Alojzy Chojnice b) Domracki Paweł Chojnice
4. Cech piekarski cechm. Grzybowski Chojnice	a) Trojanowski B. Chojnice b) Grzybowski Leon Chojnice
5. Cech ślusarski (wolny) cechm. Fr. Buda Chojnice	a) Szpitter Tuchola b) Felski Ambroży Brusy
6. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Stachowicz Chojnice	a) Bakoś Wojciech Chojnice b) Słwiński Chojnice
7. Cech wozowników (wolny) cechm. Olszewski Br. Chojnice	a) Olszewski Bron. Chojnice b) Rekowski Leon Chojnice
8. Cech budowlany (wolny) cechm. Landowski J. Chojnice	a) Landowski Jan Chojnice b) Brzóskowski Zyg. Brusy
9. Cech kominiarski cechm. Andrzejewski Starogard	a) Andrzejewski Fr. Starogard b) Siniarski A. Sepólno
10. Cech szewcki cechm. Zawadzki Chojnice	a) Zawadzki Ant. Chojnice b) Chylewski St. Chojnice
11. Cech stolarski (wolny) cechm. Bolle Fr. Chojnice	a) Burmistrz miasta Chojnice b) Tope Adam Chojnice
12. Cech fryzjerski cechm. Zuchowski Chojnice	a) Zuchowski Fr. Chojnice b) Roliński Jan Chojnice
13. Cech młynarski cechm. Klara Michał Czersk	a) Klara Michał Czersk b) Scheffler Czersk

Tuchola.

1. Cech krawiecki (przym.) cechm. Pawełski Paweł Tuchola	a) Pawełski Paweł Tuchola b) Prochowski Tomasz Koślinka
2. Cech stolarski (przym.) cechm. Gierchowski Fr. Tuchola	a) Gierchowski Fr. Tuchola b) Matuszewski Karol Tuchola
3. Cech kowalski (wolny) cechm. Gulkowski B. Kielpin	a) Gulgowski Bol. Kielpin b) Przytarski A. Tuchola
4. Cech piekarski (wolny) cechm. Jan Latzke Tuchola	a) Jan Latzke Tuchola b) Strzelecki R. Tuchola
5. Cech kołodziejski (przym.) cechm. Matuszewski Koślinka	a) Matuszewski Koślinka b) Sylwester B. Tuchola

Nazwy cechu	Przewodniczący
6. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Zająkała Roman Tuchola 7. Cech szewcki (przym.) cechm. Jan Karwat Tuchola 8. Cech młynarski (przym.) cechm. Rafiński Wł. Kamienica	a) Zająkała Roman Tuchola b) Weyna Walerjan Tuchola a) Karwat Jan Tuchola b) Gabrych Walerjan Tuchola a) Praśniewski Teofil Tuchola b) Rafiński Wład. Kamienica
Sępólno.	
1. Cech krawiecki (wolny) cechm. T. Poch Sępólno 2. Cech szewcki (wolny) cechm. Domek Br. Sępólno 3. Cech kołodz. kowalski cechm. Jerzy Schütz Sępólno 4. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Wachhole Sępólno 5. Cech piekarski (przym.) cechm. Kraege Teodor Sępólno 6. Cech młynarski cechm. Winowiecki Sępólno	a) Klein Aleksy Sępólno b) Borlik Paweł Sępólno a) Domek Br. Sępólno b) Szemryk F. Sępólno a) Grzegorzewski A. Włościbórz b) Pastwik Sępólno a) Lasecki Stefan Sępólno b) Mazurkiewicz Leon Więcbork a) Ossowski Józef Sępólno b) Balzer Wł. Więcbork a) Winowiecki Fr. Więcbork b) Rollke Otton Więcbork
Więcbork	
1. Cech kow.-kołodz.-siodl. (wolny) cechm. Młodzik Maks. Więcbork 2. Cech stol. bednarski (wolny) cechm. Hallweg H. Więcbork 8. Cech blach. ślusarski cechm. Szalski Paweł Więcbork 4. Cech kraw. szewcki (wolny) cechm. Kania Fr. Więcbork	a) Młodzik Maks. Więcbork b) Wolski B. Więcbork a) Pankau Ludwik Więcbork b) Hallweg Henryk Więcbork a) Szalski Paweł Więcbork b) Burmistrz miasta Więcbork a) Kania Fr. Więcbork b) Turz Andrzej Więcbork
Kamień.	
1. Cech kraw. szewski (przym.) cechm. A. Chodera Kamień 2. Cech kow. kołodz. cechm. Sprengel Fr. Mała Cerkwica	a) Gburszyk A. Płocicz a) Przymuszała Paweł Płocicz a) Sprengel M. Cerkwica b) Młodzik B. Płocicz
Czersk.	
1. Cech piekarski cechm. Gilla Czersk 2. Cech krawiecki cechm. Samplawski Adam Czersk 3. Cech stol.-bednarski cechm. J. Czabania Czersk 4. Cech kow.-kołodziejski cechm. Butowski J. Czersk 5. Cech rzeźniczy cechm. Szpręga Jan Czersk 6. Cech szewcki cechm. Ossowski Czersk	a) Gostkowski Józef Czersk b) Deja Jan Czersk a) Samplawski A. Czersk b) Hofmann Jakób Czersk a) Czabania J. Czersk b) Sikorski Czersk a) Butowski Juljan Czersk b) Buczyński Fr. Czersk a) Grzeca Paweł Czersk b) Kitowski St. Czersk a) Repiński I. Teodor Czersk b) Ossowski A. Czersk
Obwód IV.	
Brodnica	
1. Cech garncarski (wolny) cechm. B. Kronke Brodnica 2. Cech ślusarski cechm. Niklewski T. Brodnica	a) Kronke Bol. Brodnica b) Bandrowski B. Brodnica a) Niklewski T. Brodnica b) Burza Hermann Brodnica

ZWIĄZKI CECHOWE.

Niepomierne znaczenie w organizacyjnym ustroju rzemiosła mają związki cechowe, jako ogniska łączące rzemieślników jednego zawodu, w którym rzemieślnicy znajdują rzecznika swoich spraw zawodowych, a temsamem gospodarczych. Jako zbiorowisko o jednakich potrzebach, najlepiej nadaje się do przeprowadzenia organizacyjnego tychże.

W roku sprawozdawczym znajdowały się w obrębie Izby następujące związki:

1. Polski Związek Cechów Piekarskich na Pomorzu z siedzibą w Grudziądzu. Prezes: Ignacy Józefowicz, mistrz piekarski w Grudziądzu, ul. Toruńska.
2. Polski Związek Cechów Rzeźnickich na Pomorzu z siedzibą w Toruniu. Prezes: Józ. Szczmański, mistrz rzeźnicki, Toruń-Podgórz.
3. Polski Związek Cechów Fryzjerskich na Pomorzu z siedzibą w Grudziądzu. Prezes: Bronisław Makowski, mistrz fryzjerski, Grudziądz, ul. Ks. Budkiewicza (obecnie m. fr. Nowakowski).
4. Polski Związek Cechów Krawieckich na Pomorzu z siedzibą w Grudziądzu. Prezes: Laskowski, mistrz krawiecki, Grudziądz, ul. J. Wybickiego.
5. Polski Związek Cechów Szewskich na Pomorzu z siedzibą w Grudziądzu. Prezes Antoni Cybula, mistrz szewski, Grudziądz, ul. Strzelecka 13.
6. Polski Związek Cechów Stolarskich na Pomorzu z siedzibą w Toruniu. Prezes: Fr. Dąbrowski, mistrz stolarski, Toruń-Mokre.
7. Polski Związek Cechów Młynarskich na Pomorzu z siedzibą w Grudziądzu. Prezes: Wojciech Wiese, mistrz młynarski, Sucha — Młyn pow. Świecie.
8. Polski Związek Cechów Kominiarskich (którego terenem działania jest były zabór pruski), z siedzibą w Katowicach. Prezes: Brunon Wons, mistrz kominiarski, Nikiszowiec (Województwo Górnośląskie).

Co do działalności poszczególnych związków, to należy zaznaczyć, że była naogół dość żywotną, a w niektórych wypadkach nawet bardzo intensywną.

W. N. Konop. Kiprowski P. kowal; N. Dwór. Kleppien Jan, rzeźnik; Wejherowo. Klosowski Fr., piekarz; Swiecie. Kowalkowski M., kowal; Swiekatowo. Kuberski S., szewc; Lubawa. Kalksztein Fr., szewc; Lubawa. Kamiński J., rzeźnik; Starogard. Kreft Fr., kołodziej; Oslamno. Kreft Kl., rzeźnik; Starogard. Knuza R. dekarz; Chelmża. Krajewski Jan, stolarz; Brodnica. Kowalski Jan, kowal; Nowawieś. Koepka E., kowal; Bartosz. Karczewski B., kowal; Cichowo. Kielpiński Franciszek, kowal; Dąbrówka. Kuzikowski J., ślusarz; Grudziądz. Karau Ferd., siodlarz; Wąbrzeźno. Klein Juljusz, szewc; Toruń. Kończykowski A., szewc; Toruń. Kowalski A., szewc; Toruń. Leszczyński Fr., krawiec; Lubawa. Liedke Herm., kowal; N. Łąki. Lemke Wojciech, rzeźnik; Wejherowo. Landratkiewicz, szewc; Toruń. Lisiński Jan, szewc; Toruń. Müller Edw. rzeźnik; Wejherowo. Mondrowski J., szewc; Lubawa. Mrozowski Jan, stolarz; Golub. Młyński Fr., kowal; Pałubice. Majewski Teodor, stolarz; Brusy. Minklei Edw., szewc; Toruń. Nowakowski A., szewc; Lubawa. Noetzel Paweł, ślusarz; Lubawa. Nierzwicki J., rzeźnik; Lubichowo. Nitz Wilhelm, krawiec; Swiekatowo. Namin J., kowal; Gniew. Okroj Walerjan, kołodziej; Kliniec. Olkiewicz Wł. szewc; Toruń. Pszczolński Jan., kowal; Jeźewo. Pokojski Józef, szewc; Lubawa. Płockowski J., rzeźnik; Zblewo. Perszke J., dekarz; Chelmno. Popp Jan, rzeźnik; Puck. Pypka Augustyn, kowal; Zukowo. Pryll Zygfried, szewc; Toruń. Paszke Maks, piekarz; Kościerzyna. Rolbiecki Fr., kołodziej; Kościerzyna. Riemenschneider, ślusarz; Toruń. Rzóska Aug., rzeźnik; Lubichowo. Radyszewski R., kołodziej; Swiecie. Reszkiewicz Fr., szewc; Toruń. Spręga Jan, rzeźnik; Czersk. Szews August, kowal; Golożyce. Sendowski Osk. rzeźnik Tezew. Schmit A., szewc; Lubawa. Siedlecki A., krawiec; Brodnica. Sokołowski T., szewc; Puck. Sokulski L., kowal; Kowalewo. Syrocki Wł., krawiec; Chelmża. Sznaba Ant., szewc; Toruń. Sobiecki Jan, szewc; Toruń. Stowiński Wł. szewc; Toruń. Schwarc G., kowal; Kartuzy. Schmelter Fr., kowal; Drzyeim Starczak Br., kowal; Przysiersk. Stark Wilh., stolarz; Wejherowo. Stoch Benjamin, młynarz; Chojnice. Strauhs Gustaw, rzeźnik; Starogard. Stenki Ant., kowal; Ślamsiz Tutlewski Jan, kowal; Sulnówko. Tomaszewski Ignacy, szewc; Lubawa. Tuszyński rzeźnik; Skórcz. Tomon Rysz., fryzjer; Grudziądz. Urbański Ant., szewc; Wąbrzeźno. Wróblewski P., kowal; P. Łąki. Will Ferdyn., kowal; Osie. Wollenberg K., dekarz; Wąbrzeźno. Wasielewski J., stolarz; Brodnica. Wuczek E., krawiec; Kościerzyna. Wojewódka, krawiec; Kościerzyna. Wroński M., krawiec; Kościerzyna. Wiecki J., ślusarz; Wąbrzeźno. Wyrkaz Marcin, kowal; Jamno. Wygandt Karol, kowal; Brodnica. Węzeł Józef, kowal; Młynki. Wiśniewski Jan szewc; Toruń. Ząbel Otton, kowal; Cieleszyn. Zieliński Fr. krawiec; Swiecie. Zimny Jan, kowal; Gniew. Ziolkowski Jan, szewc; Toruń. Zolnowski J., kowal; Starogard.

DYPLOMY JUBILEUSZOWE.

W roku sprawozdawczym Izba wydała kilkadziesiąt dyplomów Jubileuszowych z okazji 50 i 25 lecia pracy zawodowej.

Z okazji 50-lecia otrzymali następujący rzemieślnicy :

Dombkowski Al., szewc; Lubawa. Hildebrandt A., kowal; Grupa. Kriepel Fried., siodlarz; Gniew. Kozłowski St., rzeźnik; Chełmża. Lazarowicz Ign., szewc; Lubawa. Maahs Karol, kowal; Puck. Pryliński Jan, szewc; Toruń. Rosinek A., młynarz; Puck. Rühl Robert, ślusarz; Grudziądz. Radomicki Fr., szewc; Toruń. Szynrzecki Fr., szewc; Kartuzy. Wołowski Józef, szewc; Toruń. Urbański Tom., stolarz; Chełmno.

Z okazji 25-lecia otrzymali następujący rzemieślnicy:

Ambrożkiewicz, kowal; Zieleń. Angowski Józef, szewc; Toruń. Arndt Jan, szewc; Toruń. Balewski Teodor, krawiec; Lubawa. Bohm Juljan, kowal; Lowinek. Bronikowski L., kowal; Wudzin. Bandusz Otton, rzeźnik; Chylonja. Bielski Paweł, szewc; Lubawa. Bartkowski T., szewc; Lubawa. Błaszowski W., szewc; Lubawa. Bociek Wojciech, krawiec; Swiekat. Balewski Paweł, krawiec; Brodnica. Bialkowski, kowal; Gniew. Boht Rudolf, kowal; Chełmża. Bogacki Wł., szewc; Brodnica. Chyla Bernard, rzeźnik; Czersk. Czybowiec P., kowal; Orłowo. Cieszyński Jan, szewc; Lubawa. Cujnowicz Ks. szewc; Puck. Dombrowski W., kowal; Osie. Dybowski Antoni, szewc; Toruń. Dybowski Franciszek, szewc; Toruń. Eweld Fryd., kowal; N. Okonin. Engling Jan, rzeźnik; Wejherowo. Edel Jan, kołodziej; Kościerzyna. Fetlin Hieronim, szewc; Lubawa. Flisikowski Jan, kołodziej; Kościerzyna. Falkowski Franciszek, kowal; Wąbrzeźno. Feistner Ludwik, krawiec; Starogard. Grzecka, Paweł, rzeźnik; Czersk. Głaszka Fr., krawiec; Lubawa. Gehrke Wal., kowal; Przechowo. Gerscher Wojciech, rzeźnik; Wejherowo. Głabiszewski Tom, rzeźnik; Brodnica. Gdaniec Teofil, szewc; Kościerzyna. Gadomski Ber. rzeźnik; Starogard. Glaubitz Maks. rzeźnik; Starogard. Gdonski Józef, rzeźnik; Starogard. Goryca Juljan, stolarz; Brodnica. Goertza J. stolarz; Chełmno. Hermann Teodor, kołodziej; Kościerzyna. Hoebell H., rzeźnik; Starogard. Iwicki Edm., kowal; Klonowo. Jaro-szewski Al., szewc; Lubawa. Jarmużewski L. stolarz; Brodnica. Jankowski J., kowal; Korczewy. Idzikowski M., bednarz; Chełmno. Janta Piotr, kowal; Parchowo. Jarzembka Fr., szewc; Toruń. Jezewski Nikodem, budowniczy Toruń. Konarski Franciszek, kowal; Lubiewo. Kaczmarek H., kowal; Gruczno. Kamiński Jan, kowal;

Nazwa cechu	Przewodniczący
8. Cech budowlany (przym.) cechm. Grabowski Puck	a) Grabowski A. Puck
	b) Klebba Leon Puck
9. Cech młynarski (przym.) cechm. Priebe Puck	a) Priebe J. Puck
	b) Hinc Teodor Swarzewo
Skarszewy.	
1. Cech stolarski (wolny) cechm. Janicki J. Skarszewy	a) Burmistrz miasta Skarszewy
2. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Olszewski W. Skarszewy	b) Borzeszkowski Paweł Zblewo
3. Cech szewsko-kraw. (przym.) cechm. Kościński Jan Skarszewy	a) Olszewski Wl. Skarszewy
4. Cech piekarski (wolny) cechm. Listownik Skarszewy	b) Magnus Jan Skarszewy
5. Cech kow.-kołodz.-siodl. cechm. K. Czarkowski Skarszewy	a) Kościński Jan Skarszewy
	b) W. Pomierski Skarszewy
	a) Brzeziński W. Skarszewy
	b) Białk Fr. Skarszewy
Kom. dla zawodu kowalskiego.	
	a) Czarkowski K. Skarszewy
	b) Umerski Antoni Kokoszki
Kom. dla zawodu kołodziejskiego.	
	a) Czarkowski K. Skarszewy
	b) Umerski Antoni Kokoszki
Kom. dla zawodu siodlarskiego.	
	a) Czarkowski K. Skarszewy
	b) Umerski Antoni Kokoszki
Kartuzy.	
1. Cech stolarski (wolny) cechm. Kolka J. Kartuzy	a) Kolka J. Kartuzy
2. Cech krawiecki (przym.) cechm. Gołębiewski R. Kartuzy	b) Szymichowski St. Kartuzy
3. Cech piekarski (przym.) cechm. Dobrowolski Sierakowice	a) Kostuch Wojciech Sierakowice
4. Cech rzeźniczy cechm. Bela Leon Kartuzy	b) Gołębiewski Kartuzy
5. Cech szewski cechm. Klononowski Jan Kartuzy	a) Dobrowolski Sierakowice
6. Cech kow.-kołodz.-siodl. cechm. Rószkowski Wl. Kartuzy	b) Miśkowski T. Kartuzy
	a) Kuczkowski Fr. Kartuzy
	b) Bela Leon Kartuzy
	a) Kullas Jan Kartuzy
	b) Grzenkowski Frac. Kartuzy
Kom. dla zawodu kowalskiego.	
	a) Rószkowski Wl. Kartuzy
	b) Rozener Józef Kartuzy
Kom. dla zawodu kołodziejskiego.	
	a) Rószkowski Wl. Kartuzy
	b) Rozner Józef Kartuzy

Nazwa cechu	Przewodniczący
6. Cech, budowlany (przym.) cechm. Jereczek Ign. Kościerzyna	a) Jereczek Ign. Kościerzyna b) Landowski Leon Kościerzyna
7. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Rosinek A. Kościerzyna	a) Gierszewski Jan Kościerzyna b) Magnus Fr. Kościerzyna
8. Cech szewcki (przym.) cechm. Kujawski J. Kościerzyna	a) Kujawski J. Kościerzyna b) Tuske Fr. Kościerzyna
9. Cech kow.-siodlarski (przym.) cechm. Moritz L. Dębogóry	a) Moritz L. Dębogóry b) Marchewicz Maks. Lubiana
10. Cech kolodziejski (przym.) cechm. Swieczkowski Kościerzyna	a) Swieczkowski Fr. Kościerzyna b) Kropidłowski J. Kościerzyna
11. Cech młynarski (przym.) cechm. Reich Jan Kościerzyna	a) Łacki Cz. Pogódki b) Czapiewski Paweł Wieprznica
12. Cech garn.-ceglarski (przym.) cechm. Budziński J. Kościerzyna	a) Budziński J. Kościerzyna b) Budziński Aug. Skarszewy

Obwód VI.

Wejherowo.

1. Cech budowlany (wolny) cechm. Scheiba Teofil Wejherowo	a) Scheiba T. Wejherowo b) Grabowski Anastazy Puck
2. Cech stol. bednarski (wolny) cechm. W. Stark Wejherowo	a) Stark W. Wejherowo b) Markowski K. Wejherowo
3. Cech krawiecki (wolny) cechm. Bojeński Wejherowo	a) Bojeński J. Wejherowo b) Dziecielski L. Wejherowo
4. Cech siodlarski (wolny) cechm. Bartsch Wejherowo	a) Bartsch O. Wejherowo b) Chrzan Maks. Wejherowo
5. Cech kolodziejski (wolny) cechm. Fularczyk Wejherowo	a) Fularczyk J. Wejherowo b) Dąbski Jan Wejherowo
6. Cech metalowców (wolny) cechm. Grabiński Fr. Wejherowo	a) Grabiński Fr. Wejherowo b) Rogliński Jan Wejherowo
7. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Kleppin Jan Wejherowo	a) Rosinka Jan Wejherowo b) Lewenau Jan Wejherowo
8. Cech szewcki cechm. Błaszka J. Wejherowo	a) Pilat Józef Wejherowo b) Błaszka Julj. Wejherowo
9. Cech piekarski (wolny) cechm. Kitowski T. Wejherowo	a) Kitowski Teofil Wejherowo b) Derron Aug. Wejherowo
10. Cech malarsko-lak. (przym.) cechm. Hodam Puck	a) Kowalkowski Edm. Kartuzy b) Szule Fr. Puck
11. Cech młynarski cechm. Marszałkowski Zagórze	a) Marszałkowski Zagórze b) Kotłowski Jan Luzino
12. Cech fryzjerski (przym.) cechm. Schieman Wejherowo	a) Małachowski Sylw. Wejherowo b) Kminikowski Gdynia

Puck.

1. Cech rzeźniczy (przym.) cechm. Popp Jan Puck	a) Popp Jan Puck b) Drew Ernest Puck
2. Cech piekarski (przym.) cechm. Kopicki Puck	a) Kopicki K. Puck b) Lessnau Puck
3. Cech kolodziejski (wolny) cechm. Abraham J. Puck	a) Abraham J. Puck b) Kreft Fr. Puck
4. Cech kowalski (wolny) cechm. Oberzig Łebcz	a) Oberzig Jan Łebcz b) Czuba Fr. Puck
5. Cech stolarski (przym.) cechm. Konefke Puck	a) Burmistrz miasta Puck b) Elwart Julian Puck
6. Cech krawiecki (przym.) cechm. Pliński Aug. Puck	a) Pliński Aug. Puck b) Kasperek Aug. Puck
7. Cech szewcki (przym.) cechm. Reddig Puck	a) Burmistrz miasta Puck b) Krampikowski Puck

Nazwa cechu	Przewodniczący
5. Cech stol.-bednarski (wolny) cechm. Marchlewicz Starogard	a) Marchlewicz L. Starogard b) Potulski Leon Starogard
6. Cech siodlarski (wolny) cechm. Szybrowski Starogard	a) Szybrowski Starogard b) Kurt Aleksy Starogard
7. Cech malarski (wolny) cechm. Longear J. Starogard	a) Longear Józef Starogard b) Kierzka Felks Starogard
8. Cech szewcki (wolny) cechm. Maciejewski Starogard	a) Maciejewski Teodor Starogard b) Wika Franc. Starogard
9. Cech fryzjerski (wolny) cechm. Paszek Fr. Starogard	a) Paszek Fr. Starogard b) Rószkiewicz Cz. Starogard
10. Cech kowalski (wolny) cechm. Gołembiewski Starogard	a) Gołembiewski Aug. Starogard b) Tramp Karol Lubichowo
11. Cech ślus.-blacharski (wolny) cechm. Zygowski Starogard	a) Zygowski Fr. Starogard b) Przybylski Wiktor Starogard
12. Cech budowlany (wolny) cechm. Pillar Jan Starogard	a) Pillar Jan Starogard b) Lisewski Alojzy Starogard
Tezew.	
1. Cech kowalski (wolny) cechm. Haydasz Tezew	a) Haydasz Walenty Tezew b) Piotrkowski Józef W. Słońce
2. Cech młynarski (przym.) cechm. W. Szulc Tezew	a) Bonkowski Teodor Tezew b) Gwizdała Józef Zawada
3. Cech malarski (wolny) cechm. Wyszyński J. Tezew	a) Wyszyński J. Tezew b) Wiśniewski R. Pelplin
4. Cech kłodziejski (wolny) cechm. Kankowski Hubert Tezew	a) Wachowski J. Rajkowy b) Staniszewski A. Gniszewo
5. Cech krawiecki (wolny) cechm. Wilga Stan. Tezew	a) Rogowski J. Tezew b) Wilga St. Tezew
6. Cech ślusarski (wolny) cechm. Rintelen Tezew	a) Markowski Jan Tezew b) Radziejewski Tezew
7. Cech zegarmistrzowski (wolny) cechm. Cichorz Paweł Pelplin	a) Cichorz Paweł Pelplin b) Karczyński Cz. Pelplin
8. Cech stolarski (wolny) cechm. Adrian O. Tezew	a) Falkowski Wład. Rajkowy b) Wagner Subkowy
9. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Maćkowiak Tezew	a) Deyna Aleks. Tezew b) Maćkowiak Ludwik Tezew
10. Cech tapicerski (wolny) cechm. Gliński Tezew	a) Gliński Ryszard Tezew b) Gutkowski T. Pelplin
11. Cech piekarski (wolny) cechm. Szczygielski Tezew	a) Szczygielski F. Tezew b) Bożykowski L. Tezew
12. Cech fryzjerski (wolny) cechm. Szczepanowski F. Tezew	a) Szczepanowski F. Tezew b) Androwski Jan Tezew
13. Cech szewcki cechm. Gryffkowski Tezew	a) Gryffkowski J. Tezew b) Szyjkowski R. Tezew
14. Cech budowlany (wolny) cechm. Paczkowski Tezew	a) b)
Kościerzyna.	
1. Cech metalowców (przym.) cechm. Lubawski Fr. Kościerzyna	a) Lubawski Fr. Kościerzyna b) Kamiński Aug. Kościerzyna
2. Cech fryzjerski (przym.) cechm. Ruchniewicz Kościerzyna	a) Ruchniewicz Kl. Kościerzyna b) Kośnik Fr. Kościerzyna
3. Cech krawiecko-kuśn. (przym.) cechm. Wojewódka Kościerzyna	a) Wroński Maks. Kościerzyna b) Jonas Wiktor Kościerzyna
4. Cech stolarski (przym.) cechm. Marchewicz Kościerzyna	a) Marchewicz Fr. Kościerzyna b)
5. Cech piekarski (wolny) cechm. Pawłowski L. Kościerzyna	a) Pawłowski L. Kościerzyna b) Kośnik Józef Kościerzyna

Nawza cechu	Przewodniczący
6. Cech krawiecki cechm. Waśniewski J. Lidzbark Nowemiasto.	a) Waśniewski J. Lidzbark b) Lewandowski
1. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Ludwicki Bol. Nowemiasto 2. Cech ślusarski (wolny) cechm. Duszyński A. Nowemiasto 3. Cech krawiecki (wolny) cechm. Mierzwa B. Nowemiasto 4. Cech stolarski cechm. Góralski Cz. Nowemiasto 5. Cech piekarski (wolny) cechm. Jabłoński Nowemiasto 6. Cech kowalski cechm. Grabowski Nowemiasto 7. Cech szewski (wolny) cechm. Czolba M. Nowemiasto 8. Cech młynarski (przym.) cechm. E. Kastrau Bratjan	a) Ludwicki Bol. Nowemiasto b) Rogacki Fr. Nowemiasto a) Duszyński Nikod. Nowemiasto b) Wygocki Jan Nowemiasto a) Mierzwa B. Nowemiasto b) Pajerowski Nowemiasto a) Góralski Czesł. Nowemiasto b) Jentkiewicz Bron Nowemiasto a) Jabłoński W. Nowemiasto b) Morenc Jan Nowemiasto a) b) a) Czolba Marjan Nowemiasto b) Mazurkiewicz J. Nowemiasto a) Kastrau A. Bratjan p. Lubawa b) Gemba Wojciech Rodzone
Działdowo. 1. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Sompoliński Działdowo 2. Cech kow.-ślusarski cechm. Pleta Fr. Rywoczyn 3. Cech krawiecki cechm. Truszkowski Działdowo 4. Cech piekarski (wolny) cechm. Koszwitz Fryd. Działdowo 5. Cech stolarski (wolny) cechm. Wysocki Maks. Działdowo 6. Cech szewski (wolny) cechm. Dietsch Ang. Działdowo 7. Cech bedn.-kolodziejski cechm. M. Kleist Działdowo	a) Marszewski Adam Działdowo b) Karczewski Stan. Działdowo a) Zastawny Jan Działdowo b) Pleta Fr. Rywoczyn a) Truszkowski Jan Działdowo b) Karpa Ludwik Działdowo a) Krajewski K. Howo b) Graduszewski Wł. Działdowo a) Suchocki Julian Działdowo b) Terwowski J. Działdowo a) Waśniewski Jan Działdowo b) Senczek G. Działdowo a) Kleist Michał Działdowo b) Jankowski B. Działdowo
Górzno. 1. Cech rzeźniczy (przym.) cechm. J. Głabiszewski Górzno 2. Cech kow.-kolodziejski cechm. Kalinowski K. Górzno 3. Cech kraw.-szewski (wolny) cechm. Siedlecki A. Górzno 4. Cech stol.-bednarski cechm. Rogalski Górzno	a) Golembiewski Jan Górzno b) Głabiszewski Józef Górzno a) Kalinowski Konst. Górzno b) Wiśniewski L. Górzno a) Siedlecki A. Górzno b) Gorczyński H. Górzno a) Rogalski Fr. Górzno b) Kowalski Adam Górzno
Obwód V.	
Starogard. 1. Cech rzeźniczy (wolny) cechm. Guzowski Alojzy Starogard 2. Cech krawiecki (wolny) cechm. Kotowski Leon Starogard 3. Cech kolodziejski (wolny) cechm. Przewoski St. Starogard 4. Cech piekarski (wolny) cechm. Tiałowski T. Starogard	a) Gadomski Bernard Starogard b) Ebert Józef Starogard a) Kotowski Leon Starogard b) Krukwiński Jan Starogard a) Przewoski St. Starogard b) Czarnecki Jan Starogard a) Tiałowski T. Starogard b) Galkowski Ignacy Starogard

Nazwa cechu	Przewodniczący
3. Cech kowalski cechm. Swiniarski Brodnica	a) Swiniarski Brodnica b) Kaszyński Jan Brodnica
4. Cech kołodziejski cechm. K. Heyda Brodnica	a) K. Heyda Brodnica b) Urbański Roman Brodnica
5. Cech krawiecki cechm. T. Skowroński Brodnica	a) Skowroński T. Brodnica b) Seroczyński A. Brodnica
6. Cech stolarski (wolny) cechm. Józef Lula Brodnica	a) Krajewski Jan Brodnica b) Wasilewski J. Brodnica
7. Cech szewcki (wolny) cechm. Orlewicz Brodnica	a) Orlewicz Bol. Brodnica b) Klein Ant. Brodnica
8. Cech malarski (wolny) cechm. Kuczyński G. Brodnica	a) b) Kuczyński G. Brodnica
9. Cech piekarski (wolny) cechm. Smoczyński B. Brodnica	a) Smoczyński B. Brodnica b) Psuta Stan. Brodnica
10. Cech rzeźnicki (wolny) cechm. Węglarski Jan Brodnica	a) Skwarski Wł. Brodnica b) Lamparski Ant. Brodnica
11. Cech fryzjerski cechm. J. Machaj Brodnica	a) Machaj J. Brodnica b) Kokoszyński Br. Nowemiasto
Lubawa.	
1. Cech krawiecki (wolny) cechm. M. Jakielski Lubawa	a) Jakielski Michał Lubawa b) Lachowski A. Lubawa
2. Cech piekarski (wolny) cechm. Krzewiński Lubawa	a) Krzewiński Aleks. Lubawa b) Neumann Augustyn Lubawa
3. Cech szewcki cechm. Tomaszewicz Lubawa	a) Tomaszewicz Ign. Lubawa b) Nowakowski Adam Lubawa
4. Cech rzeźnicki cechm. Leski Wł. Lubawa	a) Dębicki L. Lubawa b) Draszewski A. Lubawa
5. Cech malarski cechm. Turkowski Wł. Lubawa	a) Turkowski Wł. Lubawa b) Gęstwicki F. Lubawa
6. Cech ślusarski cechm. Czajkowski J. Lubawa	a) Czajkowski Jan Lubawa b) Grabowski Józef Lubawa
7. Cech stolarski cechm. Licznerski Lubawa	a) Licznerski Fr. Lubawa b) Lietz Piotr Lubawa
8. Cech kow.-kołodz.-siodl. (wolny) cechm. A. Krasiński Lubawa	Komisja dla zawodu kowalskiego a) Krasiński A. Lubawa b) Dembicki T. Lubawa Kom. dla zawodu kołodziejskiego a) Krasiński A. Lubawa b) Dembicki T. Lubawa Komisja dla zawodu siodlarskiego a) Krasiński A. Lubawa b) Dembicki T. Lubawa
Lidzbark.	
1. Cech szewcki (wolny) cechm. Jamrozik Antoni Lidzbark	niema komisji egzam.
2. Cech kołodziejski (wolny) cechm. Gorzka F. Lidzbark	a) Gorzka Fr. Lidzbark b) Mańka Jan Lidzbark
3. Cech stolarski (wolny) cechm. J. Blank Lidzbark	a) Grau Józef Lidzbark b) Tessar Bron. Lidzbark
4. Cech kow.-ślusarski (wolny) cechm. Bartkowski Lidzbark	a) Bartkowski Leon Lidzbark b) Tuszyński T. Lidzbark
5. Cech rzeźnicki cechm. Bieniszewski Lidzbark	a) Bieniszewski Karol Lidzbark b) Smoliński Wład. Lidzbark

ZRZESZENIA RZEMIEŚLNICZE.

W obwodzie Izby istnieje Związek Towarzystw Rzemieślniczych Samodzielnych z siedzibą w Grudziądzu. Związek założony został w roku 1926. Rok rocznie organizuje się na Pomorzu kilka nowych Towarzystw, które równocześnie przystępują do Związku. Działalność tychże towarzystw obejmuje obok pracy kulturalno-zawodowej — również zagadnienia społeczne. Zarząd Związku tworzą:

Prezes: Władysław Grobelny, Grudziądz-Tuszewo.

Sekretarz: Jan Cieszyński, Grudziądz, Grobłowa 27/29.

Skarbnik: Feliks Lesiński, Grudziądz, Kościuszki 2.

Ławnicy: Stanisław Rost, Grudziądz, Pańska, Antoni Zieliński, Grudziądz, Nadgórna 4, Bolesław Szczuka, Wąbrzeźno.

1. Lubawa	prez. Fr. Graszek, mistrz krawiecki.
2. Czersk pow. Chojnice	„ Jan Mroczyński, m. stolarski.
3. Kościerzyna	„ Józef Budziński, m. zduński.
4. Golub pow. Wąbrzeźno	„ Marjan Jordan, m. malarski.
5. Tuchola	„ Michał Augustyński, m. malarski.
6. Chełmno	„ Szczepan Zieliński, m. krawiecki.
7. Chełmża pow. Toruń	„ Wład. Kowalski, m. kowalski.
8. Jabłonowo pow. Brodnica	„ Bernard Klabuhn, m. malarski.
9. Nowemiasto pow. Lubawa	„ Bolesław Ludwicki, m. rzeźnicki.
10. Toruń	„ Kazimierz Rolewski, m. stolarski.
11. Świecie	„ Fr. Rosiński, m. krawiecki.
12. Grudziądz	„ Bazyli Spychała, m. piekarski.
13. Wąbrzeźno	„ T. Balicki, m. stolarski.
14. Kartuzy	„ Józef Kolka, mistrz stolarski.
15. Lidzbark pow. Brodnica	„ Ild. Lewandowski, m. krawiecki.
16. Kowalewo pow. Wąbrzeźno	„ Antoni Tomczak, m. stolarski.
17. Brusy pow. Chojnice	„ Teodor Majewski, m. rzeźnicki.
18. Lisewo pow. Chełmno	„ Cz. Wielgoszewski, m. fryzjerski.
19. Lubichowo pow. Starogard	„ Józef Drost, m. stolarski.
20. Tczew	„ Walenty Heydasz, m. kowalski.
21. Radzyn pow. Grudziądz	„ Jan Chróstowski, m. kowalski.
22. Zblewo pow. Starogard	„ Marjan Rekowski.
23. Śliwice pow. Tuchola	„ Antoni Zagórski, m. stolarski.

24. Osie pow. Świecie	prez. Józef Grabski.
25. Karsin pow. Chojnice	„ Zenon Maliński.
26. Gruczno pow. Świecie	„ Józef Chudziński, m. rzeźnicki.
27. Starogard	„ T. Tiałowski, m. piekarski.
28. Chojnice	„ Bern. Trojanowski, m. piekarski.
29. Sierakowice pow. Kartuzy	„ W. Kostuch, m. krawiecki.
30. Gdynia pow. Morski	„ W. Ostojski, m. ślusarski.
31. Skórcz	„ Antoni Piątek, m. ślusarski.

W stanie organizacyjnym znajdują się towarzystwa w następujących miejscowościach:

1. Gniew, 2. Wiecbork pow. Sępólno, 3. Opalenie pow. Gniew, 4. Brodnica, 5. Borzeszkowo pow. Chojnice, 6. Wejherowo, 7. Działdowo.

Spis Wydziałów Cechowych i ich Przewodniczących.

1. Wydział cechowy Toruń: Rolewski, mistrz stolarski, Toruń-Mokre.
2. „ „ Starogard: Tarkowski, mistrz malarski, Starogard.
3. „ „ Kościerzyna: Świeczkowski m. koł., Kościerzyna.
4. „ „ Chojnice: Trojanowski, mistrz piekarski, Chojnice.
5. „ „ Czersk: Sadowski, mistrz krawiecki, Czersk.
6. „ „ Lubawa: Czajkowski, mistrz blacharski, Lubawa.
7. „ „ Tczew: Heydasz W., mistrz kowalski, Tczew.
8. „ „ Chełmno: Gliniecki August, m. krawiecki, Chełmno.
9. „ „ Gniew: Borzeszkowski, mistrz rzeźnicki, Gniew.
10. „ „ Nowe: Stasiewski, mistrz rzeźnicki, Nowe.
11. „ „ Działdowo: Banasz W., mistrz stolarski, Działdowo.

Wydziały te w myśl nowej ustawy znosi się.

Łlół warsztatów według zawodów i grup zawodowych
za rok 1927.

Murarstwo	306	Budownictwo i pokr. zawody	664
Ciesielstwo	156		
Rzeźbiarstwo kam.	12		
Zduństwo cegl.	92		
Brukarstwo	14		
Dekarstwo	69		
Studniarstwo	15		
Kowalstwo	1609	Powoźnictwo	2733
Kołodziejstwo	849		
Rymarstwo i tapicerstwo	275		
Stol., rzeźb. i bedn.	973	Zawody obróbki drzewa	1033
Koszykarstwo	60		
Blacharstwo i instalatorstwo	68	Zawody obróbki metali	374
Ślusarstwo	306		
Krawiectwo i kuźnierstwo	1339	Zawody przyodzieżowe	2902
Gárbarstwo	6		
Szewetwo i cholewkarstwo	1557		
Piekarstwo i cukiernictwo	561	Zawody spożywcze	1427
Rzeźnictwo	866		
Fryzjerstwo	292	Zawody różne	718
Malarstwo i lakiernictwo	227		
Szklarstwo	43		
Zegarmistrzowstwo	114		
Powroźnictwo	9		
Introligatorstwo	13		
Zawód fotograficzny	20		
9851			

Biblioteka Główna UMK

300020830510